

คำนำ

โครงการแสวงหาข้อเท็จจริงและการบันทึกการละเมิดสิทธิมนุษยชนในสามจังหวัดภาคใต้ เกิดขึ้นจากความริเริ่มของสมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน (สสส.) และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน สภาทนายความ โดยการสนับสนุนของศูนย์ศึกษาและพัฒนาสันติวิธีในสังคมไทย มหาวิทยาลัยมหิดล เนื่องจากเห็นว่า สถานการณ์ความรุนแรงในภาคใต้ ยังคงดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง ทั้งที่ภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน ได้พยายามค้นหาสาเหตุเพื่อการแสวงหาทางออกที่ทำให้เกิดความยุติธรรมและสร้างความเข้าใจระหว่างประชาชนในพื้นที่และส่วนราชการ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ แต่ดูเหมือนว่ายังมีการให้ความสนใจของบุคคลหลายฝ่าย ปัญหาที่รุนแรงก็ยังไม่คลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้น มีแต่ทรงตัวและในบางช่วงก็ยิ่งทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้น

สสส.พยายามเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรพัฒนาเอกชน ที่ต้องการค้นหาว่าในสถานการณ์ความรุนแรงเช่นนี้ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 จะเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการใช้เพื่อแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความรุนแรง สมดังเจตนารมณ์ของกฎหมายหรือไม่ ขณะเดียวกันการจัดกิจกรรมตามโครงการนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ผู้คนในท้องถิ่นไว้ใจต่อกระบวนการยุติธรรม ได้เข้าใจหลักสิทธิมนุษยชนสากล และหลักสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยยอมรับมาปฏิบัติให้มีความสอดคล้องต่อหลักสากล และศึกษาว่าตัวพระราชกำหนดฯเอง เป็นอุปสรรคขัดขวางมิให้ประชาชนได้รับความเป็นธรรมตามกระบวนการยุติธรรมหรือไม่

สสส.ขอขอบพระคุณศูนย์ศึกษาและพัฒนาสันติวิธี มหาวิทยาลัยมหิดล ที่ให้โอกาสในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ประชาชนบางส่วนในพื้นที่ ให้เข้าใจว่า องค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิทธิมนุษยชน ยังสามารถดำเนินกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้บ้างไม่มากนักน้อย ขอขอบคุณอาสาสมัครทุกคนที่ได้ทุ่มเทกำลังและความกล้าหาญ ในการลงพื้นที่เพื่อค้นหาข้อเท็จจริง และหวังว่ารายงานการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการนำไปประยุกต์ใช้เพื่อวัตถุประสงค์ร่วมกันในการสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนและประเทศชาติของเราสืบไป

สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน(สสส.)

พฤษภาคม 2551

บทที่ 1 บทนำ

โดยที่เป็นทราบกันทั่วไปว่าความรุนแรงที่เกิดขึ้นในสามจังหวัดภาคใต้ ได้ทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นตั้งแต่ต้นปี 2547 เป็นต้นมา และได้นำมาสู่การละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะสิทธิในชีวิตและร่างกายอย่างกว้างขวางอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน แต่การแสวงหาข้อเท็จจริง หรือการเข้าถึงข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเป็นไปค่อนข้างยากและเต็มไปด้วยความยากลำบาก แม้จะมีความพยายามอย่างเต็มที่กำลังของบุคคลหรือองค์กรต่างๆ ก็ตาม เช่น หน่วยงานของรัฐ สื่อมวลชน องค์กรพัฒนาเอกชน วุฒิสภา สภาผู้แทนราษฎร คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ เป็นต้น ดังนั้น การเสนอข้อเท็จจริงและการทำให้ความจริงปรากฏ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจกับสาธารณะ และการสร้างการเรียนรู้ของสังคม อันจะนำไปสู่การจัดการแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนยังอาจไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

การแสวงหาข้อมูล ข้อเท็จจริง การรวบรวมบันทึกข้อเท็จจริง และการจัดทำรายงานเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนจึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นและสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่ต้องดำเนินโดยเร่งด่วน แต่ในการดำเนินการดังกล่าวมีความจำเป็นต้องมีบุคลากรที่มีความตั้งใจมั่น มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน และมีทักษะที่เพียงพอในการแสวงหาข้อเท็จจริง รวมทั้งมีความสามารถที่จะเข้าถึงข้อเท็จจริงได้ ดังนั้น การเสริมสร้างศักยภาพให้แก่บุคคลในพื้นที่ให้มีความรู้ความสามารถในการแสวงหาข้อเท็จจริงจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการบันทึกการละเมิดสิทธิมนุษยชนในสามจังหวัดภาคใต้ และจะเป็นประโยชน์ในการจัดทำรายงานการละเมิดสิทธิมนุษยชน เพื่อใช้ในการการปกป้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เสริมสร้างศักยภาพให้กับบุคคล และเครือข่ายประชาชนในพื้นที่ในการแสวงหาข้อมูลข้อเท็จจริง การบันทึก และการจัดทำรายงานการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างเป็นระบบได้
2. รวบรวมข้อมูล และบันทึกข้อเท็จจริง การละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นในสามจังหวัดภาคใต้ อันเนื่องมาจากการปฏิบัติตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548
3. จัดทำรายงานเพื่อใช้ในการเสนอต่อหน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน

การดำเนินงาน

รูปแบบกิจกรรม

กิจกรรมที่หนึ่ง การอบรมแบบมีส่วนร่วมแก่กลุ่มเป้าหมายให้มึองค์ความรู้สิทธิมนุษยชนและทักษะการแสวงหาข้อเท็จจริงการละเมิดสิทธิมนุษยชนเป็นเวลา 5 วัน

กิจกรรมที่สอง การเก็บและบันทึกข้อมูลและข้อเท็จจริงในพื้นที่การละเมิดสิทธิมนุษยชนเป็นเวลา 3 เดือน หลังจากนั้นจะเป็นการเก็บข้อมูลผ่านเครือข่าย

กิจกรรมที่สาม การประมวลและจัดทำรายงานการละเมิดสิทธิมนุษยชนเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 3 เดือน

ในทางปฏิบัติได้ดำเนินการขั้นต้น โดยรวบรวมเอกสาร รายงาน บันทึกสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในภาคใต้ และจัดเตรียมเนื้อหา ขอบเขตการฝึกอบรม วางแผนงาน เตรียมการจัดฝึกอบรมและประสานงานเครือข่าย กลุ่ม องค์กรที่ทำงาน เพื่อสิทธิมนุษยชนใน 3 จังหวัดชายแดนใต้ จากนั้นจึงจัดฝึกอบรมกลุ่ม องค์กรที่จะเป็นอาสาสมัครรวบรวมข้อเท็จจริงและเขียนรายงานการละเมิดสิทธิมนุษยชนในพื้นที่ภาคใต้ และ ติดตามผลการบันทึก รวบรวม ข้อเท็จจริงและรายงานการละเมิดสิทธิมนุษยชน จากอาสาสมัครที่ผ่านการฝึกอบรม เพื่อปรับปรุง แก้ไขและให้คำแนะนำในการจัดทำบันทึกและรายงานข้อเท็จจริง การละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นในสามจังหวัดภาคใต้ อันเนื่องมาจากการปฏิบัติตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 เพื่อจัดทำรายงานในการเสนอต่อหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน

ผลของโครงการได้จัดทำเป็นรายงานที่เห็นอยู่นี้ ซึ่งอาจไม่สามารถตอบปัญหาและมีทางออกในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้น ตามที่หลายฝ่ายได้คาดการณ์ แต่เป็นการต้องการจัดทำบันทึกการทำงานของอาสาสมัครสิทธิมนุษยชน ในการค้นหาข้อเท็จจริงและตรวจสอบสถานการณ์รุนแรงที่เกิดจากการปฏิบัติตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 เป็นหลัก

เนื้อหาของรายงาน แบ่งเป็น 4 ส่วน และภาคผนวก ดังนี้

1. สถานการณ์ความรุนแรงในสามจังหวัดภาคใต้ ตั้งแต่ 17 กรกฎาคม 2548 ถึง มิถุนายน 2550 (2 ปี นับแต่ประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548)
2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 กับ หลักการพื้นฐานของสิทธิมนุษยชน

3. การละเมิดสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรม อันเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน : กรณีศึกษา 4 กรณี
4. บทสรุปและข้อเสนอแนะของผู้ทำการศึกษา

ภาคผนวก

- โครงการแสวงหาข้อเท็จจริงและการบันทึกการละเมิดสิทธิมนุษยชนในสามจังหวัดภาคใต้
- รายงานผลการอบรมโครงการแสวงหาข้อเท็จจริงและการบันทึกการละเมิดสิทธิมนุษยชนในสามจังหวัดภาคใต้
- ทำเนียบที่อยู่อาสาสมัคร
- พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548

บทที่ 2

หลักการสิทธิมนุษยชน

กับการใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548

การใช้อำนาจของรัฐต้องยึดหลักนิติธรรมหลายประการ ได้แก่ ห้ามรัฐจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนโดยพลการ หากรัฐจะดำเนินการใดที่เป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ ต้องมีกฎหมายให้อำนาจไว้ และ กฎหมายนั้นต้องไม่ขัดต่อสาระสำคัญของสิทธิมนุษยชน¹ การใช้กฎหมายอาญาต้องไม่มีผลย้อนหลัง ในการลงโทษบุคคล หากจะลงโทษใครต้องมีกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำความผิดนั้นระบุว่ากระทำความผิดเช่นนั้น เป็นความผิดตามกฎหมาย หรือ หลักที่ว่าบุคคลทุกคนเสมอภาคกันต่อหน้ากฎหมาย ใครทำผิดกฎหมาย ต้องนำตัวมาพิจารณาโทษตามกระบวนการยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็นข้าราชการ ชาวบ้าน หรือลูกหลานนักการเมือง นอกจากหลักนิติธรรมแล้ว ยังมีหลักการของสิทธิมนุษยชน (The Human Rights Principles) ได้แก่ สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิธรรมชาติ ติดตัวมนุษย์มาแต่เกิด (Natural Rights) หลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) หลักความเสมอภาคและห้ามการเลือกปฏิบัติ

2.1 หลักสิทธิมนุษยชนสากลในกระบวนการยุติธรรม

1. ปฎิญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

สิทธิในกระบวนการยุติธรรม เป็นสิทธิมนุษยชนที่ได้รับการรับรองไว้ในปฏิญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights - UDHR) สิทธิเหล่านี้ได้แก่

ข้อ 1 รับรองหลักการของสิทธิมนุษยชน ที่ว่าคนทุกคนเกิดมา มี ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค เราจึงควรปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์ทุกคนเสมือนเป็นพี่น้องของเรา

¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 29

มาตรา 29 การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่ จำเป็น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้

กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับ แก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย

บทบัญญัติในวรรคหนึ่งและวรรคสองให้นำมาใช้บังคับกับกฎที่ออกโดยอาศัยอำนาจ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายด้วยโดยอนุโลม

- ข้อ 2 ห้ามเลือกปฏิบัติ
- ข้อ 3 สิทธิในชีวิต และความมั่นคงในชีวิต
- ข้อ 5 ห้ามทรมานหรือลงโทษอย่างโหดร้าย หรือ ห้ามเกียรติมนุษย
- ข้อ 6 คนทุกคนถือเป็นบุคคลตามกฎหมาย
- ข้อ 7 คนทุกคนเสมอภาคกันต่อหน้ากฎหมาย ไม่ว่าจะใครทำผิด ต้องได้รับโทษตามกระบวนการยุติธรรม
- ข้อ 8 คนทุกคนที่ถูกละเมิดสิทธิตามกฎหมายหรือรัฐธรรมนูญมีสิทธิในการได้รับการเยียวยาจากศาล
- ข้อ 9 ห้ามการจับกุม คุมขัง หรือเนรเทศโดยพลการ
- ข้อ 10 สิทธิในการได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรมจากศาลที่เป็นอิสระ
- ข้อ 11 สิทธิผู้ต้องหาในการได้รับการสันนิษฐานว่าไม่มีความผิด

2. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง พ.ศ. 2509

จากหลักการในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน นำไปสู่การจัดทำเป็นสนธิสัญญาสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ที่มีสภาพบังคับเป็นกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ เรียกว่า กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง พ.ศ. 2509 (International Covenant on Civil and Political Rights 1966 - ICCPR) ซึ่งประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคี มีผลบังคับใช้เมื่อ 29 ตุลาคม 2539 เนื้อหาของกติกาฉบับนี้ เฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในกระบวนการยุติธรรม แบ่งเป็น 2 ส่วนใหญ่ๆ คือ

ส่วนแรก กำหนดสิทธิของประชาชนและบุคคลในกระบวนการยุติธรรมที่รัฐต้องจัดการให้ได้รับสิทธิเหล่านี้ได้แก่

- ข้อ 9
 - 1. บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพและความปลอดภัยของร่างกาย
 - บุคคลจะถูกจับกุมหรือควบคุมโดยอำเภอใจมิได้
 - บุคคลจะถูกลิดรอนเสรีภาพของตนมิได้ ยกเว้นโดยเหตุและโดยเป็นไปตามกระบวนการที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย
 - 2. ในขณะที่จับกุม บุคคลใดที่ถูกจับกุมจะต้องได้รับแจ้งถึงเหตุผลในการจับกุม และจะต้องได้รับแจ้งถึงข้อหาที่ถูกจับกุมโดยพลัน

3. บุคคลใดที่ถูกจับกุมหรือควบคุมตัวในข้อหาทางอาญา

- จะต้องถูกนำตัวไปศาล หรือไปยังเจ้าหน้าที่อื่นที่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะใช้อำนาจทางตุลาการโดยพลัน

- สิทธิได้รับการพิจารณาคดีภายในเวลาอันสมควร

- สิทธิได้รับการปล่อยตัว โดยมีการประกันว่าจะกลับมาปรากฏตัวในการพิจารณาคดี และจะมาปรากฏตัวเพื่อการบังคับตามคำพิพากษา มิให้ถือเป็นหลักทั่วไปว่าจะต้องควบคุมผู้ถูกจับไว้ในระหว่างการพิจารณาคดี

4. สิทธินำคดีฟ้องต่อศาล หากถูกจับกุมหรือควบคุมตัว โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย และให้ศาลมีคำสั่งปล่อยตัวไป นอกจากนี้ยังมีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทนด้วย

ข้อ 10 สิทธิผู้ต้องหาหรือผู้ต้องขัง ดังต่อไปนี้

1. สิทธิได้รับการปฏิบัติอย่างมีมนุษยธรรมและเคารพศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์

2. ผู้ต้องหาต้องได้รับการจำแนกออกจากผู้ต้องขัง และต้องได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างเหมาะสมกับสถานะที่ไม่ใช่เป็นผู้ต้องขัง

3. ต้องแยกผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและเยาวชนออกจากผู้ต้องหาที่เป็นผู้ใหญ่ และให้นำตัวขึ้นพิจารณาคดีให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้

4. ระบบราชทัณฑ์ต้องปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญที่จะให้กลับตัวและฟื้นฟูทางสังคม

5. ผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนต้องได้รับการจำแนกออกจากผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ และต้องได้รับการปฏิบัติให้เหมาะสมกับวัยและสถานะทางกฎหมาย

ข้อ 14 สิทธิผู้ต้องหาและจำเลย

1. บุคคลที่ต้องหาว่ากระทำความผิดในคดีอาญา ย่อมเสมอภาคกันในการพิจารณาของศาลและคณะตุลาการ หรือการพิจารณาคดีเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของตน ดังนี้

- สิทธิได้รับการพิจารณาอย่างเปิดเผยและเป็นธรรมโดยคณะตุลาการซึ่งจัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย มีอำนาจ มีความเป็นอิสระ และเป็นกลาง

- สื่อมวลชนและสาธารณชนอาจถูกห้ามเข้าฟังการพิจารณาคดีทั้งหมดหรือบางส่วนก็ด้วยเหตุผลทางศีลธรรม ความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือความมั่นคงของชาติในสังคมประชาธิปไตย หรือเพื่อความจำเป็นเกี่ยวกับส่วนได้ส่วนเสียในเรื่องชีวิตส่วนตัวของคู่กรณี หรือในสภาพการณ์พิเศษซึ่งศาลเห็นว่าจำเป็นอย่างยิ่ง เมื่อการพิจารณาโดยเปิดเผยนั้นอาจเป็นการเสื่อม

เสียต่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม เว้นแต่จำเป็นเพื่อประโยชน์ของเด็กและเยาวชน หรือเป็น กระบวนพิจารณาเกี่ยวกับข้อพิพาทของคู่สมรสในเรื่องการเป็นผู้ปกครองเด็ก

2. บุคคลทุกคนซึ่งต้องหาว่ากระทำผิดอาญา ต้องได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าจะพิสูจน์ตามกฎหมายได้ว่ามีความผิด

3. บุคคลทุกคนซึ่งต้องหาว่ากระทำผิดทางอาญา มีสิทธิได้รับหลักประกันขั้นต่ำดังต่อไปนี้ โดยเสมอภาค

(ก) สิทธิที่จะได้รับแจ้งโดยพลันซึ่งรายละเอียดเกี่ยวกับสภาพและเหตุแห่งความผิดที่กล่าวหา ในภาษาซึ่งบุคคลนั้นเข้าใจได้

(ข) สิทธิที่จะมีเวลา และได้รับความสะดวกเพียงพอแก่การเตรียมการเพื่อสู้คดี และติดต่อกับทนายความที่ตนเลือก

(ค) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยไม่ชักช้าเกินความจำเป็น

(ง) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าบุคคลนั้น และสิทธิที่จะต่อสู้คดีด้วยตนเอง หรือโดยผ่านผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายที่ตนเลือก

- สิทธิได้รับการแจ้งให้ทราบถึงสิทธิในการมีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมาย หากบุคคลนั้นไม่มีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมาย ซึ่งมีการแต่งตั้งขึ้นโดยปราศจากค่าตอบแทน

(จ) สิทธิที่จะซักถามพยานซึ่งเป็นปรปักษ์ต่อตน และขอให้เรียกพยานฝ่ายตนมาซักถาม ภายใต้งเงื่อนไขเดียวกับพยานซึ่งเป็นปรปักษ์ต่อตน

(ฉ) สิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากล่ามโดยคิดมูลค่า

(ช) สิทธิที่จะไม่ถูกบังคับให้เบิกความเป็นปรปักษ์ต่อตนเอง หรือให้รับสารภาพ

4. ในกรณีของเด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิด กระบวนวิธีการพิจารณาคดีให้คำนึงถึงอายุและความปรารถนาที่จะส่งเสริมการแก้ไขฟื้นฟูความประพฤติของบุคคลนั้น

5. บุคคลทุกคนที่ต้องคำพิพากษาลงโทษ ย่อมมีสิทธิที่จะอุทธรณ์ ฎีกา เพื่อให้พิจารณา ทบทวนการลงโทษและคำพิพากษาโดยเป็นไปตามกฎหมาย

6. การได้รับค่าชดเชยจากกระบวนพิจารณาที่มีชอบ

บุคคลใดที่ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษในความผิดอาญา และภายหลังจากนั้น มีการกลับคำพิพากษาที่ให้ลงโทษบุคคลนั้น หรือบุคคลนั้นได้รับอภัยโทษ โดยเหตุที่มีข้อเท็จจริงใหม่หรือมีข้อเท็จจริงที่ได้ค้นพบใหม่อันแสดงให้เห็นว่าได้มีการดำเนินกระบวนกระบวนการยุติธรรมที่มีชอบ บุคคลเช่นว่า ต้องได้รับการชดเชยตามกฎหมาย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่า การไม่เปิดเผยข้อเท็จจริงที่ยังไม่รู้ให้ทันเวลาเป็นผลจากบุคคลนั้นทั้งหมดหรือบางส่วน

7. บุคคลย่อมไม่ถูกพิจารณา หรือลงโทษซ้ำในความผิดซึ่งตนต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ หรือให้ปล่อยตัวแล้วตามกฎหมาย

ข้อ 15 หลักการว่าด้วยการไม่ต้องรับผิดในคดีอาญา

1. บุคคลไม่ต้องรับผิดทางอาญา เพราะในขณะที่กระทำ การกระทำนั้นไม่เป็นความผิดทางอาญา ตามกฎหมายภายในหรือกฎหมายระหว่างประเทศ

2. จะลงโทษให้หนักกว่าโทษที่มีอยู่ในขณะที่ได้กระทำความผิดไม่ได้

3. หากภายหลังการกระทำความผิดนั้นได้มีบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดโทษเบาลง ผู้กระทำผิดย่อมได้รับประโยชน์จากบทบัญญัตินั้น

ข้อ 7 และ ข้อ 15 เป็นหลักการหนึ่งของหลักนิติธรรม (the Rule of Law)

ส่วนที่สอง กำหนดความรับผิดชอบของรัฐและเจ้าหน้าที่รัฐ ห้ามทำการละเมิดสิทธิเหล่านี้ ได้แก่ ห้ามการทรมาน หรือกระทำการหรือลงโทษโหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือหยาบเกียรติมนุษย (ข้อ 7 ของกติกาฯ)

หลักการดังกล่าว รัฐที่เป็นภาคีต้อง เคารพ คือ ไม่ทำการละเมิดสิทธิเหล่านี้เสียเอง ต้องปกป้อง คือ กระทำทุกวิถีทางที่ไม่ให้มีใครมาละเมิดสิทธิเหล่านี้ และ ต้องทำให้ประชาชนทุกคนได้รับสิทธิเหล่านี้อย่างแท้จริง โดยเฉพาะ หากมีการประกาศภาวะฉุกเฉินในประเทศ รัฐภาคี ยิ่งต้องระมัดระวังห้ามอ้างการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน เพื่อไม่ต้องปฏิบัติตามหลักการที่กติกานี้บัญญัติ แต่รัฐภาคีสามารถเลี่ยงการปฏิบัติได้เพียงเท่าที่จำเป็น ในบางกรณี โดยไม่ใช่เป็นการใช้อ้างเพื่อหลีกเลี่ยงเป็นการทั่วไป เรียกว่า หลักการในการรอนสิทธิ ปรากฏตาม ข้อ 4 ของกติกาฯ ดังนี้

ข้อ 4 หลักการรอนสิทธิ ในสถานการณ์ฉุกเฉิน

1. ในภาวะฉุกเฉินสาธารณะซึ่งคุกคามความอยู่รอดของชาติ และได้มีการประกาศภาวะนั้นอย่างเป็นทางการ รัฐภาคีอาจใช้มาตรการที่เป็นการเล็งพันกรณีของตนภายใต้กติกานี้ได้เพียงเท่าที่จำเป็นตามความฉุกเฉินของสถานการณ์ ทั้งนี้ มาตรการเช่นนั้นจะต้องไม่ขัดแย้งต่อพันกรณีอื่นๆ ของตน ภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศ และไม่เป็นทางเลือกปฏิบัติ เพียงเหตุแห่งเชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา หรือเผ่าพันธุ์ทางสังคม

การเล็งพันกรณี ดังต่อไปนี้ มิอาจทำได้

ข้อ 6 สิทธิในชีวิต

1. มนุษย์ทุกคนมีสิทธิที่จะมีชีวิตมาแต่กำเนิด สิทธินี้ต้องได้รับการคุ้มครองโดยกฎหมายบุคคลจะต้องไม่ถูกทำให้เสียชีวิตโดยอำเภอใจ
2. ในประเทศที่ยังมิได้ยกเลิกโทษประหารชีวิต การลงโทษประหารชีวิตอาจกระทำได้เฉพาะคดีอุกฉกรรจ์ที่สุดตามกฎหมายที่ใช้บังคับในขณะที่กระทำผิดและไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งกติกาฯ และอนุสัญญาว่าด้วยการป้องกันและการลงโทษอาชญากรรมล้างเผ่าพันธุ์ การลงโทษเช่นว่านี้ จะกระทำได้อีกแต่โดยคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลที่มีอำนาจ
3. การทำให้เสียชีวิตที่มีลักษณะเป็นอาชญากรรมล้างเผ่าพันธุ์ ตามบทบัญญัติแห่งอนุสัญญาว่าด้วยการป้องกันและการลงโทษอาชญากรรมล้างเผ่าพันธุ์
4. สิทธิของบุคคลที่ต้องคำพิพากษาประหารชีวิต ในการขออภัยโทษหรือลดหย่อนผ่อนโทษตามคำพิพากษา ขอนิรโทษกรรม ขอการอภัยโทษ หรือขอการลดหย่อนผ่อนโทษตามคำพิพากษาประหารชีวิต
5. บุคคลอายุต่ำกว่า 18 ปี ที่กระทำความผิดและสตรีมีครรภ์จะถูกพิพากษาประหารชีวิตมิได้
6. รัฐภาคีใดแห่งกติกาฯ จะยกข้อนี้ขึ้นอ้างเพื่อประวิง หรือขัดขวางการยกเลิกโทษประหารชีวิตมิได้

2.2 หลักสิทธิในกระบวนการยุติธรรมตามกฎหมายไทย

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ถือเป็นต้นแบบของการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ที่ประเทศไทยยอมรับนำมาปฏิบัติ โดยเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับหลักการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหาหรือจำเลย มีความสอดคล้องกับปฏิญญาฯ และกติกาฯ ดังกล่าว ปราบกฏตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย ในส่วนที่เกี่ยวข้องสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ดังนี้

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550²

มาตรา 32 บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม จะกระทำมิได้ แต่การลงโทษตามคำพิพากษาของศาลหรือตามที่กฎหมายบัญญัติไม่ถือว่าเป็นการลงโทษ ด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมตามความในวรรคนี้

การจับและการคุมขังบุคคล จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในกรณีที่มีการกระทำซึ่งกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง ผู้เสียหาย พนักงานอัยการ หรือบุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของผู้เสียหาย มีสิทธิร้องต่อศาลเพื่อให้สั่งระงับ หรือเพิกถอนการกระทำเช่นนั้น รวมทั้งจะกำหนดวิธีการตามสมควรหรือการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วยก็ได้

มาตรา 39 บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่า โทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้

ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด

² ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอนที่ 47 ก 24 สิงหาคม 2550

ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้น เสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

มาตรา 40 บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ดังต่อไปนี้

- (1) สิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง
- (2) สิทธิพื้นฐานในกระบวนการพิจารณา ซึ่งอย่างน้อยต้องมีหลักประกันขั้นพื้นฐานเรื่อง การได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผย การได้รับทราบข้อเท็จจริงและตรวจเอกสารอย่างเพียงพอ การเสนอข้อเท็จจริง ข้อโต้แย้ง และพยานหลักฐานของตน การคัดค้านผู้พิพากษาหรือตุลาการ การได้รับ การพิจารณาโดยผู้พิพากษาหรือตุลาการที่นั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะ และการได้รับทราบเหตุผล ประกอบคำวินิจฉัย คำพิพากษา หรือคำสั่ง
- (3) บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม
- (4) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา โจทก์ จำเลย คู่กรณี ผู้มีส่วนได้เสีย หรือพยานในคดีมีสิทธิได้รับ การปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งสิทธิในการได้รับการสอบสวน อย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และการไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง
- (5) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย และพยานในคดีอาญา มีสิทธิได้รับความคุ้มครอง และความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายที่จำเป็น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ
- (6) เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการหรือทุพพลภาพ ย่อมมีสิทธิได้รับ ความคุ้มครอง ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอย่างเหมาะสม และย่อมมีสิทธิได้รับการปฏิบัติ ที่เหมาะสมในคดี ที่เกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศ
- (7) ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดี ที่ถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม โอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ การตรวจสอบหรือได้รับทราบ พยานหลักฐานตามสมควร การได้รับความช่วยเหลือในทางคดีจากทนายความ และการได้รับการ ปลดปล่อยตัวชั่วคราว
- (8) ในคดีแพ่ง บุคคลมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายอย่างเหมาะสมจากรัฐ

2. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา³

1. สิทธิผู้ต้องหา หรือผู้ถูกจับที่ถูกคุมขัง

- (1) พบและปรึกษาผู้ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการเฉพาะตัว (มาตรา 7/1(1))บุคคลผู้ถูกควบคุม คุมขัง หรือจำคุกย่อมมีสิทธิพบและปรึกษาทนายความเป็นการเฉพาะตัว
- (2) ให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้ในชั้นสอบสวน (มาตรา 7/1)
- (3) ได้รับการเยี่ยมหรือติดต่อกับญาติได้ตามสมควร (มาตรา 7/1 (3))
- (4) ได้รับการรักษาพยาบาลโดยเร็วเมื่อเกิดการเจ็บป่วย (มาตรา 7/1 (4))
- (5) มีสิทธิได้รับแจ้งจากพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจซึ่งรับมอบตัวผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาให้ทราบ ว่า ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหา มีสิทธิตาม ข้อ 1. ข้อ 2. ข้อ 3. และข้อ 4.

2. สิทธิของผู้ต้องหาที่จะยินยอมหรือไม่ยินยอมให้พนักงานเปรียบเทียบค่าปรับหรือค่าทดแทน (มาตรา 38 ประกอบมาตรา 37) (สิทธิเช่นเดียวกับผู้เสียหาย)

3. สิทธิที่จะไม่ถูกจับ ควบคุมหรือตรวจค้นโดยไม่จำเป็นหรือโดยไม่มีเหตุอันสมควร (มาตรา 57 มาตรา 66 ที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 69 มาตรา 70 มาตรา 78 ที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 86 มาตรา 87 มาตรา 91 ที่แก้ไขเพิ่มเติม ถึงมาตรา 104)

การจับ คุมขัง ตรวจค้นตัวบุคคล หรือกระทำการใดอันกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพในชีวิต ร่างกาย จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย(รัฐธรรมนูญ มาตรา 32)

4. สิทธิที่ผู้ต้องหา (รวมผู้ถูกจับ) จะไม่ถูกใช้วิธีควบคุมเกินกว่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันมิให้เขาหนีเท่านั้น (มาตรา 86) และมีสิทธิที่จะไม่ถูกควบคุมไว้เกินกว่าความจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดีกับจะไม่ถูกควบคุมเกินกำหนดเวลาที่ศาลเห็นว่ามีเหตุจำเป็นเพื่อทำการสอบสวนหรือเหตุจำเป็นอื่น แต่ต้องไม่เกินสี่สิบแปดชั่วโมง (มาตรา 87 ที่แก้ไขเพิ่มเติม)

5. สิทธิที่ผู้ต้องหาซึ่งมีอายุไม่เกิน 18 ปี ในวันที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหา ก่อนเริ่มสอบถามปากคำให้พนักงานสอบสวนถามผู้ต้องหาว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีให้รัฐจัดหาทนายความให้ (มาตรา 134/2) สิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลย (ไม่จำกัดอายุ)

³ เปรียบเรียงจากคำบรรยายของ สมบัติ เดียวนิศเรศ ผู้พิพากษาอาวุโสในศาลอาญา หัวข้อวิชาสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรม หลักสูตรเนติบัณฑิต ปีการศึกษา 2547 อ้างใน หนังสือ การประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ความสำเร็จ ผลกระทบและข้อเสนอแนะ โดย ผศ.ดร.จุฑารัตน์ เชื้ออำนวยและคณะ มีนาคม 2549 ภาคผนวก ง. หน้า 123 - 136

6. สิทธิที่ผู้ต้องหาจะได้รับการแจ้งให้ทราบถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่กล่าวหาว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดและแจ้งข้อหาให้ทราบก่อนสอบสวนโดยการแจ้งข้อหาจะต้องมีพยานหลักฐานตามสมควรว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดและสิทธิที่จะได้รับการสอบสวนหรือพิจารณาคดีที่ถูกต้องรวดเร็ว และเป็นธรรม โอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ (มาตรา 134 ที่แก้ไขเพิ่มเติม รัฐธรรมนูญ มาตรา 40 (7)) 1) สิทธิของผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาจะได้รับการแจ้งข้อกล่าวหาและรายละเอียดแห่งการจับโดยไม่ชักช้า 2) จะต้องได้รับโอกาสแจ้งให้ญาติหรือผู้ซึ่งผู้ถูกจับไว้วางใจทราบในโอกาสแรก 3) ผู้ถูกจับซึ่งยังถูกควบคุมอยู่ต้องถูกนำตัวไปศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับถูกนำตัวไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน เพื่อศาลพิจารณามีเหตุที่จะขังผู้ถูกจับไว้ตามกฎหมายหรือไม่ เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ (เฉพาะข้อ 3 ตามมาตรา 87 วรรคสาม)

7. สิทธิที่ผู้ต้องหาจะได้รับการบอกกล่าวจากพนักงานสอบสวนให้ทราบก่อนว่าผู้ต้องหา มีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ก็ได้ ถ้าผู้ต้องหาให้การ ถ้อยคำที่ผู้ต้องหาให้การดังกล่าวนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ (มาตรา 134/4 (1)) บุคคลย่อมมีสิทธิไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง (รัฐธรรมนูญมาตรา 40 (4))

8. สิทธิที่ผู้ต้องหาซึ่งเป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี (นับถึงวันสอบปากคำ) จะร้องขอให้จัดการสอบถามปากคำด้วยวิธีการพิเศษ (มาตรา 134 ตี ประกอบมาตรา 133 ทวิ) (สิทธิเช่นเดียวกับผู้เสียหายหรือพยาน)

9. สิทธิที่ผู้ต้องหาจะได้รับความคุ้มครองไม่ให้ถูกพนักงานสอบสวนให้คำมั่นสัญญา ชูขวัญ หลอกหลวง ทรมาน ใช้กำลังบังคับ หรือ กระทำโดยประการใด ๆ เพื่อจูงใจให้เขาให้การอย่างใด ๆ ในเรื่องที่ต้องการนั้น (มาตรา 135 ที่แก้ไขเพิ่มเติม)

10. สิทธิที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะร้องขอประกันหรือปล่อยชั่วคราวและร้องขอให้ศาลสั่งปล่อยตัวผู้ถูกคุมขัง (รวมผู้ต้องหาหรือจำเลย) กรณีเป็นการคุมขังโดยมิชอบด้วยกฎหมาย (มาตรา 106 ถึง มาตรา 119 ทวิ ที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 90 ที่แก้ไขเพิ่มเติม)

11. สิทธิที่ผู้ต้องหาจะได้รับความคุ้มครองไม่ให้ฟ้องคดี ถ้าผู้ต้องหาถูกควบคุมหรือขังอยู่ ให้จัดการปล่อยตัวหรือให้ศาลปล่อยแล้วแต่กรณี และมีสิทธิร้องขอต่อพนักงานอัยการเพื่อขอทราบสรุปพยานหลักฐานพร้อมความเห็นของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการในการสั่งคดี ทั้งนี้ ภายในกำหนดอายุความฟ้องร้อง (มาตรา 146 ที่แก้ไขเพิ่มเติม) ในคดีอาญาที่พนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องแล้วผู้ต้องหา มีสิทธิขอทราบสรุปพยานหลักฐานพร้อมความเห็นของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการในการสั่งคดี ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

12. สิทธิที่ผู้ต้องหาจะได้รับความคุ้มครองในการส่งหมายเรียกแก่ผู้ต้องหา โดยจะส่งหมายเรียกให้บุคคลอื่นซึ่งมิใช่สามีภรรยา ญาติ ผู้ปกครองของผู้ต้องหา มิได้ (มาตรา 55)

13. สิทธิที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะได้รับความคุ้มครองเอกสารทั้งหลายที่ส่งไปรษณีย์ โทรเลข จะไม่ได้รับการกักไว้หรือให้ศาลมีคำสั่งให้ส่งแก่เจ้าหน้าที่หรือศาลเพื่อประโยชน์ในการสอบสวน ใ้สวนมูลฟ้องหรือพิจารณาของศาล ถ้าเป็นเอกสารโต้ตอบระหว่างผู้ต้องหาหรือจำเลยกับทนายความ (มาตรา 105)

14. สิทธิที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะร้องขอประกันหรือปล่อยชั่วคราวและร้องขอให้ศาลสั่งปล่อยตัวผู้ถูกคุมขัง (รวมผู้ต้องหาหรือจำเลย) กรณีเป็นการคุมขังโดยมิชอบด้วยกฎหมาย (มาตรา 106 ถึง มาตรา 119 ทวิ ที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 90 ที่แก้ไขเพิ่มเติม รัฐธรรมนูญมาตรา 40 (7))

15. สิทธิที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะได้รับการจัดหาล่ามหรือล่ามภาษามือ (มาตรา 13 มาตรา 13 ทวิ) (สิทธิเช่นเดียวกับผู้เสียหายหรือพยาน)

16. สิทธิที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่จะต้องมีความสามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ โดยไม่วิกลจริต และต้องสามารถต่อสู้คดีได้ (มาตรา 14)

17. สิทธิที่ผู้ต้องหาจะร้องขอให้ศาลสั่งอนุญาตให้สืบพยานบุคคลก่อนผู้ต้องหาถูกฟ้องเป็นจำเลยและมีสิทธิต่าง ๆ เมื่อพนักงานอัยการร้องขอสืบพยานบุคคลก่อนฟ้องคดี (มาตรา 237 ทวิ) (สิทธิเช่นเดียวกับผู้เสียหาย)

18. สิทธิที่ผู้ต้องหาจะไม่ถูกสอบสวนซ้ำในเรื่องเดียวกันอีกเมื่อมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีแล้ว เว้นแต่จะได้พยานหลักฐานใหม่อันสำคัญแก่คดีซึ่งน่าจะทำให้ศาลลงโทษผู้ต้องหานั้นได้ (มาตรา 147)

19. สิทธิที่ผู้ต้องหาจะทราบข้อความทุกข้อที่พนักงานสอบสวนได้มาซึ่งความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติอันเป็นอาณัติของตน (มาตรา 138)

2.3 การวิเคราะห์พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548

ก่อนที่จะวิเคราะห์ว่าพระราชกำหนดการกำหนดฯ มีความสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนสากล และหลักสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมตามกฎหมายไทยหรือไม่ ขออนุญาตกล่าวถึงที่มาและสาระสำคัญของพระราชกำหนดฯ ดังนี้

1. ที่มาและสาระสำคัญของพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 ⁴

พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 มีเหตุผลในการประกาศใช้ ปรากฏท้ายพระราชกำหนด คือ

1. กฎหมายว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานแล้ว บทบัญญัติต่างๆ ไม่สามารถนำมาใช้แก้ไขสถานการณ์ที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐที่มีหลากหลายรูปแบบให้ยุติลงได้โดยเร็ว
2. กฎหมายเดิมไม่อาจนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากภัยพิบัติสาธารณะและการฟื้นฟูสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่ได้รับความเสียหาย
3. ในปัจจุบันมีปัญหาเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐ ซึ่งมีความร้ายแรงมากยิ่งขึ้นจนอาจกระทบต่อเอกราชและบูรณภาพแห่งอาณาเขต และก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยในประเทศ รวมทั้งทำให้ประชาชนได้รับอันตรายหรือเดือดร้อนจนไม่อาจใช้ชีวิตอย่างเป็นปกติสุข

จากสาเหตุดังกล่าว ทำให้ไม่อาจแก้ไขปัญหาด้วยการบริหารราชการในรูปแบบปกติได้ จึงต้องกำหนดมาตรการในการบริหารราชการสำหรับสถานการณ์ฉุกเฉินไว้เป็นพิเศษเพื่อให้รัฐสามารถรักษาความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัย และการรักษาสิทธิและเสรีภาพของประชาชนทั้งปวงให้กลับสู่สภาพปกติได้โดยเร็ว จึงเป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจหลีกเลี่ยงได้เพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ และป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ จึงจำเป็นต้องตราพระราชกำหนด

⁴ จากหัวข้อ 2 หนังสือ การประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ความสำเร็จ ผลกระทบและข้อเสนอแนะ , ผศ.ดร.จุฑารัตน์ เอื้ออำนวยและคณะ , มีนาคม 2549 หน้า 10

2. ความหมายของ “สถานการณ์ฉุกเฉิน” และ “สถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง”⁵

“สถานการณ์ฉุกเฉิน” หมายความว่า สถานการณ์อันกระทบหรืออาจกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนหรือเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐหรืออาจทำให้ประเทศหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของประเทศตกอยู่ในภาวะคับขันหรือมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามกฎหมายอาญา การรบหรือการสงคราม ซึ่งจำเป็นต้องมีมาตรการเร่งด่วนเพื่อรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เอกอกราชและบูรณภาพแห่งอาณาเขต ผลประโยชน์ของชาติ การปฏิบัติตามกฎหมาย ความปลอดภัยของประชาชน การดำรงชีวิตโดยปกติสุขของประชาชน การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ความสงบเรียบร้อยหรือประโยชน์ส่วนรวม หรือการป้องกันหรือแก้ไขเยียวยาความเสียหายจากภัยพิบัติสาธารณะอันมีมาอย่างฉุกเฉินและร้ายแรง (มาตรา 4)

“สถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง” ในกรณีที่มีสถานการณ์ฉุกเฉิน มีการก่อการร้าย การใช้กำลังประทุษร้ายต่อชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน หรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการกระทำที่มีความรุนแรงกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยในชีวิตหรือทรัพย์สินของรัฐหรือบุคคลและมีความจำเป็นที่จะต้องเร่งแก้ไขปัญหาให้ยุติได้อย่างมีประสิทธิภาพและทัน่วงที ให้นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีมีอำนาจประกาศให้สถานการณ์ฉุกเฉินนั้น เป็นสถานการณ์ที่มีความร้ายแรง (มาตรา 11 วรรคหนึ่ง)

สถานการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้จัดเป็น “สถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง” เพราะมีการก่อการร้าย มีการใช้กำลังประทุษร้ายต่อชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน โดยนายกรัฐมนตรีได้ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2548 ผลของการประกาศ “สถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง” ทำให้นายกรัฐมนตรีมีอำนาจออกข้อกำหนดใช้อำนาจพิเศษได้อย่างกว้างขวางมากกว่ากรณี “สถานการณ์ฉุกเฉินธรรมดา” กล่าวคือ ให้นายกรัฐมนตรีมีอำนาจออกข้อกำหนดเพื่อใช้อำนาจพิเศษ ดังต่อไปนี้ (มาตรา 9 และมาตรา 11)

(1) ห้ามมิให้บุคคลใดออกนอกเคหสถานภายในระยะเวลาที่กำหนด เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือเป็นบุคคลซึ่งได้รับยกเว้น

(2) ห้ามมิให้มีการชุมนุมหรือมั่วสุมกัน ณ ที่ใด ๆ หรือกระทำการใดอันเป็นการยุยงให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อย

⁵ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 มาตรา 4 และ มาตรา 11

(3) ห้ามการเสนอข่าว การจำหน่าย หรือทำให้แพร่หลายซึ่ง หนังสือ สิ่งพิมพ์ หรือสื่ออื่นใดที่มีข้อความอันอาจทำให้ประชาชนเกิดความหวาดกลัวหรือเจตนาบิดเบือนข้อมูลข่าวสารทำให้เกิดความเข้าใจผิดในสถานการณ์ฉุกเฉิน จนกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ หรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ทั้งในเขตพื้นที่ที่ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือทั่วราชอาณาจักร

(4) ห้ามการใช้เส้นทางคมนาคมหรือการใช้ยานพาหนะ หรือกำหนดเงื่อนไขการใช้เส้นทางคมนาคมหรือการใช้ยานพาหนะ

(5) ห้ามการใช้อาคาร หรือเข้าไปหรืออยู่ในสถานที่ใด ๆ

(6) ให้อพยพประชาชนออกจากพื้นที่ที่กำหนดเพื่อความปลอดภัยของประชาชนดังกล่าว หรือห้ามผู้ใดเข้าไปในพื้นที่ที่กำหนด

(7) ประกาศให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจจับกุมและควบคุมตัวบุคคลที่สงสัยว่าจะเป็นผู้ร่วมกระทำการให้เกิดสถานการณ์ฉุกเฉินหรือเป็นผู้ใช้ ผู้โฆษณา ผู้สนับสนุนการกระทำเช่นนั้น หรือปกปิดข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำให้เกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน ทั้งนี้เท่าที่มีเหตุจำเป็นเพื่อป้องกันมิให้บุคคลนั้นกระทำการหรือร่วมมือกระทำการใด ๆ อันจะทำให้เกิดเหตุการณ์ร้ายแรง หรือเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการระงับเหตุการณ์ร้ายแรง

(8) ประกาศให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจออกคำสั่งเรียกให้บุคคลใดมารายงานตัวต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือมาให้ถ้อยหรือส่งมอบเอกสารหรือหลักฐานใดที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ฉุกเฉิน

(9) ประกาศให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจออกคำสั่งยึดหรืออายัดอาวุธ สินค้า เครื่องอุปโภคบริโภค เคมีภัณฑ์ หรือวัตถุอื่นใดในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าได้ใช้หรือจะใช้สิ่งนั้นเพื่อการกระทำการหรือสนับสนุนการกระทำให้เกิดเหตุสถานการณ์ฉุกเฉิน

(10) ประกาศให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจคำสั่งตรวจค้น รื้อ ถอน หรือทำลายซึ่งอาคาร สิ่งปลูกสร้าง หรือสิ่งกีดขวางตามความจำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อระงับเหตุการณ์ร้ายแรงให้ยุติโดยเร็วและหากปล่อยเนิ่นช้าจะทำให้ไม่อาจระงับเหตุการณ์ได้ทันทั่วทั้งที่

(11) ประกาศให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจออกคำสั่งตรวจสอบจดหมาย หนังสือ สิ่งพิมพ์ โทรเลข โทรศัพท์ หรือการสื่อสารด้วยวิธีการอื่นใด ตลอดจนการสั่งระงับหรือยับยั้งการติดต่อหรือการสื่อสารใด เพื่อป้องกันหรือระงับเหตุการณ์ร้ายแรง โดยต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษโดยอนุโลม

(12) ประกาศห้ามมิให้กระทำการใด ๆ หรือสั่งให้กระทำการใด ๆ เท่าที่จำเป็นแก่การรักษาความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประเทศ หรือความปลอดภัยของประชาชน

(13) ประกาศให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจออกคำสั่งห้ามมิให้ผู้ใดออกไปนอกราชอาณาจักร เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าการออกไปนอกราชอาณาจักรจะเป็นการกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของรัฐหรือความปลอดภัยของประเทศ

(14) ประกาศให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งการให้คนต่างด้าวออกไปนอกราชอาณาจักรในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเป็นผู้สนับสนุนการกระทำให้เกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน ทั้งนี้โดยให้นำกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองมาใช้บังคับโดยอนุโลม

(15) ประกาศให้ซื้อ ขาย ใช้ หรือมีไว้ในครอบครองซึ่ง อาวุธ สิ้นค้า เวชภัณฑ์ เครื่องอุปโภคบริโภค เคมีภัณฑ์ หรือวัสดุอุปกรณ์อย่างหนึ่งอย่างใดซึ่งอาจใช้ในการก่อความไม่สงบหรือก่อการร้าย ต้องรายงานหรือได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่หรือปฏิบัติตามเงื่อนไขที่นายกรัฐมนตรีกำหนด

(16) ออกคำสั่งให้ใช้กำลังทหารเพื่อช่วยเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองหรือตำรวจระงับเหตุการณ์ร้ายแรง หรือควบคุมสถานการณ์ให้เกิดความสงบโดยด่วน ทั้งนี้ในการปฏิบัติหน้าที่ของทหารให้มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชกำหนดนี้ โดยการใช้อำนาจหน้าที่ของฝ่ายทหารจะทำได้ในกรณีใดได้เพียงใดให้เป็นไปตามเงื่อนไขและเงื่อนไขที่นายกรัฐมนตรีกำหนด แต่ต้องไม่เกินกว่ากรณีที่มีการใช้กฎอัยการศึก

นอกจากนี้พระราชกำหนดยังมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการยกเว้นความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ไว้ตามมาตรา 17 ที่ว่า พนักงานเจ้าหน้าที่และผู้มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชกำหนดนี้ ไม่ต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่ง ทางอาญา หรือทางวินัย เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ในการระงับหรือป้องกันการกระทำผิดกฎหมาย หากเป็นการกระทำที่สุจริต ไม่เลือกปฏิบัติและไม่เกินสมควรแก่เหตุหรือไม่เกินกว่ากรณีจำเป็น แต่ไม่ตัดสิทธิผู้ได้รับความเสียหายที่จะเรียกร้องค่าเสียหายจากทางราชการตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่

ตามบทบัญญัติของพระราชกำหนดนั้น ให้การจัดการกับสถานการณ์ฉุกเฉินในระดับนโยบายเป็นอำนาจหน้าที่ของนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี ทั้งนี้เป็นไปตามมาตรา 5 ของพระราชกำหนด โดยให้มีผลในท้องที่และระยะเวลาที่กำหนด แต่ไม่เกินสามเดือน ในกรณีมีความจำเป็น คณะรัฐมนตรีอาจขยายระยะเวลาการบังคับได้เป็นคราว ๆ คราวละไม่เกินสามเดือน ซึ่งนับแต่มีการประกาศใช้พระราชกำหนด จนถึงปัจจุบัน (18 มีนาคม 2551) มีการขยายระยะเวลาการบังคับ ใช้เป็นครั้งที่ 10 ในเดือน มกราคม 2551 ครบกำหนดในวันที่ 19 เมษายน 2551⁶

⁶ ประกาศเรื่อง การขยายระยะเวลาการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงในเขตท้องที่ จังหวัดนราธิวาส จังหวัดปัตตานี และจังหวัดยะลา ลงวันที่ 18 มกราคม พ.ศ. 2551 โดย พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ นายกรัฐมนตรี

ส่วนในระดับปฏิบัติ เดิมเป็นอำนาจหน้าที่ของกองอำนวยการเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ (กอ.สสส.จชต.) ต่อมา มีคำสั่งนายกรัฐมนตรี ที่ 5/2549 เรื่อง การแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อปฏิบัติการตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 และ ในปี 2550 มีคำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 1/2550 ให้ยกเลิกคณะกรรมการดังกล่าวและให้แม่ทัพกองทัพภาคที่ 4 ในฐานะผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 เป็นหัวหน้าผู้รับผิดชอบในการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน และให้มีอำนาจตามมาตรา 10 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ⁷

3. บทวิเคราะห์พระราชกำหนดการบริการราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548

เมื่อพิจารณาหลักการและสาระสำคัญของพระราชกำหนดการบริการราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 และศึกษารายละเอียดข้างต้นแล้ว พบว่า พระราชกำหนดฯ มีเนื้อหาที่ขัดแย้งต่อหลักการสิทธิมนุษยชน อยู่ใน 4 มาตราหลัก คือ มาตรา 9 มาตรา 11 มาตรา 16 และมาตรา 17 ดังนี้

(1.) ขัดต่อหลักนิติธรรม

กรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่และผู้มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชกำหนดฯ ไม่ต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่ง ทางอาญา หรือทางวินัยเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ในการระงับหรือป้องกันการกระทำผิดกฎหมาย (มาตรา 17)

โดยหลักการแล้ว รัฐต้องไม่ออกกฎหมายในลักษณะที่เป็นการยกเว้นความรับผิดชอบทางแพ่งหรือทางอาญาให้แก่เจ้าพนักงานของรัฐ เพราะ การลงโทษถือเป็นดุลพินิจของศาล หรือ เว้นแต่โดยสภาพของผู้กระทำความผิด ไม่อยู่ในฐานะที่มีความสามารถตามกฎหมาย เช่น เป็นเด็กอายุไม่ถึง 10 ปี หรือ เป็นบุคคลวิกลจริตหรือมีความบกพร่องทางสมองหรือทางจิต ที่ได้รับการวินิจฉัยทางการแพทย์แล้ว เป็นต้น การที่พระราชกำหนดฯ บัญญัติให้เจ้าพนักงานที่ทำตามหน้าที่ โดยไม่ต้องรับผิดชอบต่อทางแพ่ง ทางอาญา หรือทางวินัย เท่ากับเป็นการละเมิดหลักนิติธรรม เพราะเป็นการยกเว้นหลักการที่บุคคลทุกคนย่อมเสมอภาคกันต่อหน้ากฎหมาย ส่งผลให้เป็นช่องทางให้เกิดการลุแก่อำนาจของเจ้าหน้าที่ หรือ ผู้มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานเจ้าหน้าที่ที่สามารถใช้อำนาจหน้าที่ได้ โดยไม่ต้องเกรงว่าจะมีความผิด เพราะ กฎหมายได้บัญญัติยกเว้นความรับผิดชอบและความผิดไว้แล้ว

⁷ คำสั่งนายกรัฐมนตรี ที่ 1/2550 เรื่อง การแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ หัวหน้าผู้รับผิดชอบในการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน ลงวันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2550

นอกจากนี้การที่เจ้าพนักงานที่ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ที่พระราชกำหนดฯให้อำนาจไว้แล้ว ไม่ต้องรับผิดชอบ จะทำให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการปฏิบัติตามหน้าที่ของเจ้าพนักงาน เกิดความรู้สึกว่าตนไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพราะกฎหมายได้ยกเว้นโทษเจ้าหน้าที่ไว้

(2.) ข้อต่อหลักการตรวจสอบถ่วงดุล

ทุกคนที่ถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ สามารถใช้สิทธิทางศาล เพื่อให้มีการตรวจสอบการใช้อำนาจได้ แต่ในพระราชกำหนดฯมีบทบัญญัติ 2 มาตรา ที่ขัดแย้งต่อหลักการนี้ คือ ในมาตรา 16 ที่บัญญัติให้ข้อกำหนด ประกาศ คำสั่ง หรือการกระทำตามพระราชกำหนดฯนี้ ไม่อยู่ในบังคับของกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง และกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง ซึ่งหมายความว่า หากมีการออกคำสั่งใดๆ ที่เป็นคำสั่งทางปกครอง หรือมีการปฏิบัติหน้าที่ โดยเจ้าพนักงานที่ทำหน้าที่ตามพระราชกำหนดฯแล้วเกิดความเสียหายต่อประชาชน ศาลปกครองไม่มีอำนาจในการพิจารณา พิพากษา และ ในมาตรา 17 พนักงานเจ้าหน้าที่และผู้มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชกำหนดฯนี้ ไม่ต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่ง อาญา หรือทางวินัย เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชกำหนดฯ หากกระทำการโดยสุจริต ไม่เลือกปฏิบัติ และสมควรแก่เหตุ หรือไม่เกินความจำเป็นแห่งกรณี

(3.) ข้อต่อหลักสิทธิมนุษยชน

มาตรการห้ามต่างๆ ที่ออกตามพระราชกำหนดฯ ตามมาตรา 9 อาจไม่สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน ดังนี้

1. เสรีภาพในการเดินทางและเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ ไม่สอดคล้องต่อ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 34 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการเดินทางและมีเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ภายในราชอาณาจักร และ กติกาสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองข้อ 12 เสรีภาพในการเดินทางและเลือกถิ่นที่อยู่ในกรณีเหล่านี้

1.1 ห้ามการเดินทางหรือเคลื่อนย้าย

1.2 ห้ามมิให้บุคคลใดออกนอกเขตสถานภายในระยะเวลาที่กำหนด เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือเป็นบุคคลซึ่งได้รับยกเว้น

1.3 ห้ามการใช้เส้นทางคมนาคมหรือการใช้ยานพาหนะ หรือกำหนดเงื่อนไขการใช้เส้นทางคมนาคมหรือการใช้ยานพาหนะ

1.4 ให้อพยพประชาชนออกจากพื้นที่ที่กำหนดเพื่อความปลอดภัยของประชาชน ดังกล่าว

หรือห้ามผู้ใดเข้าไปในพื้นที่ที่กำหนด

1.5 ห้ามมิให้ผู้ใดออกไปนอกราชอาณาจักร เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าการออกไปนอก ราชอาณาจักรจะเป็นการกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของรัฐ หรือความปลอดภัยของประเทศ

2. เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ กรณี ห้ามมิให้มีการชุมนุมหรือมั่วสุมกัน ณ ที่ใดๆ หรือ กระทบการใดอันเป็นการยุยงให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อย

3. เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพของสื่อมวลชน และเสรีภาพในการรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร กรณีห้ามการเสนอข่าว การจำหน่าย หรือทำให้แพร่หลายซึ่งหนังสือ สิ่งพิมพ์หรือสื่ออื่นใดที่ มีข้อความอันอาจทำให้ประชาชนเกิดความหวาดกลัวหรือเจตนาบิดเบือนข้อมูลข่าวสารทำให้เกิด ความเข้าใจผิดในสถานการณ์ฉุกเฉินจนกระทบต่อความมั่นคงของรัฐหรือความสงบเรียบร้อยหรือ ศีลธรรมอันดีของประชาชนทั้งในเขตพื้นที่ที่ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือทั่วราชอาณาจักร

4. สิทธิในทรัพย์สิน

ห้ามการใช้อาคาร หรือเข้าไปหรืออยู่ในสถานที่ใดๆ โดยมีอำนาจออกคำสั่งตรวจ ค้น อาคาร สิ่งปลูกสร้าง หรือสิ่งกีดขวาง ตามความจำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อระงับเหตุการณ์ ร้ายแรงให้ยุติโดยเร็ว และหากปล่อยเนิ่นช้า จะทำให้ไม่อาจระงับเหตุการณ์ได้ทันเวลาที่

4.2 ออกคำสั่ง รื้อ ถอน หรือทำลายซึ่งอาคาร สิ่งปลูกสร้าง หรือสิ่งกีดขวาง ตามความจำเป็น ในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อระงับเหตุการณ์ร้ายแรงให้ยุติโดยเร็ว และหากปล่อยเนิ่นช้า จะทำให้ไม่อาจ ระงับเหตุการณ์ได้ทันเวลาที่

4.3 ยึดหรืออายัดสินค้าเครื่องอุปโภคบริโภค เคมีภัณฑ์ หรือวัตถุอื่นใดในกรณีที่มีเหตุอัน ควรสงสัยว่าได้ใช้หรือจะใช้สิ่งนั้นเพื่อการกระทบการหรือสนับสนุนการกระทำให้เกิดเหตุสถานการณ์ ฉุกเฉิน

5. เสรีภาพในการประกอบอาชีพ กรณี ต้องรายงานหรือได้รับอนุญาตจากพนักงาน เจ้าหน้าที่ในการซื้อ ขาย ใช้ หรือมีไว้ในครอบครองสินค้า เวชภัณฑ์ เครื่องอุปโภคบริโภค เคมีภัณฑ์ หรือวัสดุอุปกรณ์อย่างหนึ่งอย่างใดซึ่งอาจใช้ในการก่อความไม่สงบหรือก่อการร้าย

6. เสรีภาพในการติดต่อสื่อสาร กรณี ตรวจสอบจดหมาย หนังสือ สิ่งพิมพ์ โทรเลข โทรศัพท์ หรือการสื่อสาร ด้วยวิธีการอื่นใด ตลอดจนการสั่งระงับหรือยับยั้งการติดต่อหรือการสื่อสาร ใด เพื่อป้องกันหรือระงับเหตุการณ์ร้ายแรง โดยต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่า ด้วยการสอบสวนคดีพิเศษโดยอนุโลม

7. สิทธิในชีวิตและร่างกาย กรณี

7.1 เรียกให้บุคคลใดมารายงานตัวต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือมาให้ถ้อยคำหรือส่งมอบเอกสารหรือหลักฐานใดที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ฉุกเฉิน

7.2 ห้ามมิให้กระทำการใดๆ หรือสั่งให้กระทำการใดๆ เท่าที่จำเป็นแก่การรักษาความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประเทศ หรือความปลอดภัยของประชาชน

(4.) ขัดต่อหลักสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

กล่าวโดยเฉพาะสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน ไม่สอดคล้องต่อหลักสิทธิผู้ต้องหา สิทธิจำเลยในคดีอาญา ทั้งกฎหมายภายในประเทศ คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และ สนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศที่ประเทศไทยรับรอง คือ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ดังนี้

1. อำนาจการจับกุมและการควบคุมตัวบุคคลที่ถูกสงสัยว่าจะเป็นผู้ร่วมกระทำการให้เกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือที่เป็นผู้ใช้ ผู้โฆษณา ผู้สนับสนุนการกระทำเช่นนั้น หรือที่ปกปิดข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำให้เกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน

พระราชกำหนดฯ กำหนด ไว้ในมาตรา 12 ว่า "ในการจับกุมและควบคุมตัวบุคคลที่ต้องสงสัยตามประกาศในมาตรา 11 (1) ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ร้องขอต่อศาลที่มีเขตอำนาจหรือศาลอาญาเพื่อขออนุญาตดำเนินการ เมื่อได้รับอนุญาตจากศาลแล้วให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจจับกุมและควบคุมตัวได้ไม่เกินเจ็ดวัน และต้องควบคุมไว้ในสถานที่ที่กำหนดซึ่งไม่ใช่สถานี่ตำรวจ ที่คุมขังทัณฑสถาน หรือ เรือนจำ โดยจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นในลักษณะเป็นผู้กระทำความผิดมิได้"

ผู้ศึกษามีความเห็นเห็นว่า พระราชกำหนด มาตรา นี้ขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชนตามข้อ 9 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ที่กำหนดว่า "บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพและความปลอดภัยของร่างกาย บุคคลจะถูกจับกุมหรือควบคุมโดยอำเภอใจมิได้ บุคคลจะถูกไล่ออกจากถิ่นที่อยู่ของตนมิได้ ยกเว้นโดยเหตุและโดยเป็นไปตามกระบวนการที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย"

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คำว่า "ผู้ต้องหา" หมายถึง บุคคลที่ถูกหาว่ากระทำความผิดตามกฎหมายและเจ้าพนักงานได้แจ้งให้ทราบว่าเป็นผู้ต้องหาแล้ว

แต่ในกรณีนี้ทางราชการถือว่า "ผู้ถูกจับกุมตามพระราชกำหนดฯ" ยังไม่ถือเป็น "ผู้ต้องหา" ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพราะ เจ้าพนักงานตามพระราชกำหนดฯ ยังไม่มีการ

จับกุมผู้ใด เป็นเพียงการเชิญตัว"บุคคลที่ถูกสงสัย"ว่าจะเป็นผู้ร่วมกระทำการให้เกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือเป็นผู้ใช้ ผู้โฆษณา ผู้สนับสนุนการกระทำให้เกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือเป็นผู้ปกปิด ข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำให้เกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน⁸ มาให้ข้อเท็จจริงเท่านั้น

ดังนั้นในเมื่อยังไม่มีผู้ใดตกเป็น "ผู้ต้องหา" เจ้าพนักงานตามพระราชกำหนดฯจึงไม่มีอำนาจ ในการควบคุมตัวบุคคลดังกล่าว

เมื่อเจ้าพนักงานไม่มีอำนาจในการเชิญตัวแล้ว ย่อมไม่มีอำนาจในการควบคุมตัว หากเจ้าพนักงานจะอ้างว่าเชิญตัวมาได้เพื่อการสอบถามหรือซักถาม สามารถกระทำได้ กรณีก็ต้องไปเข้าหลักของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ว่า ให้ถามชื่อ สกุล ที่อยู่อายุ อาชีพ ได้เท่าที่ จำเป็น ห้ามมิให้ควบคุมผู้ถูกจับไว้เกินกว่าจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดี เมื่อได้ข้อมูลจากการสอบถามแล้ว หากไม่มีเหตุอื่นใด ก็ต้องปล่อยตัวผู้นั้นไป

นอกจากนี้การที่พระราชกำหนดฯ ระบุ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจ จับกุมและควบคุมตัว "ผู้ถูกเชิญ"ได้ไม่เกินเจ็ดวัน และต้องควบคุมไว้ในสถานที่ที่กำหนดซึ่งไม่ใช่สถานีตำรวจ ที่คุมขัง ทัณฑสถาน หรือเรือนจำ และได้ให้อำนาจในกรณีมีความจำเป็นต้องควบคุมตัวต่อเพื่อประโยชน์ในการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ร้องขอต่อศาลเพื่อขยายระยะเวลาการควบคุมตัว ต่อได้อีกคราวละเจ็ดวัน แต่รวมระยะเวลาควบคุมตัวทั้งหมดต้องไม่เกินกว่าสามสิบวัน

เมื่อครบกำหนดแล้ว หากจะต้องควบคุมตัวต่อไป ให้ดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา บทบัญญัติในมาตรานี้ จึงไม่สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนดังกล่าวข้างต้น

2. สิทธิของผู้ถูกจับและถูกควบคุมตัวในฐานะผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธี

พิจารณาความอาญา คือ พบและปรึกษาผู้ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการเฉพาะตัว (มาตรา 7/1(1)) สิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้ในชั้นสอบสวน (มาตรา 7/1) สิทธิได้รับการเยี่ยมหรือติดต่อกับญาติได้ตามสมควร (มาตรา 7/1 (3))และสิทธิได้รับการรักษาพยาบาลโดยเร็วเมื่อเกิดการเจ็บป่วย (มาตรา 7/1 (4))

แต่ปรากฏว่าระเบียบกองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ว่าด้วย วิธีปฏิบัติงาน ของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 11 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 กำหนดให้ ได้รับการเยี่ยมจากญาติ ได้ทุกวันหลังจากการควบคุมตัวสามวันแรกผ่านไป แล้ว ในระหว่างเวลา 09.30-10.00 นาฬิกา และเวลา 14.30- 15.00 นาฬิกา โดยให้ผู้ถูกควบคุมพบ

⁸ อ้างแล้ว

ญาติที่มาเยี่ยมได้ไม่เกิน 30 นาที ต่อวัน⁹ และ ระเบียบดังกล่าวนี้ ใช้กับสิทธิในการเข้าเยี่ยม เพื่อ
ปรึกษาคดีของทนายความด้วย

ดังนั้น เมื่อบุคคลที่ถูกสงสัยตามพระราชกำหนดฯ ยังไม่ใช่ผู้ต้องหา จึงย่อมไม่ควรได้รับการ
ปฏิบัติที่ต่ำกว่ามาตรฐานของสิทธิผู้ต้องหา เพราะเมื่อตกเป็น “ผู้ต้องหา” ก็ยังได้รับสิทธิในการพบ
ญาติและทนายความหรือผู้ที่ตนจะให้ เป็นทนายความ หรือผู้ที่ตนไว้ใจให้เข้าพบเพื่อปรึกษาคดีได้
ทันทีที่ถูกจับกุม แต่บุคคลที่ทางราชการยังไม่ถือว่าเป็นผู้ต้องหา กลับถูกควบคุมตัว ห้ามเยี่ยมจาก
ญาติ และ ไม่ได้พบและปรึกษาทนายความ

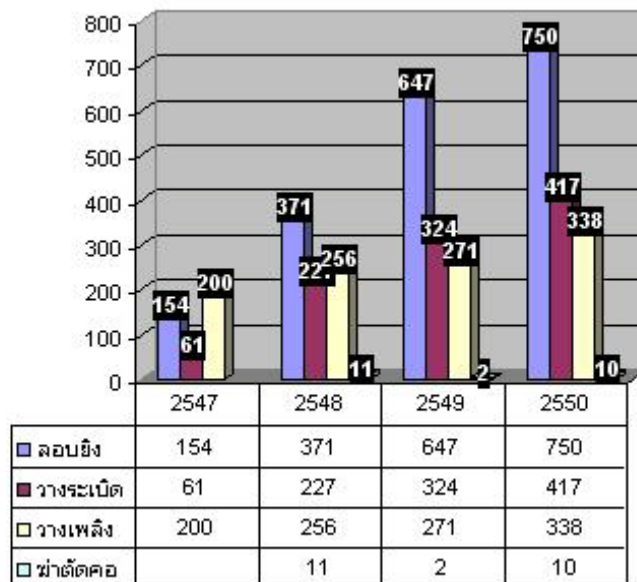
⁹ ระเบียบกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนตัว วิธีปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 11 แห่งพระราช
กำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 ข้อ 3.9.3

บทที่ 3

สถานการณ์ความรุนแรงในสามจังหวัดภาคใต้ (ตั้งแต่กรกฎาคม 2548 ถึง มิถุนายน 2550)

จากการศึกษาสถานการณ์ความรุนแรงในภาคใต้ ตั้งแต่ภายหลังจากเหตุการณ์ปล้นปืนที่กองพันทหารพัฒนาในเดือนมกราคม 2547 จนถึงเดือนกันยายน 2550 ซึ่งช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงก่อนการประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน 1 ปี จนถึงช่วงหลังการประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินเป็นเวลา 2 ปี พบว่า มีความรุนแรงเพิ่มขึ้นทุกปี จากกราฟและตารางแสดงให้เห็นว่า ในปี 2547 มีการลอบยิง 154 ครั้ง ปี 2548 การลอบยิงเพิ่มเป็น 371 ครั้ง ปี 2549 เพิ่มเป็น 647 ครั้ง และปี 2550 จนถึงเดือนกันยายน มีการลอบยิงถึง 750 ครั้ง นอกจากนี้ เมื่อรวมยอดผู้เสียชีวิตจากเหตุการณ์ความรุนแรง พบว่าตั้งแต่ มกราคม 2547 ถึง กันยายน 2550 มียอดผู้เสียชีวิตเป็นจำนวนถึง 2,616 คน

กราฟแสดงจำนวนผู้เสียชีวิตในพื้นที่ โดยรวมตั้งแต่วันที่ 4 มกราคม 2547 - 30 กันยายน 2550¹⁰



¹⁰ จากเว็บไซต์ สถาบันข่าวอิศรา สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย : <http://www.tjanews.org>

จากตารางแสดงให้เห็นว่ามีเหตุการณ์ความรุนแรง 4 ประเภท คือ การลอบยิง การวางระเบิด การวางเพลิงและการฆ่าตัดคอ ที่มีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี ตั้งแต่ปี 2547 ถึงปี 2550

ตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2550 เป็นต้นมากองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบตามพระราชกำหนดฯ ได้ปรับวิธีดำเนินการโดยใช้งานการเมืองควบคู่กับงานมวลชน¹¹ โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อแยกกลุ่มบุคคลดังกล่าวออกจากประชาชน เป็นการแยกปลาออกจากน้ำ ส่งออกนอกพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตัดการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ถูกควบคุมตัวกับกลุ่ม ผู้ก่อเหตุในพื้นที่นำไปสู่การขาดพลังในการต่อต้านรัฐ

2. เพื่อเปิดพื้นที่ให้ส่วนราชการและภาคประชาชน เข้าไปควบคุมรักษากฎหมาย พร้อมทั้งพัฒนาสภาพแวดล้อมและช่วยเหลือประชาชนผู้บริสุทธิ์ ภายใต้สภาพความหวาดระแวงที่ลดลง

3. เพื่อสร้างจิตสำนึกให้มีความภาคภูมิใจในความเป็นคนไทย โดยการพัฒนาสัมพันธภาพ การพัฒนาอาชีพ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้ถูกต้องในระหว่างการดำเนินงานตามโครงการ

4. เมื่อกลับไปบ้านจะได้เป็นตัวอย่างแก่ แกนนำ/แนวร่วม และผู้ที่เกี่ยวข้องกับขบวนการที่เหลืออยู่ให้เห็นช่องทางที่จะกลับมาใช้ชีวิตร่วมกับประชาชนผู้บริสุทธิ์

ยุทธวิธีดังกล่าวกระทำโดยการปิดล้อมหมู่บ้านที่สงสัยว่าจะมีการเคลื่อนไหวของกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการก่อความไม่สงบแล้วทำการจำแนกบุคคลในหมู่บ้านออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. กลุ่มกระทำผิดกฎหมายรุนแรงและมีหลักฐานกระทำผิดชัดเจนให้ดำเนินการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

2. กลุ่มที่มีความเกี่ยวข้องกับความผิด แต่หลักฐานไม่เพียงพอจะดำเนินคดี ส่วนหนึ่งให้รวบรวมหลักฐานเพื่อขยายผลในการดำเนินการ และอีกส่วนหนึ่งนำออกนอกพื้นที่โดยสมัครใจ ไปเข้ารับการอบรม เช่น การอบรมด้านอาชีพ

3. กลุ่มแนวร่วมที่ทำผิดเล็ก ๆ น้อย ๆ และยินดีกลับมาช่วยเหลือทางราชการดำเนินการโดยสมัครใจไปเข้ารับการอบรม เช่น การอบรมวิชาชีพ เป็นต้น

4. กลุ่มที่เป็นแกนนำ ชักใยอยู่เบื้องหลังไม่มีหลักฐานแต่มีความสำคัญในกระบวนการก่อความไม่สงบ เป็นผู้ที่มีหน้ามีตาและสถานะสูงในสังคม เป็นต้นตอของปัญหา และพร้อมที่จะผลิต 3 กลุ่มข้างต้นออกมาสร้างปัญหาตลอดเวลา ให้กีดกันทางการเมืองและทางสังคม โดยจะกำหนดนโยบายให้ชัดเจนต่อไป

¹¹ คำบรรยายสรุป มทท.4 / ผอ.รมน.ภาค 4 ในวันที่ 11 กันยายน 2550 ณ ค่ายวิภาวดีรังสิต อ.เมือง จ.สุราษฎร์ธานี

การดำเนินงานตามยุทธการดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนของประชาชนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และทำให้สถานการณ์ความรุนแรงเพิ่มขึ้น เพราะตั้งแต่มีการประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 จะเห็นได้ว่า การปิดล้อมตรวจค้น และ นำตัวผู้สงสัยว่าเกี่ยวข้องกับก่อความไม่สงบไปทำการฝึกออาซีฟในค่ายทหารเป็นเวลา 4 เดือน เป็นสิ่งที่ละเมิดสิทธิมนุษยชน เพราะไม่มีกฎหมายใดอนุญาตให้กระทำได้ ซึ่ง องค์การเอกชนด้านสิทธิมนุษยชน ร่วมกับศูนย์ทนายความมุสลิมได้ทำคำร้องยื่นต่อศาลจังหวัด ยะลา ชุมพรและ นราธิวาส ขอให้มีการปล่อยตัวบุคคลที่ถูกควบคุมตัวไว้เพื่อการฝึกออาซีฟ และศาลมีคำสั่งไต่สวนและมีคำสั่งให้ปล่อยตัวในที่สุด

นอกจากนี้ ข มุมูลจากเครือข่าย ยสาธารณสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเก็บข มุมูลจากโรงพยาบาลของรัฐ 47 แห่งใน 5 จังหวัด ในช่วงต้นปี 2550 ได้ รายงานสถานการณ์ การแผ่ กระจายการบาดเจ็บจากความรุนแรงเปรียบเทียบกันระหว่างเดือนกรกฎาคม และสิงหาคม 2550 พบว ามีเหตุการณ์ ความรุนแรงเพิ่มขึ้นจาก 100 ครั้ง เป ้น 111 ครั้ง มีจำนวนผู้ บาดเจ็บเพิ่มขึ้นจาก 165 รายเป ้น 194 ราย เสียชีวิต 65 คน

นอกจากนี้ เมื่อวิเคราะห์ ึ่งผู้ บาดเจ็บและเสียชีวิตตามกลุ่ม ออาซีฟ ยังพบว ในเดือนสิงหาคมมีความเปลี่ยนแปลงกลุ่ม ผู้ บาดเจ็บและเสียชีวิตจากเดิมซึ่งเป ้นกลุ่ม ุทหารมาเป ้น "กลุ่ม ออาซีฟเกษตรกรรม" และมีข ้อสังเกต คือ ในกลุ่ม ุเกษตรกรรมนอกจากจะมีอัตราการบาดเจ็บและตายสูงแล ะ ยังมีระดับอัตราส ุของการบาดเจ็บและเสียชีวิตในระดับที่ใกล้เคียงกันด ุย ซึ่งอัตราการเสียชีวิตที่เพิ่มสูงขึ้นจากเดิมดังกล าว แสดงถึงความเม ่นยำในการสังหารเป ุหมายมีมากขึ้น¹²

การใช้ยุทธการปิดล้อม ตรวจค้นและจับกุมนั้นได้ดำเนินการมานานแล้วนับแต่เริ่มประกาศใช้พระราชกำหนดฯตั้งแต่ต้นปี 2548 เป็นต้นมา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการป้องกันและแก้ไขความรุนแรงมิให้เกิดขึ้น โดยการดำเนินการดังกล่าวร่วมกับการใช้ยุทธวิธีอื่นทั้งปฏิบัติการจิตวิทยา การลาดตระเวน การใช้สายข่าว ฯลฯ แต่ยุทธการการจับกุม กวาดล้าง จะเป็นปัญหาในทางปฏิบัติมากที่สุดเพราะ แม้จะต้องมีการกระทำให้เป็นขั้นเป็นตอน ตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งฝ่ายรัฐสามารถเลือกใช้กฎหมายได้ 3 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 พระราชบัญญัติการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังได้อธิบายไว้ในบทต่อไปแล้ว แต่ในรายงานหลายฉบับ ก็ยังปรากฏว่ามีการละเมิดสิทธิมนุษยชนอยู่

¹² ปกรณ์ พึ่งเนตร เป ดข มุมูลไฟโต สอนทางสถิตินายทศ เหตุรุนแรงไม่ ุด จากเว็บไซต์ www.deepsouthwatch.org 2550-10-11

บทที่ 4

กรณีศึกษาการละเมิดสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรม จากการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชกำหนดการบริหารราชการ ในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548

จากข้อมูลที่อาสาสมัครสิทธิมนุษยชนได้ติดตามข้อเท็จจริง การละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และจากอำเภอเทพา อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา รวมจำนวน 24 กรณี แบ่งเป็นเหตุเกิดที่จังหวัดยะลา 7 กรณี จังหวัดนราธิวาส 6 กรณี จังหวัดปัตตานี 9 กรณี และจังหวัดสงขลา 2 กรณี ผลการศึกษาแบ่งได้เป็นกรณีต่างๆ ดังนี้

1. กรณีที่เกิดจากการยิงของเจ้าหน้าที่รัฐ จำนวน 4 กรณี ทั้งเกิดจากเจ้าหน้าที่ทหาร ทหารพรานผู้ใหญ่บ้าน ชุกรักษาหมู่บ้าน (ชรบ.)
2. กรณีที่มีการยิงโดยบุคคลไม่ทราบฝ่าย 2 กรณี
3. การจับกุมโดยไม่แจ้งข้อกล่าวหาให้ทราบ ไม่มีหมาย 3 กรณี
4. การข่มขู่ทรมานให้รับสารภาพ 4 กรณี
5. กรณีจับกุมแล้วปล่อยตัวเพราะไม่มีหลักฐานการกระทำความผิด 5 กรณี
6. กรณีจับกุมตัวแล้วถูกฟ้องเป็นจำเลย 7 กรณี ซึ่งมีการยกฟ้อง 1 กรณี และเป็นคดีอยู่ระหว่างการพิจารณาในศาล 6 กรณี โดยมีกรที่ได้รับประกันตัว 3 กรณี ไม่ได้รับประกันตัว 3 กรณี
7. กรณีหายตัวไป 3 กรณี ซึ่งมีทั้งการหายไประหว่างประกันตัว หายตัวไปโดยไม่ทราบว่าถูกจับไปโดยเจ้าหน้าที่รัฐ หรือไม่ และเป็นกรหลบหนีเพื่อความปลอดภัยในชีวิต กรณีต่างๆที่อาสาสมัครสิทธิมนุษยชนได้หาข้อเท็จจริง ปราบกฏตามตาราง นี้

4.1 กรณีศึกษาการละเมิดสิทธิมนุษยชน 24 กรณี

ตารางข้อมูลกรณีศึกษา 24 กรณี

ยะลา	นราธิวาส	ปัตตานี	กรณีพิเศษ
<p>1.นายมะดาโอะ แวกือจิ อยู่ที่ 132 ม. 9 ต.ปะแต อ.ยะหา จ.ยะลา ถูกผู้ใหญ่บ้านและชรบ.ยิงได้รับบาดเจ็บสาหัส เพราะเข้าใจว่านายมะดาโอะ เป็นแนวร่วมผู้ก่อความไม่สงบ แต่ทางราชการไม่มีหลักฐาน เหตุเกิด 11 กพ.50 ต่อมา นายมะดาโอะ เกรงว่าจะไม่ปลอดภัย จึงได้อพยพครอบครัวออกจากหมู่บ้าน โดยไม่มีใครทราบว่าเป็นไปอยู่ที่ไหน</p>	<p>1.นายกีอรี สามะ อายุ 27 ปี อยู่ที่ 50/1 หมู่ 6 ต.กะลุวอ อ.เมือง ถูกทหารจับกุมเมื่อ 10 พฤษภาคม 2550 เวลา 6 โมงเช้า ถูกซ้อมให้รับสารภาพว่าเกี่ยวข้องกับกรณฆาตกรรม ถูกส่งไปควบคุมตัวค่ายอิงคยุทธ จนครบ 30 วันจึงได้รับการปล่อยตัว</p>	<p>1. นายอับดุลอาซิส ซอดีสและ นายไพศาล สารเอง อยู่ที่ ม.1 ต.ละหาร อ.สายบุรี ถูกตำรวจและทหารเข้าล้อมค้นบ้าน เมื่อ 23 มีนาคม 2549 โดยไม่มีหมายเพื่อตรวจค้นสิ่งผิดกฎหมาย และถูกเชิญไปพบผู้กำกับตำรวจสภ.สายบุรี จากนั้นถูกนำไปขังที่ค่ายอิงคยุทธฯ 20 วัน โดยถูกสอบสวนว่าเกี่ยวข้องกับกรณฆ่าชาวไทยพุทธ ที่หมู่ 4 บ้านช่องแมว ต.ละหารและเผา รถการไฟฟ้าสายบุรี แต่ไม่มีหลักฐานจึงปล่อยตัวไป หลังครบ 20 วัน โดยไม่ได้รับค่าชดเชย</p>	<p>1.กรณีเจ้าหน้าที่ทำหารยิงเด็กที่บ้านบานา เหตุเกิดเมื่อ 13 เมษายน 2550</p> <p>2. กรณีคนร้ายยิงปืนเข้าใส่โรงเรียนปอเนาะบำรุงศาสน์ บ้านควนหรีน อ.สะบ้าย้อย จ.สงขลา มีเด็กนักเรียนเสียชีวิต 3 คน บาดเจ็บ 7 คน เหตุเกิดเมื่อ 17 มีนาคม 2550</p> <p>3. กรณีทหารพรานยิง นายอาฟันดี เป๊ะมะ ครูอัตราจ้าง สายสามัญ และนาย อาบุดคอดี เสียชีวิตและล้อมยิงปืนถล่มโรงเรียนปอเนาะอิสลาม ศาสน์ ดารุสสลาม (บ้านตาเซะ) อ.เมืองจ.ยะลา เหตุเกิดเมื่อ 9 มีนาคม 2550</p> <p>4.กรณีนายสุกรี อาดำ ถูกซ้อมให้รับสารภาพ</p>

ยะลา	นราธิวาส	ปัตตานี	กรณีพิเศษ
<p>2.ด.ช.มารูดีน สะแลแม อยู่ที่ 73 ม. 1 ต.บาโงยซีแน อ.ยะหา ถูกยิงเสียชีวิต โดยบุคคลไม่ทราบฝ่าย ที่ยิงมาจากรถกระบะอีซูซุ สีฟ้า-ดำ ขณะนั่งเล่นกับเพื่อนๆ อีก 3 คนแต่เพื่อนปลอดภัย เหตุเกิดเมื่อ 5 มิถุนายน 2550</p> <p>- ข้อสังเกตของชาวบ้านคือ รถคันดังกล่าวได้ใช้ในการยิงคนขับรถส่งนักเรียน อีก 2 เดือน ต่อมา แต่ไม่มีการสอบสวนของเจ้าหน้าที่แต่อย่างใด</p> <p>- บิดา แจ้งว่าไม่อยาก ร้องเรียนใดๆ หากต้องไป ดำเนินเรื่องเอง</p>	<p>2.นายมาหะมะสาวาวี มะ หลี อายุ 25 ปี อยู่ที่ 112 หมู่ 1 ต.โฆซิต อ.ตากใบ จบ การ ศี ก ษ า ะ ดั บ 10 เทียบเท่า ม. 6 จากโรงเรียน ปอเนาะอิสลามบูรพา ถูก ท ห า ร จั บ กุ ม เมือ 20 พฤศจิกายน 2548 แล้วนำ ตัวไปขังที่ สภ.ตากใบ 12 วัน ระหว่างนั้นถูกนำตัวมา แกล้งข่าวพร้อมปลดออก กระสุนปืน และถูกตั้งข้อหา พยายามฆ่าผู้อื่น และยิงครู ที่อ.สุโหงโกลก ไม่ได้ รับประกันตัว ถูกตัดสิน จำคุกตลอดชีวิต</p> <p>ขณะนี้ คือ อยู่ระหว่าง อุทธรณ์</p>	<p>2.นายตอละ ทำโมะ (51) ที่อยู่ 1 ม. 1 ต.ละหาร อ.สายบุรี ถูก ตำรวจและทหารปิดล้อมค้น บ้านเมื่อ 16 มกราคม 2549 แต่ ไม่พบสิ่งผิดกฎหมายจากนั้นถูก นำไปสภ.สายบุรีและไปที่ โรงเรียนตำรวจภูธร 9 โดยไม่ แจ้งข้อหา ถูกควบคุมและ สอบสวน ที่รร.ตร.ภูธร 9 นาน 26 วัน เมื่อครบถูกขังต่อที่สภ. เมืองปัตตานี ครบ 7 วัน โดยไม่ มีหมายศาล จากนั้นถูกฟ้องใน ข้อหาเกี่ยวกับความมั่นคง ตาม ประมวลกฎหมายอาญา และ ถูกส่งไปควบคุมที่เรือนจำ จังหวัดปัตตานี อีก 37 วัน จึง ได้รับการประกันตัว</p>	
<p>3.นายมาหามะยันดี บาซอ อายุ 24 ปี ที่อยู่ 103 ม. 1ต. กาดอง อ.ยะหา ถูกตำรวจนำหมายมาจับที่ บ้านเมื่อ 13 พค. 49 ถูกนำ ตัวไปสอบสวนที่โรงเรียน ตำรวจภูธร 9 นาน 28 วัน และปล่อยตัว ต่อมาถูกยิง ตายโดยคนร้ายแต่งกาย คล้าย ชรบ.เมื่อ 19 พค. 50</p>	<p>3. นายยาวารี ตาปอ อายุ 26 ปี อยู่ที่ 1 หมู่ 2 ต.ศาลา ใหม่ อ.ตากใบ ถูกจับพร้อม เพื่อนเมื่อ 30 สิงหาคม 2548 โดย ท ห า ร แล ะ นำส่งสภ.ตากใบ และถูกส่ง ต่อ ไป ศูนย์ฝึ ก อ บ ร ม ตำรวจภูธรภาค 9 จ.ยะลา และถูกฟ้องในข้อหาฆ่าผู้อื่น ศาลจังหวัดนราธิวาส พิพากษายกฟ้อง</p> <p>นายยาวารี ตาปอ จึงได้ฟ้อง เรียกค่าเสียหายทางแพ่ง ยัง ไม่ทราบผลของคดี</p>	<p>3.นายฮาเซ็ง ยอดิง (39)ที่อยู่ 44/2ม.1 ต.ละหาร อ.สายบุรี เป็นโต๊ะอิหม่าม และได้ลาออก หลังจากถูกจับกุม ถูกตำรวจ และทหาร 40 คนปิดล้อมค้น บ้าน เมื่อ 17 ธันวาคม 48 เวลา 04.30 น.แต่ไม่พบสิ่งผิด กฎหมาย จากนั้นตร.บอกว่าจะ ขอนำตัวไปสอบที่หน่วยเฉพาะ กิจตระปะปลิง แต่กลับนำตัว ไปรร.ตร.ภูธร 9 โดยญาติไม่ ทราบ ถูกควบคุม 28 วัน ตร. แจ้งว่าจะได้รับการปล่อยตัว แต่ กลับถูกนำตัวไปสอบสวนที่สภ. เมืองปัตตานี เป็นเวลาสามวัน จากนั้นถูกนำตัวไปแกล้งข่าวที่</p>	

ยะลา	นราธิวาส	ปัตตานี	กรณีพิเศษ
		<p>กอ.สสส.จตช. ต่อหน้าอาวุธ สงครามจำนวนมาก แกล้งข่าว เสรีจถูกนำไปควบคุมที่ สภอ. เมือง 6 วัน จึงถูกปล่อย ต่อมา ได้รับการประกันตัวและ หายตัวไป</p>	
<p>4.นายบุลียา ดือราแมหะยี อายุ 24 ปี อยู่ที่ 11 หมู่ 2 ต. ปุโรจ อ.กรงปินัง เมื่อ 23 สิงหาคม 2549 นายบุลียา และเพื่อนอีก 2 คน ได้นอน เฝ้าคนงานก่อสร้างสะพาน ข้ามแม่น้ำปัตตานี โดยมี ทหารมานอนเฝ้าด้วย 15 คน ตอนเช้าทหารอยากทาน ข้าวในในตลาดซึ่งห่างจากที่ ก่อสร้างประมาณ ครึ่ง กิโลเมตร นายบุลียา จึง อาสาออกไปซื้อให้ เมื่อ ออกไปได้ประมาณ 10 นาที ได้มีเสียงปืนดังขึ้นมาจาก กลุ่มทหารที่นอนเฝ้าจากนั้น ก็มีเสียงปืนดังหลายร้อยนัด และพบว่านาย บุลียา ถูกยิง เสียชีวิต ชาวบ้านเชื่อว่าฝ่าย ทหารเป็นผู้กระทำ เพราะ นายบุลียามีรายชื่ออยู่ใน บัญชีของฝ่ายทหารว่าเป็น แนวร่วมกลุ่มก่อความไม่ สงบ ต่อมานายอำเภอได้ มอบเงิน ค่าเสียหายให้ พี่สาวของนายบุลียา 5 หมื่น บาท หลังจากได้รับเงินไป แล้วพี่สาวก็ไม่กล้าให้</p>	<p>4.นายสะมะแอ เล็งหะ อายุ 50 ปี อยู่ที่ 28/1 หมู่ 1 ต. เกาะสะท้อน อ.ตากใบ ถูก ทหารและตำรวจจับกุมเมื่อ 14 เมษายน 2550 ในข้อหา ว่าเกี่ยวข้องกับกรวาง ระเบิดในหมู่บ้านใกล้เคียง แล้วส่งตัวให้สภ.ตากใบ 1 คืน จากนั้น ถูกส่ง ไป สอบสวนที่ศูนย์ฝึกอบรม ตำรวจภูธรภาค 9 จ.ยะลา เป็นเวลา 28 วันแล้วถูก ปล่อยเป็นอิสระ โดยได้รับ หนังสือรับรอง (แบบสสส 48-1)</p>	<p>4. นายฮามะ สือแม อยู่ที่ 209/1 ต.นาประดู่ อ.โคกโพธิ์ ถูกทหาร เข้าตรวจค้นบ้านพักและจับกุม ตัวไปที่ค่ายอิงคยุทธบริหาร เมื่อ 11 พฤศจิกายน 2549 ต่อมาถูก แจ้งข้อหาว่าเป็นแนวร่วมในการ ก่อความไม่สงบในพื้นที่นา ประดู่และปลุกระดมเยาวชนใน การก่อความไม่สงบ คดีอยู่ระหว่างพิจารณาในศาล</p>	

ยะลา	นราธิวาส	ปัตตานี	กรณีพิเศษ
ข้อเท็จจริงอีก			
<p>5. นายอับดุลเลาะห์ มะตันหยง อยู่ที่ 61 หมู่ 8 ต. กาบัง อ.กาบัง และ นายฟารูรอชี สอละซอ อายุ 19 ปี นักเรียนปอเนาะ อยู่ที่ 43/2 หมู่ 1 ต.กาบัง อ.กาบัง ถูกชุดชรบ. หมู่ที่ 2 ต.เขาแดง อ.สะบ้าย้อย ยิงเข้าใส่ขณะเดินทางกลับจากเยี่ยมญาติ กระสุนถูกนายอับดุลเลาะห์ เสียชีวิต และได้ตีทำร้ายร่างกาย นายฟารูรอชีได้รับบาดเจ็บสาหัส เพราะเข้าผิดเหตุเกิดที่ริมถนนเขาแดง-สวนชาม หมู่ 2 ต.เขาแดง อ.สะบ้าย้อย เมื่อวันที่ 5 มกราคม 2550 - ชรบ. ถูกฟ้อง เป็นจำเลย คดีอยู่ระหว่างพิจารณามนศาล</p>	<p>5. นายเจ๊ะรอฮิม กาบากอ อายุ 30 ปี อยู่ที่ 19 ม.1 ต. ไพรวัน อ.ตากใบ ถูกเจ้าหน้าที่ทหารและตำรวจจับกุมที่บ้านเมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2548 ในข้อหาฆ่า เหตุเกิดใกล้บ้านนายเจ๊ะรอฮิม ถูกขังที่สภ.ตากใบ 2 คืน และถูกฟ้องเมื่อ 16 พฤศจิกายน โดยได้รับการประกันตัว ศาลพิพากษาจำคุกตลอดชีวิต คดีอยู่ระหว่างอุทธรณ์</p>	<p>5. นายมะกอรี ดาโ๊ะ อยู่ 25 หมู่ 3 ต.ปากบาง อ.เทพา จ.สงขลา เป็นนักศึกษา มอ. ปัตตานี ถูกทหารจับขณะเดินทางจากมอ.เพื่อกลับบ้าน เมื่อ 18 สิงหาคม 2548 ถูกส่งไปค่ายอิงคยุทธ โดยถูกซ้อมให้รับสารภาพว่ามีใครเกี่ยวข้องกับการก่อความไม่สงบ ถูกขังอยู่ที่ค่ายอิงคยุทธเป็นเวลา 30 วัน และได้รับการปล่อยตัว หลังจากนั้นมาไม่มีใครเห็นนายมะกอรีอีกเลย</p>	
<p>6. นายแวอาแซ มะยูโซะ (34) อยู่ที่ 36/2 ม.2 ต.ปูลอง อ.กรงปินัง เมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2549 เจ้าหน้าที่ทหารหน่วยเฉพาะกิจ (จก.) ที่ 11 จำนวน 20 นายประจำอยู่ที่อ.บันนังสตา ได้เข้าทำการปิดล้อมหมู่บ้านเพื่อตรวจค้นหาสิ่งผิดกฎหมายและได้ควบคุมตัวชาวบ้านหมู่ 2 ไปหลายคนรวมทั้งนายแวอาแซ แล้วถูกนำตัวไปสอบสวนที่ จก. 11</p>	<p>6. น.ส.อาอีซาตา อิบรอเฮ็ง อายุ 23 ปี อยู่ที่ 53/1 หมู่ 4 บ้านไอบาตู ต.โต๊ะเต็ง อ.สุไหงปาดี เมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2550 มีคนร้ายยิงปืนเข้าใส่มัดขยิดไอบาตู ขณะที่ชาวบ้านกำลังละหมาดอยู่ กระสุนปืนถูก น.ส.อาอีซาตา เสียชีวิต ชาวบ้านพยายามนำศพไปประกอบพิธีทางศาสนา แต่ถูกทหารเข้าขวาง จึงเกิดปะทะกับชาวบ้าน ฝ่าย</p>	<p>6. นายอัสบูเลาะ เตะแม นักเรียนปอเนาะดอลอ อ.ยะหริ่ง อยู่ที่ 108 หมู่ 2 ต.ร่มไทร อ.สุคีริน ถูกทหารจาก อ.สุคีริน จับกุมจากบ้านพัก เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2550 โดยสงสัยว่าเป็นผู้ฆ่าผู้อื่น เหตุเกิดที่ อ.มายอ จ.ปัตตานี เจ้าหน้าที่พบโทรศัพท์มือถือของนายอัสบูเลาะ ตกอยู่ในที่เกิดเหตุ ซึ่งโทรศัพท์นี้ได้หายไปตั้งแต่ 18 มกราคม 2550 แต่ไม่ได้แจ้งความ ปัจจุบันคดีอยู่ที่ศาล</p>	

ยะลา	นราธิวาส	ปัตตานี	กรณีพิเศษ
เป็นเวลา 8 วัน จากนั้นถูกส่งไปสอบสวนที่ โรงเรียนตำรวจภูธร 9 จ.ยะลา อีก 7 วัน <u>นายแวอาแซถูกข่มขู่ให้รับสารภาพว่า</u> ลอบวางเพลิงสถานที่ราชการ แต่ได้ปฏิเสธ จากนั้นถูกส่งไปควบคุมที่ค่ายอิงคยุทธศึกษา 7 วัน แต่เมื่อไม่สามารถหาหลักฐานได้ จึงได้รับการปล่อยตัวไป หลังจากถูกควบคุมตัวอยู่ 20 วัน โดยต้องไปรายงานตัวที่ สภอ.กรงปินัง 2 ครั้ง	ทหารได้ยิงนายฮัลบูลเลาะห์ แล้วจับคนน้ำจน นายฮัลบูลเลาะห์เสียชีวิต แล้วนำศพ ผู้ตายทั้งสองไปชันสูตรที่ โรงพยาบาลสุโหงปาดี จากนั้นนำส่งญาติในวันที่ 3 มิถุนายน ในช่วงชุลมุนนั้นมีชาวบ้านถูกจับไปด้วย 5 คน และได้รับการปล่อยตัวในเวลาต่อมา	จังหวัดปัตตานี ไม่ได้รับการประกันตัว	
		7. นายมะตอเฮ สะอะ อยู่ที่ 54 หมู่ 10 ต.ลำไพล อ.เทพา จ.สงขลา ถูกจับ 15 สิงหาคม 2548 แล้วถูกปล่อยตัว 21 กันยายน 2548 ไม่สามารถเข้าถึงหมู่บ้านนี้ได้ เพราะชาวบ้านไม่ไว้ใจเจ้าหน้าที่รัฐหรือคนแปลกหน้า	

ยะลา	นราธิวาส	ปัตตานี	กรณีพิเศษ
		8. นายแวอะหามะ แวดอเลาะ อายุ 27 ปี อยู่ที่ 46 หมู่ 3 ต. คลองมานิง อ.เมือง ได้หายตัวไปโดยไม่ทราบสาเหตุตั้งแต่วันที่ 9 พฤศจิกายน 2548 ในวันดังกล่าวนายแวอะหามะ ได้นั่งรถพยาบาลของโรงพยาบาลปัตตานีเพื่อนำหลานชายมาที่ไม่สบายหนักมาตรวจที่โรงพยาบาลศูนย์ยะลา แต่เมื่อรถโรงพยาบาลปัตตานีกลับมาไม่มีนายแวอะหามะกลับมาด้วย และหายไประหว่างวันนั้น โดยมารดาได้แจ้งความไว้เป็นหลักฐาน	

จากข้อเท็จจริงทั้ง 24 กรณี มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนดังนี้

การละเมิดสิทธิในชีวิตและร่างกาย หมายถึง การทำร้ายร่างกายหรือการยิงจนเสียชีวิต ทั้งกรณีที่เกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐ และผู้มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานเจ้าหน้าที่ เช่น ชุดรักษาหมู่บ้าน (ชรบ.) ทหารพราน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งหลายกรณีเป็นเรื่องการเข้าใจผิดของเจ้าหน้าที่และการไม่เข้าใจประเพณี วัฒนธรรมชุมชนแบบมุสลิม และการละเมิดสิทธิในชีวิตและร่างกายที่เกิดจากการกระทำของกองกำลังไม่ทราบฝ่าย ส่งผลให้มีประชาชนในพื้นที่เข้าใจว่าเป็นการกระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น

เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2550 ด.ช.มารูดีน สะแลแม อายุ 14 ปี บ้านอยู่ที่หมู่ 1 ตำบลบาโงย ชิแเน อำเภอยะหา จังหวัดยะลาถูกยิงเสียชีวิต โดยบุคคลไม่ทราบฝ่าย ที่ยิงมาจากรถกระบะอีซูซุ สีฟ้า-ดำ ขณะนั่งเล่นกับเพื่อนๆ อีก 3 คน ที่กลับมาจากการเรียนอัล กุรอาน แต่เพื่อนปลอดภัย ชาวบ้านตั้งข้อสังเกตว่า รถคันดังกล่าว ได้ใช้ในการยิงคนขับรถส่งนักเรียน ในอีก 2 เดือน ต่อมา แต่ไม่มีการสอบสวนของเจ้าหน้าที่แต่อย่างใด

เมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2550 มีคนร้ายยิงปืนเข้าใส่มัสยิดไอบาตุ บ้านไอบาตุ ตำบลโต๊ะเต็ง อำเภอสู่ไหงป่าดี จังหวัดนราธิวาส ขณะที่ชาวบ้านกำลังละหมาดอยู่ กระสุนปืนถูก น.ส.อาอ์ซาดา

อิบรอเฮ็ง อายุ 23 ปี เสียชีวิต ชาวบ้านพยายามนำศพไปประกอบพิธีทางศาสนา แต่ถูกทหารเข้าขวาง จึงเกิดปะทะกับชาวบ้าน ฝ่ายทหารได้ยิงนายฮัลบูลเลาะ แล้วจับก้น้ำจันนายฮัลบูลเลาะห์ เสียชีวิต แล้วนำศพ ผู้ตายทั้งสองไปชันสูตรที่ โรงพยาบาลสุโหงปาตี จากนั้นนำส่งญาติในวันที่ 3 มิถุนายน ในช่วงซุลมุนนั้นมีชาวบ้านถูกจับไปด้วย 5 คน และได้รับการปล่อยตัวในเวลาต่อมา

4.2 กรณีตัวอย่างศึกษา 4 กรณี

เพื่อให้ทราบรายละเอียดของเหตุการณ์ ขอยกกรณีศึกษา ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐละเมิดสิทธิในชีวิตและร่างกาย 3 กรณี เพื่อวิเคราะห์

1. ละเมิดสิทธิในชีวิตและร่างกาย

1.1 กรณีการละเมิดสิทธิในชีวิตและร่างกายโดยเจ้าหน้าที่รัฐ

กรณีที่ 1 กองกำลังทหารพราน ใช้อาวุธยิงครูและนักเรียน โรงเรียนปอเนาะอิสลามศาสตร์ดาร์ซุชชาลาม บ้านตาเซะ หมู่ 3 อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

ข้อเท็จจริงโดยย่อ

เมื่อวันศุกร์ที่ 9 มีนาคม 2550 เวลาประมาณ 17.30 น. นายอาฟันดี เปาะมะ ครูอัตราจ้าง สายสามัญ โรงเรียนอัสเตฟาฟีเกียะห์ ได้ขับรถกระบะมาที่ นายอาบูคอดี กาสอ อายุ 15 ปี บุตร อาจารย์ประสิทธิ์ กาสอ ผู้ช่วยรองผู้อำนวยการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายะลา เขต 1 เพื่อมารับภรรยา ที่โรงเรียนปอเนาะอิสลามศาสตร์ดาร์ซุชชาลาม ที่ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 3 บ.ตาเซะ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ระหว่างทางก่อนถึง โรงเรียนปอเนาะอิสลามศาสตร์ดาร์ซุชชาลาม ประมาณ 800 เมตร ได้มีเจ้าหน้าที่ทหารพราน ซึ่งรักษาการณ์บริเวณดังกล่าว ได้ยิงใส่รถยนต์ของนายอาฟันดี นายอาฟันดี จึงได้ขับรถหลบหนีและมาจอดหน้าประตูทางเข้าโรงเรียน นายอาฟันดีและนายอาบูคอดีได้รับบาดเจ็บ เด็กนักเรียนและเจ้าของโรงเรียน จึงช่วยกันนำคนทั้ง 2 คนส่งโรงพยาบาล จากนั้นฝ่ายทหารพราน ได้ตามเข้าไปที่โรงเรียน แต่ทางเจ้าของโรงเรียน ได้สั่งให้นักเรียนที่อยู่บริเวณสนามปิดประตู เหตุการณ์ได้เกิดการซุลมุนขึ้น เมื่อเจ้าหน้าที่ทหารพรานพยายามบุกเข้ามาในโรงเรียน และระดมยิงเข้าใส่ห้องเรียนและห้องพักของนักเรียน โดยเข้าใจว่านายอาฟันดี เป็นผู้ต้องสงสัยก่อความไม่สงบ ที่ได้หลบเข้าไปซ่อนตัวหลังจากได้รับบาดเจ็บจากการปะทะกับเจ้าหน้าที่

ข้อเท็จจริงจากการตรวจสอบ

ก. ข้อมูลจากฝ่ายทหาร¹³

เมื่อช่วงค่ำของวันศุกร์ที่ 9 มีนาคม 2550 กองร้อยทหารพรานที่ 4202 ได้ปะทะกับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ ขณะลาดตระเวนบริเวณสถานีรถไฟตาเซะ ตำบลตาเซะ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ทำให้ผู้ก่อความไม่สงบเสียชีวิตหนึ่งคนและได้รับบาดเจ็บสองคน หลังการปะทะคนร้ายจำนวน ๓ คนซึ่งได้รับบาดเจ็บได้หลบหนีโดยใช้รถยนต์กระบะยี่ห้อ อีซูซุ สีเขียว มุ่งหน้าไปทาง ร.ร. ปอเนาะตาเซะ ตำบลตาเซะ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา กำลังเจ้าหน้าที่จึงได้ทำการออกลาดตระเวนเพื่อจับกุมคนร้าย ต่อมา มีคนร้าย 7 คนขับรถกระบะผ่านฐานของทหารพรานในพื้นที่ซึ่งกำลังหุงหาอาหารกันอยู่ คนร้ายในรถกระบะได้กราดยิงปืนใส่ทหารพรานชุดดังกล่าว แต่ไม่มีเจ้าหน้าที่ผู้ใดได้รับอันตราย จากนั้นรถคันดังกล่าวได้หลบหนีไป และเมื่อผ่านบริเวณป้อม ชูตรักษาหมู่บ้าน (ชรบ.) ซึ่งมีกำลังทหารพรานร่วมปฏิบัติหน้าที่อยู่ด้วย ได้มีทหารพรานนายหนึ่งออกมากราดยิงรถคันดังกล่าวเพื่อสกัดกั้น ทำให้รถคันดังกล่าวกระเจกแตก แต่ก็ยังขับวิ่งหลบหนีเข้าไปในปอเนาะอิสลามศาสน์ดารุชชาลาม ทางเจ้าหน้าที่จึงได้ระดมกำลังติดตามเข้าไปยังปอเนาะดังกล่าว และพบว่ารถถูกทิ้งไว้นอกปอเนาะ กำลังเจ้าหน้าที่ที่เข้าไปตรวจค้น จึงเคาะประตูเรียก แต่ไม่มีใครออกมาเปิด เจ้าหน้าที่จึงได้ใช้ปืนยิงลูกบิดประตู คนในปอเนาะจึงยอมเปิดและได้ทำการตรวจค้นในปอเนาะ พบรอยเลือดทั้งบริเวณธรณีประตูและฝาประตู รวมไปถึงรอยเลือดในจุดต่างๆ และสอบเด็กนักเรียนปอเนาะถึงคนร้ายที่หลบหนีเข้ามา ก็ได้รับทราบ ว่ามีการนำคนเจ็บจากการถูกยิง ไปรักษาตัวที่โรงพยาบาลแม่ลาน และถูกนำไปรักษาตัวต่อยังโรงพยาบาลศูนย์ยะลา จำนวน 2 คนคือ นายอาฟานดี เปาะมะ อายุ ๒๖ ปี บาดเจ็บบริเวณ แขนซ้ายและศีรษะ นายอาบูคอดี กาสอ อายุ ๑๕ ปี บาดเจ็บบริเวณสะเอว สะโพก และท้องเสียชีวิตในเวลาต่อมา

จากการตรวจสอบประวัติรถยนต์กระบะคันดังกล่าวพบว่า มีประวัติ การก่อเหตุมาก่อนด้วย

"ก่อนหน้านี้ ทางเจ้าหน้าที่พอจะทราบแล้วว่า ในวันที่เกิดเหตุมีการสร้างกระแสข่าวว่าเจ้าหน้าที่ยิงรถประชาชน แต่ขอยืนยันอย่างชัดเจนว่า สิ่งที่เกิดขึ้นเป็นไปตามที่ได้เล่าไว้ข้างต้นอีกทั้งผลการตรวจสอบรอยเลือดทางนิติวิทยาศาสตร์พบว่าเป็นเลือดของผู้ตายและผู้บาดเจ็บจริง ยืนยันจากผลตรวจดีเอ็นเอ โดยเจ้าหน้าที่มีหลักฐานชี้แจงถึงเรื่องที่เกิดขึ้นทั้งหมดได้" พ.อ.อัคร ทิพย์โรจน์ โฆษกกองบัญชาการพลเรือนตำรวจทหาร กล่าว

¹³ เรียบเรียงจาก เว็บไซต์ สถาบันชาวอิสรา สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย

นอกจากนี้ พ.อ.อัศว ทิพย์โรจน์ ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า พื้นที่ในตำบลตาเซะนั้น ที่ผ่านมานั้น ได้เกิดเหตุการณ์ขึ้นมามากหลายครั้งจนทำให้ประชาชนผู้บริสุทธิ์ต้องเสียชีวิตด้วยน้ำมือของผู้ก่อความไม่สงบมาแล้วเป็นจำนวนมาก โดยรายล่าสุดเกิดเหตุเมื่อวันที่ 7 มีนาคม 2550 นายสกลิต ทองอินทร์ ราษฎรไทยพุทธ ถูกยิงและตัดศีรษะ ถือว่าเป็นการกระทำที่โหดเหี้ยมมากและเหตุเกิดบริเวณใกล้กับปอเนาะแห่งนี้มาก่อน

ข. ข้อมูลจากนายหามะ ฟูลา (بابอมะ) โต๊ะครูสถาบันการศึกษาปอเนาะอิสลามศาสตร์ดารุซซาลาม และนายอุสมาน ฟูลา บุตรชาย¹⁴

นายหามะ ฟูลา อายุ 54 ปี เจ้าของโรงเรียนปอเนาะอิสลามศาสตร์ดารุซซาลาม และนายอุสมาน ฟูลา ได้ช่วยกันให้ข้อเท็จจริงว่า ในวันเกิดเหตุเวลาห้าโมงครึ่ง (17.30 น.) ได้ยินเสียงปืนดังมาจากทางทิศเหนือหลายนัดติดต่อกัน จึงสั่งให้เด็กนักเรียนที่เล่นอยู่ในสนามหน้าโรงเรียนปิดประตูทางเข้าปอเนาะทันที และให้เข้าไปอยู่ในห้องโถง เพราะเกรงว่าจะมีคนเข้ามาในโรงเรียนจะเป็นปัญหา จากนั้นไม่นานก็มีเสียงเด็กคนหนึ่ง ที่อยู่หน้าสหกรณ์ร้านค้า ใกล้กับประตู ร้องเอะอะ ว่าถูกครูดิง ลูกครูดิง ถูกยิง (ครูดิงหมายถึงครูประสิทธิ์ กาสอ) จึงได้วิ่งออกไปดูเห็นนายอาพันธ์ ลูกเขยครูดิง (ครูประสิทธิ์ กาสอ) ยืนเกาะประตูทางเข้า โบกมือร้องโหวกเหวก จึงสั่งให้เปิดประตู แล้วให้เข็นรถเข้ามาในโรงเรียน แล้วปิดประตูตามเดิม ขณะนั้นเสียงปืนที่ยิงร่ำดังเข้ามาใกล้ทุกที เห็นนายอาพันธ์ และอาบุคคอดี บาดเจ็บเลือดไหลมากเพราะถูกยิง จึงสั่งให้เอารถกระบะนำคนทั้งสองไปส่งโรงพยาบาล

ต่อมาไม่นานเห็นทหารแต่งชุดดำ ประมาณ 20 กว่าคน ได้มาถึงหน้าประตูและ ยิงปืนขึ้นฟ้าหลายนัด ทหารกลุ่มดังกล่าว สั่งให้เปิดประตู และถามว่าคนร้ายหนีไปไหน นายหามะจึง ตอบว่า คนที่ถูกยิงนั้นไม่ใช่คนร้าย ได้ส่งไปโรงพยาบาลแล้ว แต่ทหารไม่เชื่อ เพราะยังเห็นว่ารถคันที่ถูกยิงยังจอดอยู่นอกรั้ว หน้าโรงเรียน

นายหามะ ยืนยันต่อทหารว่าไม่มีคนร้ายในปอเนาะ ทหารคนหนึ่งปืนกำแพงเข้ามา แล้วใช้ปืนยิงกุญแจประตูหน้าจนขาด แล้วเปิดประตูให้เพื่อนๆ เข้ามาในโรงเรียน แล้วแยกกันเข้าปิดล้อมทุกด้าน

“ขณะนั้นเด็กนักเรียนอยู่ในบาลัย (ห้องโถงสถานที่สอนศาสนา) ทหารเข้ามาที่บาลัย ยิงปืนชู่ สั่งให้เด็กนักเรียนทุกคนออกมายืนหน้าบาลัย แล้วถอดเสื้อ จากนั้นก็สั่งให้เด็กนักเรียนเกือบร้อยคน

¹⁴ ข้อสังเกตจากผู้สื่อข่าวสถาบันข่าวอิศรา : มนุษยธรรม กับความเป็นจริงที่บ้านตาเซะ โดย อารีฟิน บินจิ

วันอาทิตย์ที่ 11 มีนาคม 2007 และการสัมภาษณ์เจ้าของโรงเรียนปอเนาะโดยอาสาสมัครสิทธิมนุษยชน จังหวัดยะลา วันที่ 18 พฤศจิกายน 2550

หมอบลงกับพื้นทุกคน” มีทหารยื่นคัมรอบๆ ตะโกนด่า พร้อมกับยิงปืนขึ้นฟ้าตลอดเวลา เอาเท้าเตะ ถีบเด็กนักเรียนที่เงยหน้า หรือขยับตัว พร้อมกับถามว่าคนร้ายหนีไปไหน” นายหามะอธิบาย และตนเองรู้สึกหน้ามืด เป็นลม ลูกๆจึงช่วยกันพยุงเข้าไปพักในบ้าน

จนกระทั่ง พ.ต.อ.ภูมิเพชร พิพัฒน์เพชรภูมิ ผู้กำกับสถานีตำรวจภูธรเมืองยะลา ได้มาถึง ปอเนาะ ช่วยเจรจากับทหารเพื่อยอมให้เด็กนักเรียนที่หมอบอยู่หน้าบาลัย เข้าไปในบาลัยได้ โดยมีทหารอีกกลุ่มหนึ่งออกไปค้นที่พักนักเรียน ทุกหลัง ทั้งหอพักนักเรียนชายและนักเรียนหญิง ได้ยินเสียงปืนและเสียงเตะถีบประตุ ดังเป็นระยะๆ ทหารคนหนึ่งพยายามจะขึ้นไปค้นบนบ้านของนายหามะ แต่ผู้กำกับห้ามไว้ แต่เขาก็ไม่ยอมเชื่อฟัง ขึ้นไปบนบ้านโดยไม่ยอมถอดรองเท้า ที่สำคัญ ทหารกลุ่มที่เข้ามาในบ้านบางคนมีกลิ่นเหงื่อเหม็น ไปหมด

“ผมเปิดสมุดโทรศัพท์ พบเบอร์โทรศัพท์ของผู้ว่าราชการจังหวัดยะลา จึงโทรศัพท์ไปหา ตอนนั้นผู้ว่าฯอยู่ณราธิวาส ท่านบอกว่าจะสั่งให้รองผู้ว่าฯ มาประสานให้ ต่อมาเมื่อรองผู้ว่าฯมาประสาน เหตุการณ์ก็ค่อยดีขึ้น รองผู้ว่าฯ มาพูดสักพัก ก็กลับไป แต่ทหารก็ยังปิดล้อมอยู่ในปอเนาะ ทหารหน่วยอื่นๆพากันมาที่โรงเรียนมากขึ้นๆ” นายอุสมานกล่าวเสริม

เหตุการณ์เริ่มคลี่คลาย เมื่อผู้กำกับ โทรศัพท์ไปสอบถามที่โรงพยาบาลยะลา และ ยืนยันต่อทหารพรานว่าคนเจ็บอยู่โรงพยาบาลจริง และทราบจากผู้ว่าราชการจังหวัดยะลาได้รายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อ นาย อารี วงศ์อารยะ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย (ในขณะนั้น) เวลาประมาณ สี่ทุ่ม ทหารพรานก็กลับไป

“พวกทหารเข้ามาอย่างคนไม่มีสติ พูดจาไม่รู้เรื่อง มีกลิ่นสุราเกือบทุกคน” นายหามะเล่าต่อ พร้อมกับแสดงความคิดเห็นว่า

“ในช่วงอายุผม เหตุการณ์ครั้งนี้เป็นเหตุการณ์ร้ายที่สุดที่ผมประสบมา เป็นเหตุการณ์แห่งประวัติศาสตร์ที่ผมมีโอกาสได้ ในอดีตสิบปีที่ผ่านมา ผมเคยได้ยินว่าทหารพรานเป็นคนไม่ดี ผมไม่เชื่อเพราะผมไม่ประสบด้วยตนเอง แต่วันนี้ผมเชื่อแล้ว แต่ไม่ได้หมายความว่าทหารพรานทุกคนไม่ดี ยังมีคนดีบ้าง เช่นวันนั้นก็ มีบางคนเตือนว่าอย่ายิงๆ อย่าบุกกรุกบ้านไต่ตะครู แต่คนที่เมาสุราไม่ฟังอะไรและไม่ฟังใครด้วย ขณะว่าวันนั้นเวลาประมาณทุ่มหนึ่งมีรองผู้ว่าฯ และผู้กำกับเมืองยะลาเข้ามาอยู่กับผม ดูแลผม และก็ห้ามให้หยุดยิง แต่ทหารพรานที่เมาไม่ฟังเช่นกัน”

ค. ข้อมูลจากแหล่งอื่น¹⁵

1. สถาบันข่าวอิศรา ได้รายงานไว้ในบทความ เรื่อง “มนุษยธรรม กับความเป็นจริงที่บ้านตาเซะ” โดย อารีฟิน บินจี ว่า

“อดีตทหารพรานท่านหนึ่งเล่าให้ฟังว่า ในตอนเย็นวันนั้นผู้ตายและผู้บาดเจ็บเพียงสองคน ขับรถยนต์กระบะจะไปโรงเรียนบ้านตาเซะ ถูกทหารพรานยิงเข้าใส่ด้วยเหตุผลอันใดไม่แจ้ง ผู้บาดเจ็บคือนายอาฟานดี เปาะมะ อายุ 26 ปีและนายอาบูคอดี กาสอ อายุ 15 ปี ผู้ตาย โดยผู้บาดเจ็บได้ขับรถยนต์ไปโรงเรียนและขอความช่วยเหลือ ทางโรงเรียนจึงได้ส่งคนทั้งสองไปโรงพยาบาลที่ใกล้ที่สุด คือที่โรงพยาบาลอำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี ทางโรงพยาบาลแม่ลานต้องส่งต่อไปยังโรงพยาบาลยะลา เนื่องจากคนไข้บาดเจ็บสาหัส ฝ่ายทหารพรานจึงปิดล้อมโรงเรียน เข้าตรวจค้นหาคคนเจ็บทั้งสองที่อ้างว่ายิงปะทะต่อสู้กับทหารแล้วหลบหนีมาทางครูโรงเรียน อธิบายแล้วว่าคนทั้งสองไม่ได้เป็นคนร้าย เป็นเด็กในโรงเรียน ถูกยิงบาดเจ็บมา ทางโรงเรียนส่งไปรักษาที่โรงพยาบาลแล้ว แต่ทางทหารก็ไม่ยอมเชื่อ กล่าวหาครูโรงเรียนเอาคนร้ายไปซ่อนไว้ ยังคงปิดล้อมตรวจค้นโรงเรียนจนดึกดื่น ทางผู้ราชการจังหวัดส่งเจ้าหน้าที่ไปติดต่อก็ไม่ได้ผล จึงต้องโทรศัพท์รายงานรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ประสานกับผู้ใหญ่ ทางทหารจึงได้ยอมถอนตัว วันรุ่งขึ้นผู้บาดเจ็บคนหนึ่งก็เสียชีวิต ทางโรงเรียนก็รับศพไปที่โรงเรียนเพื่อประกอบพิธีทางศาสนา ทางทหารจึงตั้งด่านปิดทางเข้าออกตรวจค้นผู้คนเข้าออกอย่างละเอียด มิให้ความสะดวกในการไปร่วมพิธีศพของชาวบ้าน เพราะเกรงว่าชาวบ้านจะไปรวมตัวกันประท้วง แต่แล้วทางโรงเรียนก็สามารถจัดการพิธีศพเสร็จสิ้นอย่างทุกทุกule อันนี้เป็นข้อมูลที่ได้รับจากผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์”

2. น้องลัน เด็กนักเรียนคนหนึ่งในปอเนาะ

ทหารเข้ามาด้านหลังของบาลัย พร้อมจับปืนและพาให้นักเรียนชายออกไปอยู่ในสนามและให้นอนราบ ผมว่านี่คือตากใบสองไม่มีผิด ใครที่ขยับจะถูกเตะและตบ บางคนถูกถ่มน้ำลายใส่หน้า ทหารบางคนยังพูดว่า “กูเบื่อกับพวกมึงเต็มทนแล้ว” ตอนนั้นมีคนอยู่กันประมาณ 80 คนได้ บางอยู่ในมัสยิดก็ถูกเรียกให้มานอนราบในสนามกันทุกคน ตอนที่ทหารเดินเข้ามาพวกเขากราดยิงปอเนาะยิงกัญแจ งดประตูและขึ้นไปรื้อสิ่งของต่างๆ และยังได้จับประตูสหกรณ์แล้วขโมยเงินกว่า 15,000 บาท และเอาเงิน ของนักเรียนไปอีกจำนวนหนึ่งรวมๆ แล้วประมาณ 5 หมื่นบาท

¹⁵ อังโน “ทหารพราน กองทัพปกและวีรกรรมที่บ้านตาเซะ เหตุร้ายที่ทำให้บ้านปลาตาย” ตูแวนเดียนยา มีอิริ้ง สถาบันข่าวอิศรา สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย วันพฤหัสบดีที่ 15 มีนาคม 2007 18:31 น.

ความเห็นต่อเหตุการณ์

กรณีเหตุการณ์ที่โรงเรียนปอเนาะ บ้านตาเซะ นี้มีข้อเท็จจริงที่ยังไม่ชัดเจนและขัดแย้งกันอยู่ 2 ประเด็นหลัก คือ

ประเด็นแรก ฝ่ายทหาร รายงานว่า วันศุกร์ที่ 9 มีนาคม 2550 กองร้อยทหารพรานที่ 4202 ได้ปะทะกับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ บริเวณสถานีรถไฟตาเซะ ตำบลตาเซะ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ทำให้ผู้ก่อความไม่สงบเสียชีวิตหนึ่งคนและได้รับบาดเจ็บสองคน หลังการปะทะคนร้ายจำนวน ๓ คนซึ่งได้รับบาดเจ็บได้หลบหนีโดยใช้รถยนต์กระบะยี่ห้อ อีซูซุ สีเขียว มุ่งหน้าไปทาง ร.ร. ปอเนาะตาเซะ ตำบลตาเซะ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา กำลังเจ้าหน้าที่จึงได้ทำการออกลาดตระเวนเพื่อจับกุมคนร้าย เหตุการณ์ ต่อมา มีคนร้าย 7 คนขับรถกระบะผ่านฐานของทหารพรานในพื้นที่ซึ่งกำลังหุงหาอาหารกันอยู่ คนร้ายในรถกระบะได้กราดยิงปืนใส่ทหารพรานชุดดังกล่าว แต่ไม่มีเจ้าหน้าที่ผู้ใดได้รับอันตราย จากนั้นรถคันดังกล่าวได้หลบหนีไป และเมื่อผ่านบริเวณป้อม ชูตรักษาหมู่บ้าน (ชรบ.) ซึ่งมีกำลังทหารพรานร่วมปฏิบัติหน้าที่อยู่ด้วย ได้มีทหารพรานนายหนึ่งออกมากราดยิงรถคันดังกล่าวเพื่อสกัดกั้น ทำให้รถคันดังกล่าวกระจกแตก แต่ก็ยังขับวิ่งหลบหนีเข้าไปในปอเนาะ

ข้อน่าสังเกต คือ มีเหตุการณ์เกิดขึ้นซ้อน กัน 2 เหตุการณ์หรือไม่ เหตุการณ์ที่หนึ่ง คือ มีการปะทะกันระหว่างทหารพรานและกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ ทำให้ผู้ก่อความไม่สงบเสียชีวิต 1 คน บาดเจ็บ 3 คน ผู้บาดเจ็บได้ขับรถกระบะยี่ห้ออีซูซุ สีเขียว หลบหนีไปทางโรงเรียนปอเนาะตาเซะ

เหตุการณ์ที่สอง คือ นายอาฟานดีและนายอาบูคอลลี ผู้ตาย คือ ได้ขับรถกระบะยี่ห้อ อีซูซุ สีเขียว เพื่อกลับบ้านที่โรงเรียนปอเนาะ ตาเซะ ซึ่งเป็นเส้นทางเดียวกับ ที่คนร้ายใช้หลบหนีจากการปะทะกับทหารพราน เมื่อทหารพรานได้รับรายงานว่ามีคนร้ายขับรถมุ่งมาเส้นทางนี้ จึงเข้าใจว่ารถที่ขับโดยนายอาฟานดี เป็นรถของคนร้าย และยังเข้าไปในนายอาฟานดี ทำให้นายอาฟานดีต้องขับรถหลบหนี โดยหลบเข้าไปหน้าโรงเรียนปอเนาะ ซึ่งเป็นญาติกัน เพราะนายอาฟานดี เป็นลูกเขยของ บาบอ เจ้าของโรงเรียน บาบอจึงสั่งการให้นักเรียนช่วยกันนำผู้บาดเจ็บส่งโรงพยาบาล

อาสาสมัครสิทธิมนุษยชนและสมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน (สสส.) ได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงโดยละเอียดแล้ว ไม่มีเหตุการณ์ ปะทะกันที่สถานีรถไฟในวันเกิดเหตุ ตามที่ฝ่ายทหารกล่าวอ้าง ดังนั้นการที่ฝ่ายทหารให้ข้อเท็จจริงว่ามีการเข้าใจผิดว่ารถกระบะสีเขียว ที่นายอาฟานดี ขับซึ่งเป็นรถยนต์ของคนร้ายที่กำลังหลบหนีจากการปะทะกับทหารพราน จึงไม่เป็นความจริง ในขณะที่ฝ่ายชาวบ้าน ยืนยันว่า นายอาฟานดี ขับรถมากับผู้ตายเพียง 2 คน ไม่ใช่คนร้าย เพราะ นายอาฟานดี เป็นครู และไม่มีอาวุธ

ประเด็นที่สอง ฝ่ายชาวบ้าน มีเจ้าหน้าที่ตำรวจและฝ่ายปกครอง คือ รองผู้ว่าราชการจังหวัด เข้ามารับรองว่าผู้ตายและคนขับรถไม่ใช่คนร้าย และเข้าเจรจากับทหารพราน แต่ฝ่ายทหารกลับไม่

เชื่อถือ และไม่เชื่อฟังฝ่ายปกครอง เพราะนายอำเภอและรองผู้ว่าราชการจังหวัดไม่ใช่ผู้บังคับบัญชาโดยตรงของทหารพราน และในระหว่างการเจรจาให้มีการหยุดปฏิบัติการ ฝ่ายปกครองเห็นว่าทหารพรานบางนายอยู่ในอาการมีเมมา เพราะได้กลิ่นสุราตามร่างกายของทหารพรานด้วย

ประเด็นก็คือ กรณีนี้ น่าจะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการจากบุคคลหลายฝ่ายเข้ามาดำเนินการตรวจสอบเพื่อทำความเข้าใจให้ปรากฏว่าในวันเกิดเหตุ มีการปะทะกันระหว่างทหารพรานกับฝ่ายก่อความไม่สงบจริงหรือไม่ ผลการปะทะกันมีการจับกุมคนร้ายได้หรือไม่ มีการสอบสวนขยายผลไปถึงฝ่ายก่อความไม่สงบที่ทางทหารอ้างว่าเสียชีวิตหนึ่งศพหรือไม่ และอีกหลายประเด็น

สิ่งที่สำคัญที่สุดในการคลี่คลายปัญหานี้ คือ การสร้างความเข้าใจและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินให้แก่ประชาชนเพื่อลดความหวาดระแวง ระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนในท้องถิ่น ตลอดจนการปรับทัศนคติของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทุกระดับ ให้มีความเคารพกฎหมายและไม่ละเมิดศักดิ์ศรีของมนุษย์ การใช้คำพูดที่ไม่เหมาะสม การมีพฤติกรรมที่มิสุภาพขณะปฏิบัติหน้าที่ รวมถึงวิธีการเข้าตรวจค้น ควรต้องสอบสวน หาความจริงมาให้ปรากฏ ที่สำคัญ เมื่อผลการตรวจสอบออกมาแล้วมีข้อสรุปว่าเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน โดยมีข้อบ่งชี้ด้วยกฎหมาย ต้องมีการดำเนินคดีตามกฎหมาย ตามหลักความเสมอภาคด้วย

กรณีที่ 2 เจ้าหน้าที่ของรัฐ (ทหาร) ใช้อาวุธยิงเด็กเสียชีวิตและบาดเจ็บที่บ้านบานา หมู่ 2 ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

ข้อเท็จจริงโดยย่อ

เมื่อวันที่ 13 เมษายน 2550 เวลาประมาณ 20.00 น. ได้เกิดเหตุลอบวางเพลิงเสาธงสัญญาณโทรศัพท์เคลื่อนที่ 4 จุด ในเขตรอบนอก อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี เจ้าหน้าที่ทหารจาก ฉก.2 ได้รับคำสั่งให้เข้าตรึงกำลังในพื้นที่และเข้าค้นหาผู้กระทำความผิด ซึ่งอาจกำลังหลบหนี โดยใช้เส้นทางถนนปัตตานี-นราธิวาส เมื่อรถลาดตระเวน 2 คันมาถึงบริเวณบ้านบานา ถนนปัตตานี-นราธิวาส ได้พบวัยรุ่นจำนวน 10 คน หมอบคลานอยู่บนถนนและคุ้ระบายน้ำข้างถนนในลักษณะน่าสงสัย จึงส่งเสียงให้หยุดและได้ยิงเข้าใส่กลุ่มวัยรุ่นดังกล่าว เสียชีวิตในที่เกิดเหตุ 2 คน และได้รับบาดเจ็บสาหัส 3 คน

ข้อเท็จจริงจากการให้ข้อมูลของนางสาวมาลี เขตเทพา

นางสาวมาลี เขตเทพา อยู่ที่บ้านบานา หมู่ 2 ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ให้ข้อเท็จจริงว่า ด.ช.สุชีพ รับประยูร ผู้ตาย เป็นบุตรของนางที่เกิดจากสามีคนก่อน ซึ่งปัจจุบันนางได้แต่งงานใหม่กับนายอิสมาแอ และพาด.ช.สุชีพมาอยู่ด้วย ปัจจุบัน ด.ช.สุชีพ อายุ 14 ปี กำลังจะขึ้น

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในเดือนพฤษภาคม 2550 นี้ นางสาวมาลีและสามี ประกอบอาชีพค้าขาย โดยมีรถมอเตอร์ไซด์คันดัดแปลงเป็นสามล้อเครื่องขายปลาที่ตลาดนัดหน้าหมู่บ้าน

ด.ช.สุชีพ เป็นเด็กดี ช่วยเหลืองานบ้านและดูแลน้องๆ อีก 4 คน ที่เกิดจากครอบครัวใหม่ของมารดา ทุกวันก่อนออกไปเรียนจะต้องกวาดบ้าน ถูบ้าน หุงข้าว เมื่อกลับมาหากมีตลาดนัดจะต้องช่วยแม่เตรียมอุปกรณ์ใส่รถ 3 ล้อเพื่อนำปลาไปขายที่ตลาดนัดหน้าบ้าน ริมถนน บัดตานี-นราธิวาส

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

วันเกิดเหตุวันที่ 13 เมษายน 2550 มีตลาดนัดหน้าทางเข้าบ้านบานา ริมถนนสายบัดตานี-นราธิวาส ด.ช.สุชีพได้ช่วยมารดาจัดเตรียมของใส่รถ 3 ล้อเช่นเคย ตั้งแต่ก่อน 16.00 น. และเมื่อขายของเสร็จประมาณ 21.00 น. ได้มีเพื่อนๆ รุ่นเดียวกันประมาณ 7-10 คนได้มาชวนให้เดินไปเล่นเกมตู้ที่ร้านใกล้กับมัสยิดกรือเซะ ซึ่งห่างจากบ้านไปประมาณ 2 กิโลเมตร แต่ปรากฏว่าเดินไปสักพักเพื่อนๆ ได้เปลี่ยนใจไม่ไปมัสยิดกรือเซะ แต่ได้ชักชวนกันเล่นซ่อนหา บนถนนสายบัดตานี-นราธิวาส ใกล้ๆ ตลาดนัด ซึ่งเป็นสถานที่ที่เด็กเหล่านี้ชอบวิ่งเล่นกันเป็นประจำ เพราะบนถนนมีไฟฟ้าส่องสว่างตลอดคืน และช่วงเวลากลางคืนมักไม่มีรถยนต์สัญจรไป-มา ถนนจึงโล่งว่าง

เมื่อเวลาประมาณ 20.00 น. ได้มีคนร้ายไม่ทราบจำนวน ทำการเผาเสาส่งสัญญาณโทรศัพท์เคลื่อนที่ 4 จุด บริเวณสี่แยกทางเลี้ยวเมือง หมู่ 5 ตำบลรูสะมิแล บริเวณบ้านแหลมนก ตำบลแหลมนก ตรงข้ามหน้าโรงไฟฟ้า ตำบลตะลุโบะ และตรงข้ามโรงเรียนจงรักสัตยวิทยา ตำบลบานา ห่างจากจุดเกิดเหตุประมาณ 1 กิโลเมตร กองกำลังทหารจากชุดลาดตระเวน หน่วยเฉพาะกิจที่ 2 (จก.2) จำนวน 11 นาย ได้ออกลาดตระเวนโดยรถฮัมวี 2 คัน มีปืนกลติดที่ตัวรถและมีทหารอยู่ในรถ 2 คันรวม 11 นาย ได้ขับมาจากเมืองบัดตานีและวิ่งผ่านตลาดนัดไป สักครู่ได้กลับรถมาทางฝั่งเดียวกับตลาดนัด เมื่อเห็นวัยรุ่นชายหลายคนกำลังหมอบๆ คลานๆ ทำทางลับๆ ล่อๆ อยู่บนถนน จึงตะโกนสั่งให้หยุด เด็กๆ ได้ยกมือขึ้น นายมะกอเซ็ง หนึ่งในผู้รอดชีวิตคืนนั้นบอกว่าได้ยินเสียงทหารตะโกนให้หยุดและบอกว่า “จับตาย” ในขณะที่กราดยิงมาที่พวกตน

จากนั้นทหารกลุ่มดังกล่าวได้ระดมยิงไปที่วัยรุ่นกลุ่มนี้จนมีผู้เสียชีวิตทันทีคือ

1. ด.ช.สุชีพ รับประจักษ์ อายุ 14 ปี ถูกยิงที่ศีรษะ
2. ด.ช.เจ๊ะมุซอ สาและ อายุ 14 ปี ถูกยิงที่ศีรษะ

มีผู้ได้รับบาดเจ็บ 3 คน คือ

1. ด.ช.มักตาร์ มะมิง อายุ 13 ปี ถูกยิงเข้ากระบอกตาขวาเป็นโพรงไปยังตาซ้าย แพทย์เชื่อว่าทำให้ตาบอด เขาเริ่มลิบเล็ก รักษาตัวอยู่ที่ โรงพยาบาลบัดตานี

2. ด.ช.ซากาเรียสา ส่าและ อายุ 14 ปี ถูกยิงที่ข้อต่อระหว่างเท้าและหน้าแข้ง ตอนนีเดินได้แล้ว

3. ด.ช.อัปดุลเลาะ สะแลแม อายุ 15 ปี ถูกยิงที่สะบักหลัง ตอนนีอาการปกติ

ผู้อยู่ร่วมในเหตุการณ์

1. ด.ช.มาลิกี ยูโซะ อายุ 14 ปี อยู่บ้านเลขที่ 41/3 หมู่ 2 ตำบลบานา อำเภอเมือง

2. ด.ช.นิมฮุมุด มามะ อายุ 14 ปี

3. นายรุสสัน แปเฮาะอีเล อายุ 15 ปี อยู่บ้านเลขที่ 28/2 ตำบลบานา อำเภอเมือง

4. นายมะกอเซ็ง ดาโอะ อายุ 17 ปี อยู่บ้านเลขที่ 18 หมู่ 3 ตำบลบานา อำเภอเมือง

5. ด.ช.มุฮำหมัดไซดี แวดือระ อายุ 14 ปี อยู่บ้านเลขที่ 44/1 ตำบลตันหยงลูโละ อำเภอเมือง

หลังเกิดเหตุไม่นานชาวบ้านที่เห็นเหตุการณ์ได้เข้ามาร้องเรียกให้ทหารหยุดยิงแล้วพากันบอกว่า มีแต่เด็ก ๆ ยังทำไม่ โดยมี นายมะรุดีง เจะกา สมาชิกสภาเทศบาลเมืองปัตตานี ได้เดินไปเจรจาและชาวบ้านได้ออกมาล้อมรถฮัมวีไว้

ต่อมาเจ้าหน้าที่ตำรวจนำโดย พล.ต.ต.ก่อเกียรติ วงศ์วรชาติ ผบก.ภจว.ปัตตานี และพ.อ.วันชัย พ่วงชุมทรัพย์ ผบ.ฉก.2 ได้เข้ามาเจรจากับชาวบ้านและรับปากว่าจะให้ความเป็นธรรมเพราะเป็นเรื่องเข้าใจผิด

วันที่ 14 เมษายน 2550 เวลา 09.45 น. ชาวบ้านบานาได้ออกมาปิดถนนสายปัตตานี-นราธิวาส บริเวณที่เกิดเหตุ เรียกร้องให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นคนกลางในการเจรจาให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ตายและผู้ได้รับบาดเจ็บ และให้นำตัวทหารที่ก่อเหตุมาลงโทษตามกฎหมาย โดยมีข้อเรียกร้อง 5 ข้อ คือ

1. ให้ผู้อำนวยการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอบต.) แม่ทัพภาคที่ 4 ผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี เป็นผู้รับผิดชอบในการเจรจา โดยมีสื่อมวลชนทุกแขนงเป็นสักขีพยาน

2. ให้ทหารที่ก่อเหตุชี้แจงกล่าวขอโทษยอมรับสารภาพว่าได้กระทำเกินกว่าเหตุจริง ต่อหน้าประชาชนและสื่อมวลชน

3. ให้ดำเนินคดีตามกฎหมายกับทหารและย้ายออกจากพื้นที่ภายใน 3 วัน โดยขึ้นศาลยุติธรรมจังหวัดปัตตานี

4. ให้เยียวยาต่อญาติผู้เสียชีวิต ผู้บาดเจ็บและผู้รอดชีวิตและครอบครัว โดยให้ทหารที่ก่อเหตุชดใช้ช่วยเหลือด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ ตามความพอใจของญาติ

5. การชุมนุมครั้งนี้เป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อยและจะไม่มีมือที่สามเข้ามาก่อวินาศกรรมเด็ดขาด

สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน (สสส.) และ ศูนย์ข่าวอิศรา ได้ตรวจสอบที่เกิดเหตุแล้วพบว่าจากการทดสอบขับรถผ่านในช่วงกลางคืนและลงพื้นที่ตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ ในเวลาที่ใกล้เคียงกับช่วงที่เกิดเหตุประมาณสองทุ่มเศษ แสงไฟจากเสาไฟฟ้าบริเวณสองข้างทางสว่างเพียงพอที่จะสังเกตเห็นการเคลื่อนไหวของผู้คนที่อยู่ลึกเข้าไปจากสองฝากถนนที่วิ่งผ่านหน้าหมู่บ้านได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ศูนย์ข่าวอิศรา ยังได้มีการตรวจสอบระยะทางโดยการขับรถย้อนระยะทางจากจุดที่เกิดการยิงกันไปยังจุดที่มีการลอบวางเพลิงเสาสัญญาณโทรศัพท์ ในพื้นที่ของตำบลตันหยงลูโ๊ะพบว่า มีระยะทางห่างกันประมาณ 2 กิโลเมตร ทำให้คำชี้แจงที่มีก่อนหน้านี้จากฝ่ายทหารที่ตั้งข้อสังเกตว่าเยาวชนในหมู่บ้านที่ถูกยิงอาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับการวางเพลิงที่เกิดขึ้นในคืนนั้น ขาดน้ำหนักของความเป็นไปได้

ด.ช.มาลิกี ยูโซะ หนึ่งในผู้อยู่ในเหตุการณ์คืนนั้นบอกว่า “คืนนั้นเราเดินไปตลาดนัดเปิดท้ายที่อยู่ริมถนนเพราะใกล้หมู่บ้าน ไปซื้อของกินกันเป็นประจำเวลาเขามีตลาด เรื่องเล่นซอณาเราเล่นกันเป็นประจำทางฝั่งตรงข้ามกับตลาดเพราะตรงนั้นมันสว่าง มีพงหญ้าให้ซ่อนได้ ตอนนั้นเราเพิ่งเริ่มเล่นกัน เริ่มซอณาเริ่มหา รถทหารแล่นมาช้าๆ แล้วมาจอดข้างเกาะกลางถนนที่สุชีพกับเพื่อนอีกคนซ่อนอยู่ มะกอแข็งเป็นคนหา ทหารก็เห็นเรา พอรถจอดเขาบอกว่า “หยุด จับตาย” แล้วยิงสุชีพเพราะว่าสุชีพอยู่ใกล้รถทหาร เขายังจนหมดกระสุนของปืนเอ็ม 16 สุชีพยกมือขึ้นทั้งสองข้างแต่เขาก็ยังยิง แล้วเขาก็กวาดยิงมาทางพวกเรา เห็นอย่างนั้นเราก็วิ่งหนีกันไปคนละทางด้วยความกลัว”

“รถคันแรกมีทหาร 5 คน แล้วรถทหารคันที่สองแล่นมามีทหารอีก 6 คน ผมว่าเขาคงกินเหล้าเมามาด้วยเพราะวันนั้นเป็นวันสงกรานต์ ผมวิ่งไปปากทางเข้าหมู่บ้าน มาเจอแบดิงที่ร้านน้ำชาบอกแบดิงว่าทหารยิงเด็ก แบดิงไม่เชื่อ ผมบอกย้ำเขาอีกที่ว่าทหารยิงเด็กจริงๆ แบดิงก็ออกไป ผมกับเพื่อนวิ่งตามไปด้วย เห็นทหารยังอยู่ที่เดิมที่ยิงพวกเรา”

นายมะกอแข็ง ดาโอะ ย้ำให้เห็นว่าแม้พวกเขาจะยกมือขึ้นว่าไม่มีอาวุธอะไร ทหารก็ยังใช้ความรุนแรงแก่พวกเขา “เขาเห็นว่าเป็นเด็ก เขายังยิงเลย”

ทั้งที่ก่อนหน้านี้เวลามีรถทหารวิ่งผ่านไปมาบนถนน พวกเขาบอกว่ายังโบกมือทักทายกันเป็นประจำและไม่เคยมีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นจนถึงวันที่ 13 เมษายน

“เราชอบเล่นฟุตบอลที่สนามในหมู่บ้าน สุชีพเขาชอบเล่นตำแหน่งกองหน้า ทั้งกลุ่มเราสนิทกันหมดทุกคน พอเขาและเจ๊ะมุซอไม่อยู่เหมือนขาดอะไรไปอย่างหนึ่ง เหวงเหมือนกัน เวลาเล่นหรือไปไหนก็ไม่ครบทีมเหมือนเดิม เงินที่เขาให้มาถ้าแลกกันได้กับชีวิตเพื่อน ผมขอชีวิตเพื่อนคืนดีกว่า ไม่อยากให้ทหารอยู่ในพื้นที่ ให้ทหารที่อยู่ในเหตุการณ์ออกจากราชการไปเลยยิ่งดี ถ้าไม่มีทหารก็ไม่มีคนร้าย ไม่มีคนร้ายก็ไม่มีทหาร ทั้งที่ทหารรู้ว่าหน้าที่ของเขาคือเป็นรั้วของชาติ ปกป้องบ้านเมือง”

ความรู้สึกของพ่อแม่และผู้ปกครองของเด็กเหล่านี้ต่างมีความรู้สึกสลดใจไม่แพ้กัน ต่างมองว่าการกระทำของเจ้าหน้าที่ในครั้งนั้นเป็นการกระทำเกินกว่าเหตุ

นายอาแซ สะแลแม ผู้ปกครองด.ช.ชาکاریยา ที่ถูกยิงได้รับบาดเจ็บกล่าวว่า “เขาโดนยิงที่ข้อต่อระหว่างเท้ากับหน้าแข้ง ตอนนี้อาการดีขึ้น เดินได้ ลูกไปเรียนได้แล้ว ตอนนั้นผมอยู่ในบ้าน ได้ยินเสียงปืนก็วิ่งออกมาเจอแบดิงแล้วออกไปดูกัน เห็นทหารลงมาจากรถอยู่ในที่เกิดเหตุพร้อมยิงต่อ คืนนั้นไม่ได้เข้าไปใกล้ มีการเจรจา กัน ไม่รู้ว่าลูกอยู่ตรงไหน กว่าที่จะเห็นว่าเขาได้รับบาดเจ็บก็หากัน พักหนึ่ง เขาบอกว่าอยู่กับเงาะมุซอที่ตาย ก่อนเกิดเหตุเราคิดว่าทหารมารักษาบ้านเมืองทำหน้าที่ของเขา พอเกิดเหตุอย่างนี้คิดว่าทำไมยิงเด็กกันได้ เขากระทำเกินกว่าเหตุ ใช้ความรุนแรงไปตัดสิน การให้เงินชดเชยก็ไม่ได้ดีใจเรื่องเงินทอง กังวลเรื่องความปลอดภัยของชีวิตทุกคนในหมู่บ้านต่อไปนี้มากกว่า”

นายปือราเฮง ยูโซะ พ่อของมาลิกีบอกว่า “บ้านผมอยู่หมู่ 3 ใกล้ๆ กัน ผมได้ยินเสียงปืนก็วิ่งออกไปดู รู้ว่ามาลิกีอยู่ในเหตุการณ์เพราะเพื่อนๆ กลับมาบอกว่าทหารยิงเด็ก กลัวเขาโดนยิงด้วยพยายามหาตามพงหญ้าข้างทางแต่ไม่รู้ว่าจะอยู่ตรงไหน จนเขากลับมาบ้าน เสียใจที่ทหารเขาทำเกินไป ตอนยังไม่รู้ว่าเขาคิดยังไงทั้งที่เห็นว่าเป็นเด็กๆ ไม่มีอาวุธ เขาออกไปหาชนมหาข่าวกินกันที่ตลาดนัด กลับมาก็โดนยิง ถ้าทหารยังอยู่ในพื้นที่อย่างนี้เราก็ไม่รู้ว่าจะเกิดเหตุการณ์ร้ายอะไรขึ้นอีก”

สำหรับ นายแววมลิ แปเฮาะอีเล พ่อของรุสตัน บอกเหมือนกันว่า “เราสนิทกันทั้งรุ่นพ่อรุ่นลูกเพราะบ้านอยู่ไม่ไกลกัน ไปมาหาสู่กันดี แต่ละคนกันดี นิสัยของพวกเขาเหมือนเด็กทั่วไป ไม่เกร หลูกกลับมาบ้านบอกว่าทหารยิงเพื่อน ผมไม่ได้ออกไปดูเพราะเห็นเลือดออกไม่ได้ ทหารทำเกินไป เรื่องของการออกจากราชการหรือการได้รับโทษก็เป็นสมควร ช่วงนี้ก็บอกเขาว่าหากไม่จำเป็นจริงๆ อย่าออกไปไหนตอนกลางคืน”

“สาเหตุที่ผมรอดเพราะอยู่อีกฝั่งถนนเมื่อได้ยินเสียงปืนจึงหลบซ่อน ส่วนเพื่อนอีก 3 -4 คน เมื่อได้ยินเสียงปืนวิ่งหนีกลับบ้านซึ่งอยู่ข้างในหมู่บ้านห่างออกไป 300 เมตร ผมเห็นเพื่อนผมที่โดนยิงตายในที่เกิดเหตุ” นาย มะกอเซ็ง เล่าในตอนหนึ่ง

นายมะกอเซ็ง เล่าต่อว่าในช่วงขณะนั้นตนได้ยินเสียงทหารตะโกนให้ “จับตาย” ในขณะที่ยังกราดยิงพวกตนอยู่ ซึ่งหลังเสียงปืนสงบทหารได้เข้าเคลียร์พื้นที่ ส่วนตนเองนั้นได้วิ่งหลบออกไป ในขณะที่ชาวบ้านที่เห็นเหตุการณ์ได้เฝ้าดูเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

พล.ต.ต.ก่อเกียรติ วงศ์วรชาติ ผบก.ภจว.ปัตตานีกล่าวว่า ในส่วนของคดี หลังเกิดเหตุได้เชิญเจ้าหน้าที่ทหารที่อยู่ในเหตุการณ์ จำนวน 11 นาย มาเป่าลมตรวจแอลกอฮอล์ ซึ่งพบว่าไม่เมา คือไม่เกิน 50 มิลลิกรัม และการตรวจสอบบาดแผลที่เกิดขึ้นเป็นแผลที่เกิดจากการถูกยิงแน่นอน เป็นคดี

ที่จะต้องมีการลงโทษผู้กระทำความผิด ซึ่งทางพนักงานสอบสวนจะแจ้งสรุปสำนวนคดีภายใน 30 วัน อย่างช้า 60 วัน หลังจากนั้นก็จะมีการนัดไต่สวนการตายตามกฎหมาย

ความคืบหน้าของคดี

เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2550 ณ ศาลากลางจังหวัดปัตตานี นายภาณุ อุทัยรัตน์ ผู้ว่าราชการจังหวัด พร้อมกับทาง พ.อ.วันชัย พ่วงชุมทรัพย์ ผบ.ฉก.2 จังหวัดปัตตานี ได้นัดพบตัวแทนญาติผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บ จำนวน 10 ราย เพื่อเจรจาจ่ายเงินในงวดแรกคิดเป็น 25 เปอร์เซ็นต์ของยอดเงินทั้งหมด 4,100,000 บาท ที่ทางการต้องจ่ายเป็นค่าเยียวยาต่อเหตุร้ายที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ ได้มีการตกลงร่วมกันระหว่างผู้ประสานงานครอบครัวผู้ที่เดือดร้อน ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ทหารและจังหวัดปัตตานี ในการชดเชยค่าเสียหาย โดยผู้ที่เสียชีวิต 2 ราย จะได้รับเงินเยียวยาจำนวนรายละ 850,000 บาท ผู้พิการ 1 รายได้รับค่าชดเชย 1,700,000 บาท ผู้ได้รับบาดเจ็บ 2 รายๆ ละ 250,000 บาท ค่าทำขวัญรายละ 40,000 บาท ซึ่งการนัดจ่ายเงินในงวดแรก 25% โดยยอดเงินงวดแรกที่จ่ายให้ผู้เสียชีวิตจำนวน 2 รายๆ ละ 212,500 บาท ผู้พิการ 1 ราย เป็นเงิน 425,000 บาท ผู้บาดเจ็บจำนวน 2 รายๆ ละ 62,500 บาท ผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์และได้รับผลกระทบทางจิตใจ จำนวน 5 รายๆ ละ 10,000 บาทรวมเป็นยอดเงินทั้งหมด 1,025,000 บาท ด้านเจ้าหน้าที่ที่ก่อเหตุได้มีการดำเนินการทางคดีอาญาตามกระบวนการยุติธรรม

ข้อคิดเห็น

จากกรณีศึกษาทั้ง 2 กรณี ทำให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่รัฐปฏิบัติหน้าที่ผิดพลาดจนเกิดความเสียหายแก่ประชาชน ทำให้เสียชีวิตและบาดเจ็บ โดยทั้ง 2 กรณีไม่มีการตรวจสอบข้อเท็จจริงว่าเกิดอะไรขึ้น หรือ ความเป็นจริงคืออย่างไร เช่น กรณีแรกทำไมทหารพรานจึงยิงเข้าใส่รถยนต์ของนายอาพันธ์ เป้ามะ นอกจากนั้น คำให้สัมภาษณ์ของพ.อ.อัคร ทิพย์โรจน์ โฆษกกองบัญชาการพลเรือน ตำรวจทหาร ที่ว่า จากการตรวจสอบประวัติรถยนต์กะบะคันดังกล่าวพบว่า มีประวัติ การก่อเหตุมาก่อนด้วย “อีกทั้งผลการตรวจสอบรอยเลือดทางนิติวิทยาศาสตร์พบว่าเป็นเลือดของผู้ตายและผู้บาดเจ็บจริง ยืนยันจากผลตรวจดีเอ็นเอ โดยเจ้าหน้าที่มีหลักฐานชี้แจงถึงเรื่องที่เกิดขึ้นทั้งหมดได้” ซึ่งคำให้สัมภาษณ์เช่นนี้ต่อสื่อมวลชน ไม่ได้ทำให้สถานการณ์ที่คลุมเครือ มีความแจ่มกระจ่างขึ้น ตรงกันข้ามกลับจะยิ่งเป็นการตอกย้ำว่า ฝ่ายทหารกระทำการถูกต้องแล้ว เพราะในกรณีนี้ มีข้อสงสัยว่า ฝ่ายทหารได้ตั้งข้อกังขาต่อเจ้าของโรงเรียนปอเนาะ ว่าโรงเรียนปอเนาะส่วนใหญ่ ผู้บริหารหรือเจ้าของโรงเรียนจะเป็นผู้มีส่วนส่งเสริม หรือปกปิด ข้อเท็จจริงเมื่อเกิดความรุนแรงขึ้นในพื้นที่ และเจ้าของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามบางแห่งยังมีการ เคลื่อนไหวปลุกระดมชาวบ้านใน

พื้นที่ ให้ร่วมการต่อต้านการทำงานของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ดังปรากฏในคำให้สัมภาษณ์ของแม่ทัพภาคที่ 4 เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2550 ถึงเหตุร้ายในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ ในช่วงเดือนมีนาคม 2550 ที่ผ่านมาโดยกล่าวว่ายังมีเจ้าของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เคลื่อนไหวปลุกระดมชาวบ้านในพื้นที่ ให้ร่วมการต่อต้านการทำงานของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ว่า “หากมีการตรวจพบก็จะเสนอต่อรัฐบาลให้หยุดการมอบเงินสนับสนุน และหากยังมีการทำในลักษณะดังกล่าวอย่างต่อเนื่องก็ต้องขอปิดโรงเรียนตามกฎหมายการศึกษา ซึ่งขณะนี้เจ้าหน้าที่อยู่ระหว่างดำเนินการตรวจสอบโรงเรียนหลายแห่งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้”¹⁶

ส่วนกรณีที่สอง ที่มีการยิงเข้าใส่เด็กที่เล่นซ่อนหาอยู่บนถนนจนเสียชีวิตและได้รับบาดเจ็บนั้น แม้จะมีการจ่ายเงินค่าทดแทน ค่าชดเชยหรือค่าทำขวัญแล้วก็ตาม ย่อมไม่มีทางเยียวยาความบาดเจ็บทางจิตใจและความหวาดกลัวต่อทางราชการว่า จะไม่มีความรุนแรงเช่นนี้เกิดขึ้น ดังที่เพื่อนของเด็กชายสุชีพ รับประยูร ที่เสียชีวิตได้พูดว่า “...เหงาเหมือนกัน เวลาเล่นหรือไปไหนก็ไม่ครบทีมเหมือนเดิม เงินที่เขาให้มาถ้าแลกกันได้กับชีวิตเพื่อน ผมขอชีวิตเพื่อนคืนดีกว่า...”

1.2 กรณีการละเมิดสิทธิในชีวิตและร่างกายโดยบุคคลไม่ทราบฝ่าย 1 กรณี

กรณีที่ 3 บุคคลไม่ทราบฝ่ายยิงโรงเรียนปอเนาะบำรุงศาสตร์วิทยา (อิสลาฮุดดีน) บ้านควนหรีน (บูเก็ดตอหรีน) หมู่ 2 ตำบลเปียน อำเภอชะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา

ข้อเท็จจริงโดยย่อ

เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2550 เวลาประมาณ 21.35 น. คนร้ายไม่ทราบกลุ่ม จำนวน 20 กว่าคน ใช้อาวุธปืนสงครามกราดยิงเข้าไปในโรงเรียนปอเนาะบำรุงศาสตร์วิทยา บ้านควนหรีน หมู่ 2 ต.เปียน อ.ชะบ้าย้อย จ.สงขลา กระสุนพุ่งเจาะตามอาคารและที่พักของนักเรียนปอเนาะ เสียหายหลายแห่ง ปรากฏว่ามีเด็กนักเรียนถูกยิง เสียชีวิต 2 ศพ และบาดเจ็บอีก 8 คน

¹⁶ คำแถลงข่าวของพล.ท. วิโรจน์ บัวจัญญ์ แม่ทัพภาค 4 โดยสถาบันข่าวอิสรา สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย วันอาทิตย์ที่ 18 มีนาคม 2007

บันทึกข้อเท็จจริงจากการตรวจสอบ¹⁷

เมื่อเวลาประมาณ 21.30 น. หลังจากที่นักเรียน 40 คนกลับจากการละหมาดศพชาวมุสลิมในพื้นที่บ้านห้วยบอน ได้ประมาณ 4-5 นาที ขณะที่ เด็กนักเรียนต่างคนต่างก็เดินขึ้นปอเนาะเพื่อไปพักผ่อน ทันใดนั้นมีเสียงปืนดังขึ้นทั่วปอเนาะเป็นระยะเวลาประมาณ 15 นาที จากนั้นคนร้ายได้ถอยไปทางด้านหลังของปอเนาะไปทางค่าย ตชด.ที่อยู่ก่อนทางเข้าหมู่บ้าน หลังจากเสียงปืนสงบลง จึงพบว่ามียุติพลในปอเนาะ 2 คน เสียชีวิต คือ

1. ด.ช.รอยา ปาซอ อายุ 12 ปี บ้านอยู่หมู่ 6 บ้านป่าแก ต.ท่าม่วง อ.เทพา จ.สงขลา

2. ด.ช.การีญา สุหลง อายุ 14 ปี บ้านอยู่ อ.หนองจิก จ.ปัตตานี

และพบผู้บาดเจ็บ 8 คน ประกอบด้วย

1. นายอับดุลเลาะตอเลาะ สาและ อายุ 16 ปี ภูมิลำเนาที่ชายโครงขวา

2. นายดลเลาะ มะเบาะ อายุ 17 ปี ภูมิลำเนาที่หนองและสะโพกขวา

3. ด.ช.รอซาลี มะแอะ อายุ 14 ปี ภูมิลำเนาที่เข้าขวา

4. ด.ช.คำภีร์ อาแว อายุ 13 ปี ภูมิลำเนาที่ซ้อเท้าซ้าย

5. นายมะมันโร โอล่า อายุ 17 ปี ภูมิลำเนาที่เข้าซ้าย

6. นายรอแม ยีดาเร็ง อายุ 17 ปี ภูมิลำเนาที่ซ้อเท้าซ้าย

7. นายสุกรี มูดอ อายุ 15 ปี ภูมิลำเนาซ้อคอกซ้าย

8. นายซัลกีฟรี สาแม อายุ 17 ปี ภูมิลำเนาตัวอาคารสาหัส

ผู้บาดเจ็บถูกนำส่ง โรงพยาบาลโคกโพธิ์ จ.ปัตตานี และ โรงพยาบาลปัตตานี

ขณะเกิดเหตุ บาบอับดุลเลาะ หะยีเจ๊ะเลาะ เจ้าของโรงเรียนและนักเรียนหลายคน ได้ยินเสียงคนร้ายพูดเป็นเสียงภาษาไทยกลาง อย่างชัดเจน ว่า “ยิง...ถอย เข้า..ยิง ถอย” คล้ายกับการฝึกฝนให้มาปฏิบัติการในครั้งนี้ และชาวบ้านต่างมีความคิดว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐน่าจะมีส่วนรู้เห็นในการปฏิบัติการครั้งนี้ เพราะปอเนาะที่เกิดเหตุ อยู่ห่างจากฐาน มว.ฉก.ตชด.ที่ 431 ของตำรวจตระเวนชายแดน ไม่เกิน 2 กิโลเมตร แต่คนร้ายก็ยังสามารถดำเนินการได้อย่างอุกกาจ นอกจากนี้เมื่อชาวบ้านนำเด็กที่ได้รับบาดเจ็บไปส่งโรงพยาบาล รถยนต์ได้ถูกตะปูเรือใบของคนร้าย ทำให้ต้องเปลี่ยนยางรถถึง 2 ครั้งที่บ้านใกล้เคียง

ภายหลังเหตุการณ์ชาวบ้านเกิดความไม่พอใจฝ่ายราชการที่ไม่เข้ามาให้ความช่วยเหลือและควบคุมสถานการณ์ และเชื่อว่าทหารพรานน่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการยิงในครั้งนี้ จึงได้จัดชุมนุม

¹⁷ เรียบเรียงจากบันทึกข้อเท็จจริงของอาสาสมัครสิทธิมนุษยชน สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน (สสส.) เว็บไซต์ นสพ.ไทยรัฐ

www.thairath.co.th/offline.sectionhotnews ลงวันที่ 19 มีนาคม 2550 และรายงานของสถาบันข่าวอิศรา สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย วันที่ 18 มีนาคม 19 มีนาคม 20 มีนาคม 26 มีนาคม 30 มีนาคม และ 5 เมษายน 2550

เรียกร้องให้ รัฐบาลรับผิดชอบและปิดทางเข้าหมู่บ้าน ไม่ยอมให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปเก็บหลักฐาน หรือเข้าไปในหมู่บ้าน เป็นเวลา 2 วัน คือในวันที่ 18 และ 19 มีนาคม

โดยในวันที่ 18 มีนาคม 2550 ได้มีกลุ่มชาวบ้านในพื้นที่ อ.สะบ้าย้อย และพื้นที่ใกล้เคียง หลายร้อยคนชุมนุมประท้วงบริเวณหน้า ร.ร.ปอเนาะบำรุงศาสตร์วิทยา พ.ต.อ.ธัมมศักดิ์ วาสะศิริ ผกก. สภ.สะบ้าย้อย สั่งระดมเจ้าหน้าที่ตำรวจร่วมกับทหาร เข้าปิดเส้นทางทุกสายที่มุ่งสู่ ร.ร.ปอเนาะ บำรุงศาสตร์วิทยา โดยใช้ลวดหนามปิดกั้น ตรวจค้นรถทุกคันที่มีประชาชนโดยสารจำนวนมาก เพื่อ ป้องกันเข้าไปรวมตัวชุมนุม ขณะเดียวกัน พ.ต.อ.ธัมมศักดิ์ วาสะศิริ ผกก.สภ.สะบ้าย้อย พร้อมกำลัง และเจ้าหน้าที่วิทยากรเดินทางไปตรวจสอบปอเนาะที่เกิดเหตุ เพื่อหาหลักฐานเพิ่มเติม แต่ปรากฏ ว่าถูกกลุ่มแกนนำผู้ก่อความไม่สงบขัดขวางตลอดเส้นทาง ตั้งแต่รอยตะปูเรือใบ ตัดต้นไม้ขวางถนน จำนวนมาก ต้องประสานกำลังหลายหน่วยเข้าเคลียร์เส้นทางจนสามารถเดินทางเข้าไปได้ แต่เมื่อไป ถึงหมู่บ้านกลับไม่สามารถเข้าไปได้ เนื่องจากกลุ่มชาวบ้านมีทั้งผู้หญิง เด็ก และชายฉกรรจ์หลาย ร้อยคน แสดงความไม่พอใจโดยกล่าวหาเป็นฝีมือเจ้าหน้าที่ พ.ต.อ.ธัมมศักดิ์พยายามเจรจาและ ชี้แจง แต่ถูกกลุ่มผู้ชุมนุมตะโกนขับไล่ ขว้างปาก้อนหิน ขวดยน้ำใส่ จนต้องถอนกำลังกลับทันที โดยมี พ.ต.ท.ธัญญกรณ์ เลหาโชติ หน.บก.ฉก.4 นำ ตชด. 431 ซึ่งตั้งฐานอยู่ห่างจากปอเนาะราว 2 กม.คอย ฝ้าสังเกตการณ์

ในช่วงตอนสายระหว่างทำพิธีฝังศพผู้เสียชีวิตจากเหตุการณ์ก็เกิดความตึงเครียดขึ้นอีกครั้ง ในช่วงของการแห่ศพ

“อัลลอฮ์อับบาร์ (อัลลอฮ์ผู้ยิ่งใหญ่)” เสียงร้องดังขึ้นพร้อมๆ กับการเคลื่อนศพของ ดช.เคอรา เตะ ปาซอ วัย 14 ปี ที่เสียชีวิตอยู่ในปอเนาะ ชาวบ้านได้ร่วมกันแห่ศพโดยใช้รถกระบะหกล้อ และ มอเตอร์ไซค์กว่า 100 คัน พร้อมเสียงร้องดังสนั่นตลอดเส้นทางที่ศพผ่านจนเจ้าหน้าที่ไม่กล้าเข้าสกัด กั้นฝูงชนที่กำลังอยู่ในอารมณ์โกรธ ในช่วงหลังพิธีศพชาวบ้านยังคงยืนยันไม่ให้เจ้าหน้าที่เข้ามาใน หมู่บ้าน

“ไม่มีประโยชน์อะไรที่จะให้พวกเขาเข้ามา เนื่องจากไม่สามารถช่วยอะไรได้เลยเพราะ คำตอบของเจ้าหน้าที่รัฐมีอยู่แล้ว ว่าเราทำเองแต่ต้องการจะโยนความผิดให้กับรัฐ” ชาวบ้านคนหนึ่ง กล่าว

11.30 น. นายสนธิ เตชานันท์ ผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา พล.ต.ต.ไพฑูรย์ พัฒนโสภณ ผบก.ภ.จังหวัดสงขลา นายปรีชา ดำเกิงเกียรติ นายอำเภอสะบ้าย้อย พ.ต.อ.ธัมมศักดิ์ วาสะศิริ ผกก.สภ.สะบ้าย้อย นายอาศิส พิทักษ์คุมพล ประธานกรรมการอิสลามจังหวัดสงขลา ได้ประชุมด่วน เพื่อหาแนวทางคลี่คลายสถานการณ์ ณ ที่ว่าการอำเภอสะบ้าย้อย ที่ประชุมมีมติให้ส่งตัวแทนของ คณะกรรมการอิสลามจังหวัดสงขลาเข้าไปเจรจากับกลุ่มผู้ชุมนุม

ต่อมา นายสุนทร ประทุมทอง ปลัดจังหวัดสงขลา นายปรีชา ดำเกิงเกียรติ นายอำเภอสะบ้าย้อย และตัวแทนคณะกรรมการอิสลามจังหวัดสงขลาอีก 3 คน เดินทางเข้าไปเจรจากับกลุ่มผู้ชุมนุม รวมทั้งนายอับดุลเลาะห์ หะยีเจ๊ะเลาะห์ เจ้าของโรงเรียนปอเนาะบำรุงศาสตร์วิทยา และญาติของเด็กนักเรียนที่ถูกยิงเสียชีวิตใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง จึงเดินทางกลับ และร่วมกันแถลงข่าวอีกครั้งที่ห้องประชุมที่ว่า การอำเภอสะบ้าย้อย โดยนายสุนทรกล่าวว่า ระหว่างเจรจาไม่มีปฏิริยาใดจากชาวบ้าน ทุกคนที่มาร่วมตัวต่างปฏิเสธว่าไม่ได้ชุมนุม เพียงแต่มาเยี่ยมดูสถานที่เกิดเหตุเท่านั้น และเจ้าหน้าที่จะเดินทางไปตรวจสอบที่เกิดเหตุในวันรุ่งขึ้น และจะมีการซักถามพยานหรือบุคคลที่อยู่บริเวณที่เกิดเหตุด้วย และผู้ชุมนุมต่างสลายตัวไปแล้วในเวลา 17.00 น.

วันที่ 19 มีนาคม 2550 แพทย์หญิงคุณหญิงพรทิพย์ โรจนสุนันท์ ได้เดินทางลงไปในพื้นที่ พร้อมด้วยนางอังคณา นีละไพจิตร อาจารย์อัสหมัดสมบูนอร์ บัวหลวง อดีต กรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์ (กอส.) โดยได้เดินทางเข้าไปยังหมู่บ้านควนหรีน ในช่วงก่อนเที่ยง การลงพื้นที่เกิดเหตุในครั้งนี้ เพราะ ชาวบ้านร้องขอผ่านตัวแทนของนางอังคณา นีละไพจิตร ในฐานะที่เป็นกรรมการ ในคณะกรรมการติดตามการแก้ไขปัญหาภาคใต้ สถาบันบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) ให้ช่วยประสานงานเพื่อเป็นคนกลางในการเข้ามาพิสูจน์หลักฐานในที่เกิดเหตุ เนื่องจากชาวบ้านไม่มีความไว้วางใจเจ้าหน้าที่ของรัฐ เมื่อไปถึงบาบออับดุลเลาะห์ หะยีเจ๊ะเลาะห์ เจ้าของโรงเรียนปอเนาะให้การต้อนรับ

บาบออับดุลเลาะห์ หะยีเจ๊ะเลาะห์ ได้ลำดับเหตุการณ์การยิงเข้าไปปอเนาะให้หมอพรทิพย์ และคณะรับฟัง พร้อมกับได้ตั้งข้อสังเกตในระหว่างการพูดคุยกับหมอพรทิพย์ถึงผู้ที่อยู่เบื้องหลังเหตุการณ์ในครั้งนี้ว่า ชาวบ้านในพื้นที่และตัวเขาเองต่างเชื่อว่าน่าจะเป็นการกระทำของเจ้าหน้าที่ เนื่องจากชาวบ้านเห็นคนร้ายในชุดเครื่องแบบของเจ้าหน้าที่ตชด. ขณะใช้อาวุธสงครามยิงใส่ปอเนาะ จากการตรวจสอบในโรงเรียนแพทย์หญิงคุณหญิงพรทิพย์ ได้ตั้งข้อสังเกตว่า “ไม่พบว่ามีการเปิดตามทีข่าวนำเสนอก่อนหน้านี้ (ข่าวจากสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 รายงานว่าเด็กนักเรียนในปอเนาะทำระเบิดและเกิดเหตุระเบิดขึ้น) นักเรียนที่เสียชีวิตและบาดเจ็บถูกยิงด้วยปืนหลายชนิด ไม่ว่าจะเป็นเอ็ม 16 ลูกซอง และเอ็ม 79 ซึ่งรายละเอียดต้องรอให้กองวิทยาการตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง หน้าที่ของหมอคือเป็นตัวกลางในการเข้ามาเจรจาเพื่อให้ชาวบ้านมั่นใจว่ารัฐต้องให้ความยุติธรรมกับปอเนาะแห่งนี้”

“ผมรู้สึกเสียใจกับการนำเสนอของสื่อที่ผ่านมาที่บอกว่านักเรียนเสียชีวิตเนื่องจากเด็กนักเรียนปอเนาะของผมผลิตระเบิดจนระเบิด ทำให้ภาพพจน์ชื่อเสียงของปอเนาะผมเสื่อมเสีย ผมอยากให้นักข่าวที่มาในวันนี้ไปแก้ข่าวด้วยความจริงเป็นอย่างไร ผมก็ไม่รู้เหมือนกันว่าข่าวลักษณะอย่างนี้ออกไปได้ได้อย่างไร ใครเป็นคนให้ข่าว เนื่องจากไม่มีนักข่าวคนไหนสามารถเข้ามา นอกจาก

ตัวแทนจากอำเภอ” บาบอ अबดุลเลาะห์ ได้กล่าวตำหนิสื่อที่นำเสนอข่าวว่าการเสียชีวิตของนักเรียนมีสาเหตุมาจากกระเบิดที่นักเรียนทำขึ้นเอง

จากนั้นชาวบ้านได้แสดงหลักฐานต่างๆ ที่เก็บได้ในที่เกิดเหตุให้แก่แพทย์หญิงพรทิพย์และคณะดู กล่าวคือ ปลอกกระสุนปืนอาวุธสงครามที่เก็บได้ประมาณ 70 ปลอก ปลอกกระสุน M79 ขวดน้ำมันเชื้อเพลิงอีก 13 ขวด บรรจุลงในขวดขนาดเครื่องดื่มชูกำลัง มีเศษผ้าใฝ่ล่อออกมา เป็นชนวนนอกขวด พร้อมใช้เป็นระเบิดเพลิง ขว้างเข้าสู่เป้าหมายเพื่อการทำลายหรือทำร้าย ได้ เพื่อใช้เป็นหลักฐานต่อไป

ข้อคิดเห็น

กรณีศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า มีความหวาดระแวงเกิดขึ้นระหว่างประชาชนในพื้นที่และฝ่ายทหารหรือส่วนราชการโดยรวม เพราะเหตุที่ประชาชนสงสัยว่าการลอบยิงเข้าใส่โรงเรียนปอเนาะครั้งนี้ มาจากการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ เพราะว่าทางราชการไม่สนใจเข้าตรวจสอบสาเหตุของการลอบยิงครั้งนี้ หรือ เมื่อเกิดเหตุการณ์ขึ้นในชุมชน หมู่บ้านและมีผู้บาดเจ็บหรือเสียชีวิต ตามหลักโดยทั่วไป ต้องมีการนำส่งผู้บาดเจ็บไปรักษาที่โรงพยาบาลของรัฐที่ใกล้ที่สุด และต้องมีการทำพิธีศพตามหลักศาสนาอิสลามทันที มิให้ข้ามคืน ลักษณะดังกล่าว ทำให้เจ้าหน้าที่ที่ไม่เข้าใจวัฒนธรรม กลับขัดขวางขบวนแห่ศพ กีด หรือเข้าใจว่าผู้ที่ได้รับบาดเจ็บนั้น เป็นคนร้าย ดังเช่นกรณีศึกษาที่ 1 เหตุเกิดที่บ้านตาเซะ ซึ่งกรณีการยิงใส่มัสยิดหรือโรงเรียนปอเนาะหรือยิงเข้าใส่ย่านชุมชน เช่นร้านน้ำชาในหมู่บ้าน มิใช่เกิดขึ้นครั้งแรก มีหลายกรณีที่มีการยิงเข้าใส่ประชาชนที่บริสุทธิ์ โดยบุคคลไม่ทราบฝ่าย

สำหรับเหตุการณ์ที่บ้านควนหรั่งและสาเหตุของความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านและฝ่ายราชการนี้ นักวิชาการและผู้เฒ่าทางศาสนาในพื้นที่ได้วิเคราะห์สาเหตุของเหตุการณ์ไว้ว่า อาจมีสาเหตุมาจาก

ก. ปัญหาเสพติด

นายอัยหมัดสมบุญ อติตอาจารย์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ให้ความเห็นว่า ความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านด้วยกันเองไม่มี แต่ในหมู่บ้านนี้และในพื้นที่อำเภอสะบ้าย้อยมีปัญหาเรื่องยาเสพติดค่อนข้างมาก และหมู่บ้านนี้ ชาวบ้านกลุ่มหนึ่งพยายามป้องกันไม่ให้ยาเสพติดทะลักเข้าไปในหมู่บ้าน ในขณะที่เดียวกันที่หมู่บ้านก็เป็นแหล่งรับซื้อและทางผ่านของยาเสพติดทุกชนิดที่มีคนในหมู่บ้านซื้อขาย คนรับซื้อนี้ก็ไปใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่ เพราะฉะนั้นภาพของเจ้าหน้าที่รัฐ อาจจะรู้หรือไม่ว่าชาวบ้านคนนั้นเป็นผู้ค้าหรือขาย แต่คำถามที่เกิดขึ้นคือชาวบ้านไม่แน่ใจว่าเจ้าหน้าที่ในพื้นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับยาเสพติดหรือไม่

๒. รัฐเชื่อว่าโรงเรียนปอเนาะแห่งนี้เป็นที่ช่องสุ่มของกลุ่มแนวร่วมผู้ก่อความไม่สงบ ตามที่ พล.ท.วิโรจน์ บัวจรรยา แม่ทัพภาคที่ 4 ได้แถลงข่าวต่อสื่อมวลชนถึงเหตุร้ายในพื้นที่ 3 จังหวัด ชายแดนภาคใต้ เมื่อ เดือนมีนาคม 2550 ที่กล่าวไว้แล้วข้างต้น

ก่อนหน้านี้มีการตรวจค้นในปอเนาะแห่งนี้มาแล้ว แต่ไม่พบสิ่งที่จะต้องสงสัยๆ เนื่องจากสาย ข่าวรายงานว่าปอเนาะแห่งนี้เป็นสถานที่ผลิตระเบิดและฝึกกองกำลังผู้ก่อความไม่สงบในพื้นที่ อำเภอสะบ้าย้อย

2. ละเมิดสิทธิผู้ต้องหาในกระบวนการยุติธรรม

2.1 สิทธิในการได้รับการเยี่ยมเยียนตามสมควรจากญาติหรือผู้ที่ตนไว้วางใจ

แม้กองบัญชาการผสมพลเรือน ตำรวจ ทหาร จะได้ประกาศแจ้งระเบียบปฏิบัติในการติดต่อ เยี่ยมญาติ¹⁸ ได้แก่

2.1.1 บุคคลที่มาเยี่ยมต้องเป็นญาติสนิทเท่านั้น (บิดา, มารดา, ภรรยา, บุตร, พี่-น้อง) สามารถติดต่อขอเข้าเยี่ยมญาติได้ หลังจากถูกเชิญตัวมาพักที่ศูนย์เสริมสร้างสมานฉันท์ ค่ายอิงคยุทธบริหาร แล้วเป็นเวลา 3 วัน ก่อนหน้านั้นญาติสามารถฝากสิ่งของหรือสัมภาระของใช้ส่วนตัวผ่าน เจ้าหน้าที่ก็ได้โดยให้ญาติติดต่อกับชุดอำนวยความสะดวกที่ศาลาเยี่ยมญาติ ค่ายอิงคยุทธบริหาร อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี โดยมีกำหนดเวลาเยี่ยมได้ทุกวัน ไม่เว้นวันหยุดราชการ ช่วงเช้า เวลา 09.30 – 10.00 น. ช่วงบ่าย 14.30-15.00 น. ใน 1 วัน เยี่ยมได้ไม่เกิน 30 นาที ช่วงเช้าหรือบ่าย เท่านั้น พร้อมแสดงบัตรประจำตัวประชาชนของผู้เยี่ยม

2.1.2 ในกรณีที่ผู้ถูกเชิญตัวไม่ได้รับอนุญาตให้เยี่ยม ญาติสามารถฝากของเยี่ยมไว้กับชุดอำนวยความสะดวกที่ ศาลาเยี่ยมญาติได้ เพื่อนำส่งให้กับผู้ถูกเชิญตัวต่อไป

ระเบียบดังกล่าวที่ให้เยี่ยมได้ภายหลัง 3 วัน ที่นำผู้ถูกจับมาสถานที่ควบคุมนี้ ขัดแย้งต่อหลัก สิทธิมนุษยชน เพราะบุคคลที่ถูกควบคุมตัวยังไม่มีฐานะเป็นผู้ต้องหา ตามที่บัญญัติไว้ในประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และหลักสากล คือ ผู้ต้องหา หรือ ผู้ถูกจับที่ถูกคุมขัง มีสิทธิได้รับการเยี่ยมหรือติดต่อกับญาติได้ตามสมควร (มาตรา 7/1 (3) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญา) พนักงานเจ้าหน้าที่จึงไม่มีอำนาจควบคุมตัวและระเบียบนี้ก็ขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชน อีกด้วย

แต่ในทางปฏิบัติ ข้อมูลจากอาสาสมัครสิทธิมนุษยชนพบว่า ยังคงมีการละเมิดสิทธิในการ เยี่ยมของญาติ โดยที่ตัวระเบียบเองที่ออกมาตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์

¹⁸ ระเบียบปฏิบัติในการติดต่อเยี่ยมญาติ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ภาค 4 ส่วนหน้า ลงวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๐

ฉุกเฉิน ที่ว่า ให้เยี่ยมได้หลังจาก 3 วันนับแต่ถูกควบคุม ผู้ถูกจับนอกจากไม่ได้รับการเยี่ยมจากญาติ นับแต่ถูกจับแล้ว บางรายยังไม่ทราบว่าถูกนำตัวไปที่ใด ได้แก่

- กรณีนายฮาเซ็ง ยอดิง ไต่ะอิม่ามอายุ 39 ปี บ้านอยู่ หมู่ที่ 1 ตำบลละหาร อำเภอ สายบุรี จังหวัดปัตตานี ถูกตำรวจและทหาร 40 คน ปิดล้อมคั้นบ้าน เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2548 เวลา 04.30 น.แต่ไม่พบสิ่งผิดกฎหมาย จากนั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจ แจ้งว่าจะขอให้นำตัวไปสอบสวนที่หน่วย เฉพาะกิจตระปะลิง แต่กลับนำตัวไปสอบสวนที่ โรงเรียนตำรวจภูธร 9 โดยญาติไม่ทราบ ถูกควบคุม ตัวอยู่ 28 วัน เจ้าหน้าที่ตำรวจแจ้งว่าจะได้รับการปล่อยตัว แต่กลับถูกนำตัวไปสอบสวนที่สถานี ตำรวจภูธรเมืองปัตตานี เป็นเวลาสามวันจากนั้นถูกนำตัวไปแถลงข่าวที่ กองอำนวยการเสริมสร้าง สันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้(กอ.ภาคสสส.จชต.ตำบล) โดยมีอาวุธสงครามจำนวนมาก แถลงข่าว เสร็จถูกนำไปควบคุมที่ สถานีตำรวจภูธรเมืองปัตตานีอีก 6 วัน จึงถูกปล่อย

- กรณีนายก็อริ สามะ อายุ 27 ปี อยู่ที่หมู่ 6 ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัด นราธิวาส ถูกเจ้าหน้าที่ทหารจับกุมเมื่อ 10 พฤษภาคม 2550 เวลา 6 โมงเช้า ถูกซ้อมให้รับสารภาพ ว่าเกี่ยวข้องกับกิจกรรม ถูกส่งไปควบคุมตัวค่ายอิงคยุทธ จนครบ 30 วันจึงได้รับการปล่อยตัว

- กรณีนายมะกอริ ดาโอะ นักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ปัตตานี บ้านอยู่ที่หมู่ 3 ตำบลปากบาง อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา ถูกเจ้าหน้าที่ทหารจับกุมขณะ เดินทางจากมหาวิทยาลัย เพื่อกลับบ้าน เมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2548 และถูกส่งไปค่ายอิงคยุทธ บริหาร อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี โดยถูกซ้อมให้รับสารภาพว่ามีใครบ้างที่ข้องเกี่ยวกับการก่อ ความไม่สงบ ถูกขังอยู่ที่ค่ายอิงคยุทธเป็นเวลา 30 วัน จึงได้รับการปล่อยตัวโดยไม่มี การตั้งข้อ กล่าวหา

- กรณีเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2549 เจ้าหน้าที่ทหารหน่วยเฉพาะกิจ (จก.)ที่ 11 จำนวน 20 นาย ประจำอยู่ที่อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา ได้เข้าทำการปิดล้อมหมู่บ้านหมู่ 2 ตำบลปูลูโรง อำเภอกรงปินัง จังหวัดยะลาเพื่อตรวจค้นหาสิ่งผิดกฎหมายและได้ควบคุมตัวชาวบ้าน หมู่ 2 ไปหลายคน รวมทั้ง นายแวอาแซ มะยุโตะ อายุ 34 ปี ด้วย จากนั้นนำตัวผู้ถูกจับไปสอบสวนที่ จก. 11 เป็นเวลา 8 วัน ต่อมานายแวอาแซถูกส่งไปสอบสวนที่ โรงเรียนตำรวจภูธร 9 จังหวัดยะลา อีก 7 วัน นายแวอาแซถูกซ้อมให้รับสารภาพว่า ลอบวางเพลิงสถานที่ราชการ แต่ได้ปฏิเสธ และถูก ส่งไปควบคุมที่ค่ายอิงคยุทธอีก 7 วัน เมื่อไม่สามารถหาหลักฐานได้ จึงได้รับการปล่อยตัวไป หลังจากถูกควบคุมตัวอยู่ถึง 22 วัน นอกจากนี้หลังถูกปล่อยตัว นายแวอาแซ ยังต้องไปรายงานตัวที่ สถานีตำรวจภูธรกรงปินัง 2 ครั้ง

2.1.3 การควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยเกินระยะเวลาที่กำหนด

จะเปรียบเทียบว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ที่ถูกจับกุมและควบคุมตัว¹⁹ ตามมาตรา 12 พระราชบัญญัติการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน บัญญัติว่า

"ในการจับกุมและควบคุมตัวบุคคลที่ต้องสงสัยตามประกาศในมาตรา 11 (1) ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ร้องขอต่อศาลที่มีเขตอำนาจหรือศาลอาญาเพื่อขออนุญาตดำเนินการ เมื่อได้รับอนุญาตจากศาลแล้วให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจจับกุมและควบคุมตัวได้ไม่เกินเจ็ดวัน และต้องควบคุมไว้ในสถานที่ที่กำหนดซึ่งไม่ใช่สถานี่ตำรวจ ที่คุมขัง ที่กักขัง หรือเรือนจำ โดยจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นในลักษณะเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องควบคุมตัวต่อเพื่อประโยชน์ในการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ร้องขอต่อศาลเพื่อขยายระยะเวลาการควบคุมตัวต่อได้อีกคราวละเจ็ดวัน แต่รวมระยะเวลาควบคุมตัวทั้งหมดต้องไม่เกินกว่าสามสิบวัน เมื่อครบกำหนดแล้ว หากจะต้องควบคุมตัวต่อไป ให้ดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

โดยหลักสิทธิมนุษยชนการต้องควบคุมผู้ถูกจับตามความจำเป็นและไม่เกิน 48 ชั่วโมง หากจำเป็นต้องควบคุมไว้เพื่อการสอบสวนเกินหลักเกณฑ์นี้ ต้องให้ศาลเป็นผู้อนุญาต ซึ่งหากไม่มีการดำเนินคดี จะสามารถควบคุมได้นานที่สุดแค่ 84 วัน ภายใต้อำนาจศาล แต่การควบคุมผู้ต้องสงสัยในเหตุการณ์ความไม่สงบในภาคใต้ ฝ่ายราชการสามารถใช้กฎหมาย 3 ฉบับในการควบคุมผู้ต้องสงสัยได้ติดต่อกันนานถึง 121 วัน โดย 7 วันแรก ไม่ต้องใช้อำนาจของศาลตามพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก

ข้อมูลจากอาสาสมัครสิทธิมนุษยชนพบว่ามีการปฏิบัติที่ขัดแย้งต่อหลักสิทธิมนุษยชน อีกหลายกรณี เช่น กรณีนายตอละ ทำโมะ อายุ 51ปี บ้านอยู่ที่ หมู่ 1 ตำบลละหาร อำเภอสายบุรี ถูกตำรวจและทหารปิดล้อมค้นบ้านเมื่อ 16 มกราคม 2549 แต่ไม่พบสิ่งผิดกฎหมายจากนั้นถูกนำไปส่ง. สายบุรีและไปที่โรงเรียนตำรวจภูธร 9 โดยไม่แจ้งข้อหา ถูกควบคุมและสอบสวน ที่โรงเรียนตำรวจภูธร 9 นาน 26 วัน เมื่อครบถูกขังต่อที่สถานีตำรวจภูธรเมืองปัตตานี ครบ 7 วัน โดยไม่มีหมายศาล

2.2 สิทธิไม่ถูกทำร้ายร่างกายหรือทรมานเพื่อให้รับสารภาพ

สำหรับการปฏิบัติต่อผู้ถูกควบคุมตัวเป็นไปตามระเบียบศูนย์วิวัฒน์สันติ กองทัพอากาศที่ 4 ส่วนหน้า ว่าด้วยการปฏิบัติตัวของผู้ต้องสงสัยตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ขณะอยู่ในศูนย์วิวัฒน์สันติ ลงวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2549 อาทิ

- ผู้ต้องสงสัยจะได้รับเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม อาหาร 3 มื้อ ถูกต้องตามหลักศาสนา

¹⁹ รายงานของประเทศไทยตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติต่อรายงานฉบับแรกของประเทศไทย ตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966

- รักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วยที่โรงพยาบาล
- พักตามความเหมาะสมโดยไม่ปิดประตูจากภายนอก มีการแบ่งแยกเพศและวัย
อย่างเป็นสัดส่วน
- ผู้ต้องสงสัยทุกคนมีสถานะเท่าเทียมกัน ห้ามกระทำการใด ๆ ที่มีลักษณะอันเป็น
การคุกคาม ชู บังคับ หรือละเมิดสิทธิผู้ต้องสงสัยคนอื่น ๆ ฯลฯ

หลักทั่วไปของสิทธิผู้ต้องหาที่รับรองไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และสอดคล้องกับหลักการสากล นอกจากสิทธิได้รับการเยี่ยมจากญาติตามสมควรแล้ว สิทธิที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือสิทธิที่ผู้ต้องหาจะได้รับความคุ้มครองไม่ให้ถูกพนักงานสอบสวนให้คำมั่นสัญญา ชู เชิญ หลอกลวง ทรมาน ใช้กำลังบังคับ หรือ กระทำโดยประการใด ๆ เพื่อจูงใจให้เขาให้การอย่างใด ๆ ในเรื่องที่ต้องหา (มาตรา 135 ที่แก้ไขเพิ่มเติม)

แต่ในทางปฏิบัติยังมีการซ้อมทรมานผู้ต้องสงสัยเพื่อให้รับสารภาพ ปรากฏในรายงานของอาสาสมัครสิทธิมนุษยชน เช่น

1. กรณีนายกีอริ สามะ อายุ 27 ปี อยู่ที่ หมู่ 6 ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ถูกทหารจับกุมเมื่อ 10 พฤษภาคม 2550 เวลา 6 โมงเช้า ถูกซ้อมให้รับสารภาพว่าเกี่ยวข้องกับการฆาตกรรม ถูกส่งไปควบคุมตัวค่ายอิงคยุทธ จนครบ 30 วันจึงได้รับการปล่อยตัว

2. นายมะกอรี ดาโอะ อยู่ที่ 25 หมู่ 3 ต.ปากบาง อ.เทพา จ.สงขลา เป็นนักศึกษา มอ.ปัตตานี ถูกทหารจับขณะเดินทางจากมอ.เพื่อกลับบ้าน เมื่อ 18 สิงหาคม 2548 ถูกส่งไปค่ายอิงคยุทธ โดยถูกซ้อมให้รับสารภาพว่ามีใครเกี่ยวข้องกับการก่อความไม่สงบ ถูกขังอยู่ที่ค่ายอิงคยุทธฯ เป็นเวลา 30 วัน และได้รับการปล่อยตัว

3. นายแวอาแซ มะยูโซะ (34) อยู่ที่ 36/2 ม.2 ต.บุโอง อ.กรงปินัง เมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2549 เจ้าหน้าที่ทหารหน่วยเฉพาะกิจ (จก.) ที่ 11 จำนวน 20 นาย ประจำอยู่ที่อ.บันนังสตา ได้เข้าทำการปิดล้อมหมู่บ้าน เพื่อตรวจค้นหาสิ่งผิดกฎหมายและได้ควบคุมตัวชาวบ้านหมู่ 2 ไปหลายคนรวมทั้งนายแวอาแซ แล้วถูกนำตัวไปสอบสวนที่ จก. 11 เป็นเวลา 8 วัน จากนั้นถูกส่งไปสอบสวนที่ โรงเรียนตำรวจภูธร 9 จังหวัดยะลา อีก 7 วัน นายแวอาแซถูกซ้อมให้รับสารภาพว่า ลอบวางเพลิงสถานที่ราชการ แต่ได้ปฏิเสธ จากนั้นถูกส่งไปควบคุมที่ค่ายอิงคยุทธฯ อีก 7 วัน แต่เมื่อไม่สามารถหาหลักฐานได้ จึงได้รับการปล่อยตัวไป หลังจากถูกควบคุมตัวอยู่ 20 วัน หลังถูกปล่อยตัวไปรายงานตัวที่ สภ.อ.กรงปินัง 2 ครั้ง

1.3 กรณีตัวอย่าง สิทธิในกระบวนการยุติธรรม 1 กรณี

กรณีที่ 4 การจับกุมนายสุกรี อาดำ

ข้อเท็จจริงโดยย่อ

นายสุกรี อาดำ อายุ 23 ปี ครูสอนภาษาอังกฤษ โรงเรียนมุฮัมมาดียะ ถูกจับเมื่อวันที่ 11 เมษายน 2550 หลังจากถูกตรวจค้นรถยนต์ เจ้าหน้าที่ตำรวจพบว่าทะเบียนรถยนต์ที่ขับอยู่หมดอายุ ต่อมาตรวจสอบพบว่ามีความหมายจับตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 และถูกข้อมให้รับสารภาพ

ข้อเท็จจริงจากการตรวจสอบ²⁰

1. นายสุกรี อาดำ อายุ 23 ปี อยู่บ้านเลขที่ 35/1 หมู่ 3 ตำบลนาประดู่ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศิลปศาสตร์ (กฎหมายอิสลาม) จากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เมื่อ พ.ศ. 2548 ปัจจุบันเป็นครูสอนวิชาภาษาอังกฤษ ณ โรงเรียนมุฮัมมาดียะห์ ต.นาประดู่ อ.โคกโพธิ์ จ.ปัตตานี ส่วนวันเสาร์ และ วันอาทิตย์ นายสุกรี อาดำ จะไปสอนหนังสือ ณ โรงเรียนตาดีกาในหมู่บ้าน

เมื่อวันที่ 11 เมษายน 2550 นายสุกรี อาดำ ขับรถยนต์กลับจากการเข้าร่วมค่ายภาษาอังกฤษ ที่โรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดยะลา ก่อนกลับบ้านได้แวะไปส่งเพื่อนที่จังหวัดปัตตานี เวลา 19.00 น. นายสุกรี อาดำ ได้ขับรถยนต์มาถึงหน้าปากทางเข้าหมู่บ้าน ซึ่งในเวลานั้น มีเจ้าหน้าที่ทหารได้ตั้งด่านตรวจ โดยเจ้าหน้าที่แจ้งให้ นายสุกรี อาดำ ดับเครื่องยนต์เพื่อทำการตรวจ เมื่อตรวจสอบแล้วพบว่า รถยนต์ที่นายสุกรี อาดำขับนั้น ยังไม่ได้ต่อทะเบียน เจ้าหน้าที่จึงขอดูบัตรประจำตัวประชาชน จากนั้นเจ้าหน้าที่ได้แจ้งว่า นายสุกรี อาดำ มีชื่ออยู่ในหมายจับของ สถานีตำรวจภูธร นาประดู่ ตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน ลงวันที่ 9 เมษายน พ.ศ. 2550

เจ้าหน้าที่จึงควบคุมตัวส่งไปยังค่ายอิงคยุทธบริหาร ตำบลบ่อทอง อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี

เวลาประมาณ 21.00 น. นายสุกรี อาดำ ได้รับอนุญาตให้โทรศัพท์ติดต่อกับญาติได้ จึงได้โทรศัพท์ไปที่บ้านซึ่งพี่ชายเป็นผู้รับ แจ้งว่าถูกจับและอยู่ที่ค่ายอิงคยุทธบริหาร

²⁰ สัมภาษณ์ นางสาวเดะเร๊ะ อาดำ พี่สาว และนายตัน มีชี แมตี พี่ชาย เมื่อวันที่ 15 เมษายน 2550

ต่อมาญาติได้รับแจ้งจากเจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธร นาประดู่ ว่าให้ไปเยี่ยมได้ในวันจันทร์ที่ 16 เมษายน แต่เมื่อไปถึงได้รับคำตอบว่า นายสุกรีไม่ให้ความร่วมมือในการสอบปากคำ จึงมีคำสั่งให้งดเยี่ยม ในวันอังคารที่ 17 เมษายน ญาติเดินทางไปเยี่ยมอีกครั้ง แต่ได้รับการปฏิเสธ

วันที่ 19 เมษายน นายมะร่อเซ็ง อาดำ บิดานายสุกรี อาดำได้รับการติดต่อจากเจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธร นาประดู่ ให้ไปคัดรายงานบันทึกประจำวันและหมายจับ และเจ้าหน้าที่แจ้งให้ทราบว่านายสุกรี อาดำ ถูกตั้งข้อหาพร้อมกันฆาตกรรมนายจวน แก้วทองประจำ เจ้าของโรงสีข้าว ในตำบลนาประดู่ จากการขัดท้อดจาก นายมุฮัมหมัด แวกะจี และนายการามูดีง มอซอ ที่ถูกจับกุม และถูกควบคุมตัวที่ค่ายอิงคยุทธบริหาร อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี

ในวันเดียวกันนั้น นายมะร่อเซ็ง อาดำและนางสาวเดะเรีอะ อาดำ บิดาและพี่สาวของนายสุกรี อาดำ ได้ถูกเรียกให้เข้าไปในค่ายอิงคยุทธบริหาร เจ้าหน้าที่ทหารนำนายมุฮัมหมัด แวกะจี หรือ อาจี และนายการามูดีง มอซอ มาสอบสวน ต่อหน้าบิดาและพี่สาวของนายสุกรี อาดำ โดยมีเจ้าหน้าที่ตำรวจยืนอยู่ใกล้ ๆ เข้าร่วมสอบปากคำด้วย

ต่อมาเจ้าหน้าที่ตำรวจนายหนึ่งได้นำภาพถ่ายบุคคลหลายคนซึ่งติดอยู่ในกระดาษแผ่นเดียวกัน จำนวน 6 ภาพ มาให้นายมะร่อเซ็ง อาดำ ดู โดยได้บอกชื่อบุคคลในภาพดังกล่าวให้ทราบ แต่ นายมะร่อเซ็ง อาดำ รู้จักเพียง 3 คน คือ นายมุฮัมหมัด แวกะจี นายการามูดีง มอซอ และนายอับดุลฟาตะ จำนวนสกุลไม่ได้ เพราะ ทั้งสามคนเป็นคนในหมู่บ้านเดียวกัน และเจ้าหน้าที่ได้แจ้งอีกว่า นายมุฮัมหมัด แวกะจี กับบุคคลในภาพที่ได้ดูนี้คนหนึ่ง ได้ร่วมกันฆ่านายจวน แก้วทองประจำ เจ้าของโรงสีข้าวที่นาประดู่ เหตุเกิดวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2550

เจ้าหน้าที่ทหารได้พูดกับนายมุฮัมหมัด แวกะจี ซึ่งเจ้าหน้าที่เรียกชื่อเล่นว่า “อาจี” บอกให้นายมุฮัมหมัด แวกะจี เล่าเหตุการณ์ในวันที่ไปลงมือฆ่าตัดคอนายจวน แก้วทองประจำ โดยพูดว่า “ไอ้จี้เล่ามาเลย เล่ามาแต่ต้นเลย” นายมุฮัมหมัด แวกะจี ได้เล่าว่า ก่อนที่จะเกิดเหตุคดีนี้ นายมุฮัมหมัด แวกะจี ได้โทรศัพท์ไปหานายสุกรี อาดำ ขณะนั้นกำลังสอนหนังสืออยู่ที่โรงเรียน ให้นายสุกรี อาดำ เตรียมรถมอเตอร์ไซด์ไว้ปฏิบัติภารกิจ ในวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2550 ต่อมาได้เปลี่ยนใจบอกให้นายสุกรี อาดำเตรียมรถยนต์ไว้ โดยจะให้สุกรี อาดำ เป็นผู้คอยดูต้นทาง ไปเขียนถนน พันสีตามป่า และรอยตะปูเรือใบ ก่อนที่จะมีการฆ่า ซึ่งขณะที่ นายมุฮัมหมัด แวกะจี โทรศัพท์พูดคุยกับนายสุกรี อาดำ อยู่ นั้น ไม่ได้บอกว่าตนอยู่ที่ไหน และไม่ได้บอกสถานที่ปฏิบัติการให้นายสุกรี อาดำทราบ

ขณะที่นาย มุฮัมหมัด แวกะจี ให้ปากคำแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจและทหารนั้น นายมุฮัมหมัด แวกะจี ไม่กล้ามองหน้า หรือ สบตา กับนายมะร่อเซ็ง อาดำและนางสาวเดะเรีอะ อาดำ คอยแต่หลบสายตา นายมะร่อเซ็ง อาดำและนางสาวเดะเรีอะ อาดำ เองก็ไม่กล้า สอบถาม ทั่วๆที่สงสัยว่า นายมุฮัมหมัด แวกะจี โทรศัพท์ไปหานายสุกรี อาดำทำไม เพราะช่วงเวลาดังกล่าว นายสุกรี อาดำ กำลัง

สอนหนังสืออยู่ ขณะเดียวกันในวันดังกล่าว นายสุกรี อาดำ ได้ลงชื่อเข้าสอนตามเวลา ไม่ได้
ออกไปไหน โดยสามารถตรวจสอบบันทึกการลงชื่อเข้าออก จากโรงเรียนได้ตลอดเวลา ว่านายสุกรี
อาดำ ได้ลงชื่อ ออกไปหรือไม่

ต่อมานายกามา รูดิง มูซอ ถูกนำตัวออกมาสอบสวน เจ้าหน้าที่สอบถาม นายกามา รูดิง มู
ซอ ว่านายสุกรี อาดำ มีส่วนเกี่ยวข้องกับอะไรกับการฆาตกรรมนายจวน แก้วทองประชา นายกามา รูดิง
มูซอ ตอบว่า นายสุกรีเป็นผู้ลอบมีด ให้กับมูฮัมหมัด แวกะจี ซึ่งมีดเป็นของนายมูฮัมหมัด แวกะ
จี นายสุกรี อาดำ ไม่ได้เป็นผู้ลงมือฆ่านายจวน แก้วทองประชา

วันที่ 21 เมษายน 2550 พี่สาว และบิดาได้พบนายสุกรี อาดำเป็นครั้งแรกเวลาประมาณ
16.00 น. โดยเจ้าหน้าที่ทหาร นำนายสุกรี ขึ้นรถปิคอัพ ขับผ่านหน้าค่ายอิงคยุทธบริหาร ซึ่งญาติ
กำลังรอขอเข้าเยี่ยม ซึ่งได้เห็นนายสุกรีนานประมาณ 2 นาที แต่ไม่สามารถพูดคุยด้วยได้

วันที่ 24 เมษายน 2550 มารดาและบิดาได้เข้าเยี่ยมนายสุกรี อาดำ ที่ค่ายอิงคยุทธ และ
สงสัยว่าอาจถูกทำร้ายร่างกาย เพราะนายสุกรีบอกว่ากินอาหารไม่ได้ สังเกตมีบาดแผลที่ริมฝีปาก
และบอกว่าเจ็บหน้าอก

ข้อมูลจากกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ที่ได้เข้าเยี่ยมนายสุกรี ได้ข้อเท็จจริงว่า นายสุกรี
ถูกนำตัวไปสอบสวนเมื่อวันที่ 11 เมษายน 2550 โดยถูกเตะ ชกต่อยโดยบุคคลที่ได้รับการฝึกมาเป็น
อย่างดี จากนั้นถูกนำตัวไปอีกห้องหนึ่ง ที่มีชาย 7-8 คน รุมทำร้ายอีกครั้งทั่วร่างกายและอวัยวะเพศ
เขาถูกบังคับให้ถอดกางเกงในแล้วให้นำไปใส่ไว้ที่ศีรษะ ระยะเวลาของการทรมานครั้งหลังสุด คือ
ประมาณ 2-3 ชั่วโมง จนเขาหมดสติ

ปัจจุบันนายสุกรี อาดำ ถูกฟ้องเป็นจำเลยในข้อหา ฆ่าผู้อื่น และถูกควบคุมตัวไว้ในเรือนจำ
จังหวัดปัตตานี โดยไม่ได้รับการประกันตัว

การข่มขู่ทรมานเพื่อให้ผู้ถูกจับรับสารภาพเป็นวิธีการที่ผิดกฎหมาย และละเมิดสิทธิ
มนุษยชน 2 ประการ ๗แรก คือ ผู้ต้องหาที่มีสิทธิที่จะได้รับการบอกกล่าวจากพนักงานสอบสวนให้
ทราบก่อนว่าผู้ต้องหาที่มีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ก็ได้ ถ้าผู้ต้องหาให้การ ถ้อยคำที่ผู้ต้องหาให้การ
ดังกล่าวนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ (มาตรา 134/4 (1)) ประการที่สอง
ผู้ต้องหาที่มีสิทธิในชีวิตและร่างกายที่ไม่ต้องถูกข่มขู่ทรมาน ให้รับสารภาพ

แต่ในประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายว่าด้วยการต่อต้านการทรมานที่กระทำโดยเจ้าหน้าที่ของ
รัฐ เจ้าหน้าที่หลายส่วนในภาคใต้ จึงค้นหาหลักฐานจากผู้ถูกจับด้วยการข่มขู่ทรมาน เพื่อให้ผู้ถูก
ข่มขู่มีการขัดท้อผู้อื่นที่ฝ่ายราชการต้องการจับกุม

3. กรณีการเข้าจับกุม หรือควบคุมตัวโดยไม่เคารพสิทธิ

กรณีการปิดล้อมตรวจค้นและจับกุมผู้ต้องสงสัย ตามกฎหมายที่ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ ออกคำสั่งเรียกให้บุคคลนั้นมารายงานตัวหรือมาให้ถ้อยคำ ซึ่งการปิดล้อมตรวจค้นนี้มักกระทำในยามวิกาลหรือรุ่งเช้าก่อนพระอาทิตย์ขึ้น โดยยังไม่มีการร้องขออำนาจศาล กรณีตัวอย่างเช่น

- นายฮาเซ็ง ยอดิง โต๊ะอิหม่ามอายุ 39 ปี บ้านอยู่ หมู่ที่ 1 ตำบลละหาร อำเภอสาบายบุรี จังหวัดปัตตานี ถูกตำรวจและทหาร 40 คน ปิดล้อมค้นบ้าน เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2548 เวลา 04.30 น.แต่ไม่พบสิ่งผิดกฎหมาย ถูกควบคุมตัวอยู่ 28 วัน และถูกนำตัวไปสอบสวนที่สถานีตำรวจภูธรเมืองปัตตานี เป็นเวลาสามวันจากนั้นถูกนำตัวไปแถลงข่าวที่ กองอำนวยการเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ (กออภอสส.จชต.บ) โดยมีอาวุธสงครามจำนวนมาก แถลงข่าวเสร็จถูกนำไปควบคุมที่ สถานีตำรวจภูธรเมืองปัตตานีอีก 6 วัน จึงถูกปล่อย

- กรณีเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2549 เจ้าหน้าที่ทหารหน่วยเฉพาะกิจ (ฉก.) ที่ 11 จำนวน 20 นาย ประจำอยู่ที่อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา ได้เข้าทำการปิดล้อมหมู่บ้าน หมู่ 2 ตำบลปูลอง อำเภอกรงปินัง จังหวัดยะลาเพื่อตรวจค้นหาสิ่งผิดกฎหมายและได้ควบคุมตัวชาวบ้าน หมู่ 2 ไปหลายคน รวมทั้ง นายแวอาแซ มะยุโซะ อายุ 34 ปี ด้วย จากนั้นนำตัวผู้ถูกจับไปสอบสวนที่ ฉก. 11 เป็นเวลา 8 วัน เมื่อไม่สามารถหาหลักฐานได้ จึงได้รับการปล่อยตัวไป หลังจากถูกควบคุมตัวอยู่ถึง 22 วัน

4. สิทธิที่ผู้ต้องหาจะได้รับการแจ้งให้ทราบถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่กล่าวหาว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดและแจ้งข้อหาให้ทราบก่อนสอบสวน โดยการแจ้งข้อหาจะต้องมีพยานหลักฐานตามสมควรว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดและสิทธิที่จะได้รับการสอบสวนที่ถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม ในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ (มาตรา 134 ที่แก้ไขเพิ่มเติม รัฐธรรมนูญ มาตรา 40 (7)) ข้อเท็จจริงจากอาสาสมัครสิทธิมนุษยชนพบว่า ในการเข้าจับกุมผู้ต้องสงสัยทุกกรณี เจ้าหน้าที่ไม่ได้แจ้งสิทธิข้อนี้ให้ทราบก่อน

5. สิทธิที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะร้องขอประกันหรือปล่อยชั่วคราวและร้องขอให้ศาลสั่งปล่อยตัวผู้ถูกคุมขัง (รวมผู้ต้องหาหรือจำเลย) กรณีเป็นการคุมขังโดยมิชอบด้วยกฎหมาย (มาตรา 106 ถึง มาตรา 119 ทวิ ที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 90 ที่แก้ไขเพิ่มเติม รัฐธรรมนูญ มาตรา 40 (7))

ข้อมูลจากอาสาสมัคร พบว่าจากกรณีที่มีการจับกุม 13 กรณี มีการฟ้องร้องดำเนินคดี เพียง 7 กรณี อีก 6 กรณีเป็นเรื่องที่ถูกควบคุมตัวไว้ภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดแล้วไม่มีหลักฐานจึงได้รับการปล่อยตัวไป ซึ่งในจำนวน กรณีที่มีการดำเนินคดี 7 คดีนั้น มีคดีที่ได้ยกฟ้อง 1 คดี คือ กรณีนายนายยาวารี ตาปอ อายุ 26 ปี อยู่ที่ 1 หมู่ 2 ต.ศาลาใหม่ อ.ตากใบ ถูกจับพร้อมเพื่อนเมื่อ 30

สิงหาคม 2548 โดยทหารและนำส่งสถานีตำรวจภูธรตากใบ ถูกฟ้องในข้อหาฆ่าผู้อื่น ศาลจังหวัดนราธิวาสพิพากษายกฟ้องที่น่าสนใจคือนายยาวาวี ตาปอ กำลังฟ้องกลับเจ้าหน้าที่ เรียกว่าเสียหายทางแพ่ง ซึ่งปัจจุบันยังไม่ทราบผลของคดี

ส่วนอีก 6 กรณีกำลังพิจารณาคดีในศาล ผู้ต้องหาไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราว 5 คดี ซึ่งเป็นคดีในศาลชั้นต้น 5 คดี มีคดีเดียวที่ผู้ต้องหาได้รับการประกันตัวแล้วหายตัวไป

6. สิทธิที่จะได้รับการชดเชยจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรม โดยมีขอบ จากการศึกษพบว่ามี 5 กรณีที่ถูกจับกุมแล้วได้รับการปล่อยตัวไปโดยไม่ได้รับค่าชดเชยจากรัฐในการเยียวยาจากการที่ถูกควบคุมตัวโดยมิชอบ และมีเพียงกรณีเดียวที่ได้รับค่าชดเชย แต่ยังไม่ได้รับไม่ครบถ้วน คือ กรณีเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นที่บ้านบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

4.3 วิเคราะห์ผลการค้นหาข้อเท็จจริง

จากข้อเท็จจริง 24 กรณีที่ได้รับจากอาสาสมัครสิทธิมนุษยชนและนักวิจัยได้ลงพื้นที่ตรวจสอบบางประเด็นพบว่า การปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐยังคงไม่สามารถสร้างความเข้าใจและไม่สามารถอำนวยความสะดวกมาสู่ประชาชนได้อย่างเต็มที่ สาเหตุมาจาก

1. ทศนคติของเจ้าหน้าที่รัฐและความแตกต่างด้านภาษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ในแง่ทัศนคติของเจ้าหน้าที่รัฐนั้น สืบเกิดได้จากการให้สัมภาษณ์ของเจ้าหน้าที่ระดับสูง เช่น แม่ทัพภาคที่ 4 ไปจนถึงเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการ เช่น ทหารพราน เป็นต้น ไม่ว่าจะเป็นทัศนคติต่อโรงเรียนปอเนาะว่าเป็นแหล่งซ่องสุมการฝึกอาวุธแก่เยาวชน หรือการใช้คำพูดของเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการที่มักดูถูกชาวมุสลิมขณะปฏิบัติหน้าที่ เช่น กรณีเหตุเกิดที่โรงเรียนปอเนาะบ้านตาเซะ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ที่น้องลิ้น เด็กนักเรียนคนหนึ่งไปปอเนาะให้ข้อเท็จจริงว่า

“ทหารเข้ามาด้านหลังของบาลัย พร้อมจี้ปืนและขู่ให้นักเรียนชายออกไปอยู่ในสนามและให้นอนราบ ผมว่านี่คือตากใบสองไม่มีผิด ใครที่ขยับจะถูกเตะและตบ บางคนถูกถ่มน้ำลายใส่หน้าทหารบางคนยังพูดว่ากูเบื่อกับพวกมึงเต็มทนแล้ว” ซึ่ง คำพูดเช่นนี้ แสดงให้เห็นทัศนคติที่เป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อการอำนวยความสะดวกและความมั่นคงของชาติ

ด้านความแตกต่างด้านภาษา ศาสนาและวัฒนธรรม หลายกรณี เช่น การใช้ช่องว่างของศาสนาในการเข้าปิดล้อมจับกุม ตรวจค้นทั้งหมู่บ้าน เพื่อหาตัวผู้กระทำความผิด โดยการเข้าตรวจค้นในยามเช้าตรู่ เวลาตั้งแต่ประมาณ 04.30 น. ถึง 06.00 น. ซึ่งช่วงเวลาดังกล่าวชาวมุสลิมต้องลุกขึ้นมาละหมาดและปฏิบัติกิจทางศาสนา พนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐก็ช่วงชิงเวลานี้เข้าตรวจค้น ทำให้

ประชาชนที่ต้องปฏิบัติศาสนกิจ ไม่สามารถกระทำได้เพราะเกิดความเกรงกลัวว่าจะมีการจับกุมผู้นำของครอบครัวไป เป็นต้น

2. เจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยไม่ปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชน

ในการปฏิบัติหน้าที่ในภาคใต้ นั้น เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติยึดถือกฎหมาย 3 ฉบับที่ให้อำนาจ คือ พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 และ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทำให้เกิดการเลือกใช้กฎหมายที่เป็นโทษแก่ประชาชน มาใช้บังคับ โดยเฉพาะมักใช้กฎหมายทั้ง 3 ฉบับอย่างต่อเนื่องกัน ซึ่งกฎอัยการศึกและพระราชกำหนดนั้นต่างเป็นกฎหมายที่ขัดต่อหลักนิติธรรมและหลักสิทธิมนุษยชน ดังที่ได้วิเคราะห์ไว้ในบทที่ 2 หลายประการ ทั้งเรื่องการให้ควบคุมตัวไว้ได้นาน 30 วัน ในสถานที่ใดก็ได้ที่มีใช้เรือนจำ สถานีตำรวจหรือ สถานที่อื่นๆก็ได้ ทำให้เจ้าหน้าที่ใช้อำนาจได้โดยมิชอบ เช่น การนำตัวผู้ต้องสงสัยไปควบคุมไว้ที่ค่ายทหาร การออกกระเปียบห้ามเยี่ยม แต่อนุญาตให้เยี่ยมได้หลังถูกควบคุมมาแล้ว 3 วัน แต่เวลาเยี่ยมมีจำกัด ช่วงเช้าและช่วงบ่ายแค่ 30 นาที ฯลฯ เป็นต้น การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยเฉพาะฝ่ายทหารมีอำนาจควบคุมผู้ต้องสงสัยไว้ในค่ายทหาร ส่งผลให้มีการซ้อมทรมานผู้ต้องสงสัยได้โดยง่าย เพราะผู้ต้องสงสัยอยู่ห่างจากแหล่งชุมชน ไม่ได้รับการพบจากญาติหรือทนายความ และส่วนมากผู้ถูกซ้อมทรมานไม่กล้าดำเนินคดีต่อเจ้าหน้าที่ผู้กระทำ เพราะไม่ทราบว่ามีใครเป็นผู้กระทำและบางครั้งการทรมานไม่มีบาดแผลเป็นหลักฐาน จึงไม่มีคดีขึ้นสู่ศาล

3. การละเมิดอำนาจของเจ้าหน้าที่ในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่

เจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความบกพร่อง ละเมิดอำนาจและไม่แยกแยะ ทำให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและร่างกายของประชาชน เช่น กรณีบ้านบานา ที่ทหารได้ยิงเข้าไปใส่เด็กที่เล่นซอหนากันอยู่บนถนน โดยเข้าใจผิดว่าเป็นผู้ก่อความไม่สงบที่เพิ่งก่อคดีมาหลบซ่อนอยู่ ทำให้มีผู้เสียชีวิต 2 คน บาดเจ็บ 3 คน หรือ กรณีทหารพรานเข้าใจผิดยิงเข้าไปใส่รถยนต์ที่ครูและน้องสะใ้ ของเจ้าของโรงเรียนปอเนาะบ้านตาเซะ จังหวัดยะลา และตามเข้าไปยิงและเข้าค้นโรงเรียนปอเนาะ จนทรัพย์สินของเด็กและโรงเรียนได้รับความเสียหาย แม้รองผู้ว่าราชการจังหวัดและผู้กำกับสถานีตำรวจอำเภอเมืองจังหวัดยะลา มาที่เกิดเหตุและสั่งห้ามกระทำการรุนแรงหรือกระทำโดยไม่เคารพสิทธิของประชาชน แต่กลุ่มทหารพรานก็ไม่เชื่อฟัง ทั้ง 2 กรณีฝ่ายประชาชนสงสัยว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐที่กระทำผิดพลาดนั้น อยู่ในวิสัยที่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้เพราะเมาสุรา แต่ประเด็นนี้ก็ไม่ได้มีการตรวจสอบให้สิ้นกระแสความสงสัย

4. การไม่มีมาตรการลงโทษเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ

ฝ่ายราชการที่มีหน้าที่รับผิดชอบ ยังไม่ได้นำหลักการเรื่องความเสมอภาคมาใช้อย่างเสมอหน้ากัน เพราะเมื่อประชาชนถูกจับกุมว่ากระทำผิดตามกฎหมาย แม้ยังไม่มีหลักฐาน ก็สามารถถูก

ควบคุมตัวไว้ก่อน แต่หากเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานโดยมิชอบด้วยกฎหมายและเกิดความเสียหายแก่ประชาชน เจ้าหน้าที่ผู้นั้นจะต้องถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย แต่ในกรณีเหตุการณ์ที่บ้านบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี หรือ กรณีเหตุการณ์ที่โรงเรียนปอเนาะตาเซะ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ไม่มีการลงโทษเจ้าหน้าที่ที่กระทำความผิดดังกล่าว ทำให้เจ้าหน้าที่นอกจากไม่เกรงกลัวต่อการกระทำ ความผิดแล้วยังมีโอกาสใช้อำนาจละเมิดสิทธิประชาชนได้โดยง่าย

5. การไม่สืบสวนข้อเท็จจริงหรือพยายามทำความจริงให้ปรากฏ

ในกรณีที่มีเหตุการณ์ความรุนแรงที่อาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดว่าเป็นการกระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือฝ่ายทหารและพลเรือนที่ใช้อำนาจที่ได้รับจากพระราชกำหนดฯ ไม่ดำเนินการสอบสวนสืบสวนหาสาเหตุของเหตุการณ์ จนประชาชนเกิดความเข้าใจผิดว่าทางราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้กระทำความผิดเสียเอง เช่น กรณีนายบุญลือ ดือราแมหะยี ถูกยิงเสียชีวิต ชาวบ้านเชื่อว่าฝ่ายทหารเป็นผู้กระทำ เพราะ นายบุญลือ มีรายชื่ออยู่ในบัญชีของฝ่ายทหารว่าเป็นแนวร่วมกลุ่มก่อความไม่สงบ (กรณีที่ 4 จากตาราง จังหวัดยะลา) หรือกรณี มีคนร้ายยิงปืนเข้าใส่มัสยิดโอบาตุ ขณะที่ชาวบ้านกำลังละหมาดอยู่ กระสุนปืนถูก น.ส.อาอีซาดา อิบรอฮีม เสียชีวิต และ กรณีนายแวอะหามะ แวดอเลาะ ได้ตัวหายตัวไปโดยไม่ทราบสาเหตุตั้งแต่วันที่ 9 พฤศจิกายน 2548 ภายหลังจากนำหลานชายมาตรวจที่ โรงพยาบาลศูนย์ยะลา โดยที่มารดาได้แจ้งความไว้เป็นหลักฐาน แล้ว แต่ก็ไม่มีการสืบหาว่าหายไปไหน จนปัจจุบัน

กรณีเหล่านี้สร้างความสงสัยแก่ประชาชนในพื้นที่ว่าอาจเกิดจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ หากไม่มีการค้นหาข้อเท็จจริงให้เป็นที่ยุติ ย่อมไม่เป็นผลดีต่อสถานการณ์โดยรวมในภาคใต้

บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

จากการศึกษาตามโครงการนี้มีข้อค้นพบ 2 ประการ คือ บทบัญญัติของพระราชบัญญัติการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชน และ ผลจากการศึกษา 24 กรณี การปฏิบัติของเจ้าพนักงาน เจ้าหน้าที่ของรัฐ ตามพระราชกำหนดฯ ละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน ดังนี้

5.1 พระราชบัญญัติการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 29

“มาตรา 29 การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้

กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับ แก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย

บทบัญญัติในวรรคหนึ่งและวรรคสองให้นำมาใช้บังคับกับกฎที่ออกโดยอาศัยอำนาจ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายด้วยโดยอนุโลม”

สาระสำคัญของมาตรา นี้ คือ รัฐไม่สามารถออกกฎหมายที่มีลักษณะละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามที่รัฐธรรมนูญรับรอง หากรัฐจะมีการออกกฎหมายที่เป็นการกระทบสิทธิและเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะต้องมิใช่ยกเว้น 2 ประการ ซึ่งต้องเข้าเงื่อนไขของข้อยกเว้นทั้งสองประการจึงจะกระทำได้ กล่าวคือ

ประการแรก รัฐธรรมนูญอนุญาตให้กระทำได้ด้วยความจำเป็น

ประการที่สอง กฎหมายที่จำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลแม้จะออกด้วยความจำเป็นก็จริง แต่กฎหมายนั้นจะมีบทบัญญัติที่มีลักษณะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธินั้นมิได้

พระราชกำหนดฯแม้จะเข้าองค์ประกอบแรกที่สามารถออกได้ด้วยความจำเป็นต่อการแก้ไขสถานการณ์ในภาคใต้ที่มีลักษณะเป็นสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง แต่ก็ไม่ผ่านเงื่อนไขประการที่สองที่รัฐธรรมนูญอนุญาต นั่นคือ พระราชกำหนดมีบทบัญญัติที่สร้างผลกระทบต่อสาระสำคัญของสิทธิมนุษยชน ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ข้อต่อสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

พระราชกำหนดฯ อนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่สามารถจับกุมและควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดตามกฎหมายนี้ ถือเป็นบทบัญญัติที่ขัดต่อหลักสิทธิในชีวิตและร่างกาย ที่มีสาระสำคัญ คือ บุคคลทุกคนจะถูกจับกุมหรือควบคุมตัวโดยพลการไม่ได้ หากเจ้าพนักงานจะจับกุมผู้ใดต้องแจ้งให้ทราบในขณะที่จับกุมว่า ผู้นั้นถูกจับด้วยเหตุผลใดหรือมีความผิดตามกฎหมายข้อหาใด

ประเด็นที่ 2 ขัดต่อหลักการตรวจสอบถ่วงดุล

ตามหลักการนี้ทุกคนที่ถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ สามารถใช้สิทธิทางศาลเพื่อให้มีการตรวจสอบการใช้อำนาจได้ แต่ในพระราชกำหนดฯ มาตรา 16 บัญญัติให้ข้อกำหนด ประกาศ คำสั่ง หรือการกระทำตามพระราชกำหนดนี้ ไม่อยู่ในบังคับของกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง และกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง ซึ่งขัดต่อหลักการดังกล่าว

ประเด็นที่ 3 ขัดต่อหลักนิติธรรม

โดยหลักการแล้ว รัฐต้องไม่ออกกฎหมายในลักษณะที่เป็นการยกเว้นความรับผิดชอบทางแพ่งหรือทางอาญาให้แก่เจ้าพนักงานของรัฐ แต่การที่พระราชกำหนดฯ ในมาตรา 17 กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่และผู้มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชกำหนดนี้ ไม่ต้องรับผิดชอบทางแพ่ง อาญา หรือทางวินัย เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชกำหนด หากกระทำการโดยสุจริต ไม่เลือกปฏิบัติ และสมควรแก่เหตุ หรือไม่เกินความจำเป็นแห่งกรณี ย่อมขัดต่อหลักนิติธรรมและหลักการที่ทุกคนที่กระทำความผิดต้องได้รับโทษตามกฎหมายอย่างเสมอหน้ากัน

5.2 ผลการศึกษาจากกรณีศึกษา 24 กรณี

จากข้อเท็จจริง 24 กรณีที่ได้รับจากอาสาสมัครสิทธิมนุษยชนและนักวิจัยได้ลงพื้นที่ตรวจสอบบางประเด็นพบว่า การปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐยังมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนประชาชนหลายประการ กล่าวคือ การละเมิดสิทธิในชีวิตและร่างกายและการละเมิดสิทธิผู้ต้องหาในกระบวนการยุติธรรม อันประกอบด้วย สิทธิในการได้รับการเยี่ยมเยียนตามสมควรจากญาติหรือผู้ที่ตนไว้วางใจ สิทธิไม่ถูกทำร้ายร่างกายหรือทรมานเพื่อให้รับสารภาพ สิทธิที่จะไม่ถูกจับกุมหรือควบคุมตัวโดยพลการ สิทธิจะได้รับการแจ้งให้ทราบถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำผิดและแจ้งข้อหาให้ทราบก่อนสอบสวน สิทธิได้รับการประกันตัว สิทธิที่จะได้รับการปล่อยตัวผู้เมื่อถูกคุมขังโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย และสิทธิที่จะได้รับการชดเชยจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานโดยมิชอบ

การละเมิดสิทธิดังกล่าวเกิดจากปัจจัยสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. ทักษะของเจ้าหน้าที่รัฐและความแตกต่างด้านภาษา ศาสนาและวัฒนธรรม

จากการให้สัมภาษณ์ของแม่ทัพภาคที่ 4 ไปจนถึงเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการ มักมองว่าโรงเรียนสอนภาษาเป็นแหล่งช่องสุ่มการฝึกอาวุธแก่เยาวชน หรือการใช้คำพูดของเจ้าหน้าที่ที่ไม่เหมาะสม ถูกชาวมุสลิมขณะปฏิบัติหน้าที่ หรือการไม่เข้าใจความแตกต่างด้านภาษา ศาสนาและวัฒนธรรม

2. เจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยไม่ปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชน

ในการปฏิบัติหน้าที่ในภาคใต้ นั้น เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติสามารถเลือกบังคับใช้กฎหมาย 3 ฉบับที่ให้อำนาจ คือ พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 พระราชกำหนดการบริการราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 และ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่เป็นโทษแก่ประชาชน มาใช้บังคับอย่างต่อเนื่องกัน ซึ่งกฎอัยการศึกและพระราชกำหนดฯ นั้นต่างเป็นกฎหมายที่ขัดต่อหลักนิติธรรมและหลักสิทธิมนุษยชน

3. การดูแลอำนาจของเจ้าหน้าที่ในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่

เจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความบกพร่อง ละเลยอำนาจและไม่แยกแยะ ทำให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและร่างกายของประชาชน

4. การไม่มีมาตรการลงโทษเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ชอบ เมื่อเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายและเกิดความเสียหายแก่ประชาชน เจ้าหน้าที่ผู้นั้นจะต้องถูก

ดำเนินคดีตามกฎหมาย แต่ไม่มีการลงโทษเจ้าหน้าที่ที่กระทำความผิดดังกล่าว ทำให้เจ้าหน้าที่นอกจากไม่เกรงกลัวต่อการกระทำความผิดแล้วยังมีโอกาสใช้อำนาจละเมิดสิทธิประชาชนได้โดยง่าย

5. การไม่สืบสวนข้อเท็จจริงหรือพยายามทำความจริงให้ปรากฏ

ในกรณีที่มีเหตุการณ์ความรุนแรงที่อาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดว่าเป็นการกระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือฝ่ายทหารและพลเรือนที่ใช้อำนาจที่ได้รับจากพระราชกำหนดฯ ไม่ดำเนินการสอบสวนสืบสวนหาสาเหตุของเหตุการณ์ จนประชาชนเกิดความเข้าใจผิดว่าทางราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้กระทำความผิดเสียเอง

5.3 ข้อเสนอแนะ

1. ควรเสนอให้ศาลรัฐธรรมนูญ พิจารณาวินิจฉัยว่ามาตรา 16 และมาตรา 17 ของพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน อาจขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

มาตรา 16 กำหนดให้ ข้อกำหนด ประกาศ คำสั่ง หรือ การกระทำตามพระราชกำหนดนี้ ไม่อยู่ในบังคับของกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง และกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง

มาตรา 17 กำหนดให้ เจ้าพนักงานหรือผู้ปฏิบัติหน้าที่เช่นเจ้าพนักงานที่ปฏิบัติตามพระราชกำหนดฯนี้ ไม่ต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่ง ทางอาญา หรือทางวินัยเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ในการระงับหรือป้องกันการกระทำผิดกฎหมาย หากเป็นการกระทำที่สุจริต ไม่เลือกปฏิบัติและไม่เกินสมควรแก่เหตุ หรือไม่เกินกว่ากรณีจำเป็น

2. ให้รัฐบาลหรือ รัฐสภา ริเริ่มเสนอแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา โดยการเพิ่มเติมบทบัญญัติ ในหมวดว่าด้วยความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ให้มีความผิดว่าด้วยการทรมาน ให้สอดคล้องกับอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี²¹

²¹ ประเทศไทย โดยกระทรวงต่างประเทศ ได้ยื่นภาคยานุวัติสารของอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment-CAT) ต่อนาย Nicolas Michel, Under-Secretary-General for Legal Affairs and Legal Counsel ในระหว่าง Treaty Event ของการประชุมสมัชชาสหประชาชาติ สมัยสามัญ ครั้งที่ 62 ณ นครนิวยอร์ก เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2550 และมีผลบังคับใช้กับประเทศไทย ตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2550

3. รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต้องจัดให้มีหลักสูตรการเรียนรู้และฝึกอบรมด้านสิทธิมนุษยชน แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทำงานใน 4 จังหวัดภาคใต้ ซึ่งการเรียนรู้ดังกล่าว มีทั้งการจัดการศึกษาในระบบ และศึกษานอกระบบ เพื่อความเข้าใจหลักการของสิทธิมนุษยชน และประยุกต์หลักการของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่ว่า “การศึกษาจะได้จัดไปในทางพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์อย่างเต็มที่และยังความเคารพต่อสิทธิมนุษยชน และเสรีภาพพื้นฐานให้มั่นคงแข็งแรง จะต้องส่งเสริมความเข้าใจ ชันติธรรม และมิตรภาพระหว่างบรรดาประชาชาติ กลุ่มเชื้อชาติหรือ ศาสนา และจะต้องส่งเสริมกิจกรรมของสหประชาชาติ เพื่อการธำรงไว้ซึ่งสันติภาพ” อันสอดคล้องกับหลักการ เข้าถึง เข้าใจและ พัฒนา

4. จัดทำประมวลระเบียบการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย หรือนำระเบียบของสหประชาชาติในเรื่องเดียวกัน 2 ฉบับ มาใช้บังคับ คือ Code of Conduct for Law Enforcement Officials และ หลักการพื้นฐานว่าด้วยการใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย หรือ Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement ซึ่งมีเนื้อหาสำคัญในการให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีอำนาจตามกฎหมาย(ทั้งตำรวจ ทหาร ฝ่ายปกครองและพลเรือน) หรือโดยคำสั่งของผู้บังคับบัญชาในการจับกุม คุมขังหรือใช้อาวุธทุกระดับ พึงปฏิบัติหน้าที่ให้ถูกต้องตามกฎหมายตลอดเวลาเพื่อบริการชุมชนและเพื่อปกป้องบุคคลทุกคนให้ปลอดภัยจากการกระทำที่ผิดกฎหมาย โดยมุ่งคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และปกป้องสิทธิมนุษยชนของบุคคลทุกคน โดยเฉพาะเจ้าพนักงานที่ใช้อำนาจในการจับกุมต้องไม่ใช้กำลังบังคับเพื่อจับกุม หรือและ ต้องใช้อาวุธน้อยที่สุด เพื่อป้องกันตัวเองหรือผู้อื่นให้พ้นจากอันตราย เท่านั้น

การปฏิบัติตามระเบียบดังกล่าวอย่างเคร่งครัด จะสามารถทำให้ เจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่รับผิดชอบมากขึ้นในการปฏิบัติงาน ลดการปฏิบัติงานด้วยความบกพร่อง และไม่แยกแยะทำให้เกิดความเข้าใจผิด เกิดความเสียหายต่อชีวิตและร่างกายของประชาชน

5. แต่งตั้งคณะค้นหาข้อเท็จจริงหรือพยายามทำความเข้าใจให้ปรากฏทุกกรณี โดยคณะค้นหาข้อเท็จจริงมาจากบุคคลหลายฝ่ายที่ไม่มีผลประโยชน์โดยตรงหรือโดยอ้อมกับกรณีดังกล่าว เช่น นักกฎหมาย อาจารย์ผู้สอนกฎหมายในมหาวิทยาลัย ผู้พิพากษานอกราชการ ข้าราชการอื่น ฯลฯ

6. ใช้มาตรการเยียวยาด้วยค่าทดแทนความเสียหาย ตามหลักความเป็นธรรมแก่ผู้ได้รับความเสียหายได้อย่างแท้จริง

7. จัดให้มีมาตรการชดเชยความเสียหายแก่ผู้ต้องสงสัยที่ถูกควบคุมตัวแล้วได้รับการปล่อยตัวโดยไม่พบหลักฐานการกระทำผิด

8. ใช้มาตรการลงโทษทางกฎหมายผ่านกระบวนการยุติธรรมอย่างเคร่งครัด เมื่อผลการตรวจสอบของคณะค้นหาข้อเท็จจริงแสดงว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหน้าที่ผิดพลาด หรือ ไม่ชอบด้วยหลักสิทธิมนุษยชน

9. ในกรณีที่มีเหตุการณ์ความรุนแรงไม่ว่าจะมีข้อสงสัยว่าเป็นการกระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือผู้ก่อความไม่สงบ ให้รัฐบาลแต่งตั้งคณะค้นหาข้อเท็จจริง เช่นเดียวกัน แล้วแถลงผลการแสวงหาข้อเท็จจริงให้สาธารณชนทราบ

+++++

บรรณานุกรม

หนังสือ

กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ และคณะ, **มาตรฐานองค์การสหประชาชาติว่าด้วยกระบวนการ**

ยุติธรรมทางอาญา, มูลนิธิพัฒนากระบวนการยุติธรรม, โรงพิมพ์เดือนตุลา, กรุงเทพฯ,
2549

รศ.ดร.สุรชาติ บำรุงสุข : **การก่อความไม่สงบในภาคใต้ของไทย**, จุลสารความมั่นคงศึกษา

ฉบับที่ 10 โครงการความมั่นคงศึกษา, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) กรุงเทพฯ,
2549

ผศ.ดร.ศรีสมภพ จิตร์ภิรมย์ศรี, 40 เดือน **ความรุนแรงชายแดนใต้ สูดปลายขอบของการใช้**

เหตุผลและความสมานฉันท์, หนังสือพิมพ์สมาร์ทนิวส์, ปีที่ 6 ฉบับที่ 136, 16-30
มิถุนายน, 2550

จุฑารัตน์ เชื้ออำนาจและคณะ, **การประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการใน**

สถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้: ความสำเร็จ
ผลกระทบและข้อเสนอแนะ, กรุงเทพฯ, 2548

สมาคมสิทธิเสรีของประชาชน, **สรุปข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่ง**

สหประชาชาติ ในการพิจารณารายงานของประเทศไทย ตามกติการะหว่างประเทศ
ว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง, กรุงเทพฯ, พฤศจิกายน 2548

รัฐธรรมนูญ กฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง ของไทย

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550
2. พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548
3. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
4. ระเบียบกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ว่าด้วย วิธีปฏิบัติงานของพนักงาน
เจ้าหน้าที่ตามมาตรา 11 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.
2548 ข้อ 3.9.3
5. ระเบียบปฏิบัติในการติดต่อเยี่ยมญาติ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ภาค 4 ส่วน
หน้า ลงวันที่ 24 มิถุนายน 2550

6. ประกาศเรื่อง การขยายระยะเวลาการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงในเขตท้องที่ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดปัตตานี และจังหวัดยะลา ลงวันที่ 18 มกราคม พ.ศ. 2551 โดย พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ นายกรัฐมนตรี
7. คำสั่งนายกรัฐมนตรี ที่ 1/2550 เรื่อง การแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ หัวหน้าผู้รับผิดชอบในการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน ลงวันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2550

สนธิสัญญาสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ

1. ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน คำแปลโดยกระทรวงการต่างประเทศ
2. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง พ.ศ. 2509

รายงาน/คำบรรยาย

คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ(กอส.), **เอาชนะความรุนแรงด้วยพลัง**

สมานฉันท์, กรุงเทพฯ, 2549

กระทรวงการต่างประเทศ, **รายงานฉบับแรกของประเทศไทย ตามกติการะหว่างประเทศว่า**

ด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966, กรุงเทพฯ, 2549

ผอ.รมน.ภาค 4, **คำบรรยายสรุป มทภ.4** / รายงานต่อพลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ นายกรัฐมนตรี

ในวันที่ 11 กันยายน 2550 ณ ค่ายวิภาวดีรังสิต อ.เมือง จ.สุราษฎร์ธานี

ข้อมูลจากเว็บไซต์

ตูแวนดาเนีย มื่อวีจิง, “**ทหารพราน กองทัพบกและวีรกรรมที่บ้านตาเซะ เหตุร้ายที่ทำท่าจะบาน**

ปลาย”, สถาบันข่าวอิสรา, สถาบันข่าวอิสรา สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย

ไทย, วันพฤหัสบดีที่ 15 มีนาคม 2007, <http://www.tjanews.org/>

หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, **ข่าวเด่น, ป้ายสีทหาร ยิงทล่บปอนาะ ตาย2 เจ็บ 8**, 19 มีนาคม 2550,

เว็บไซต์, www.thairath.co.th/offline.sectionhotnews/

ปกกรณ ฟังเนตร, เป คช ข้อมูลไฟโต สอนทางสถิตินายกฯ เหตุรุนแรงไม่ อด, ศูนย์เฝ้าระวัง

สถานการณ์ภาคใต้, www.deepsouthwatch.org/ 2550-10-11